

Univerzita Palackého v Olomouci
Fakulta tělesné kultury

SOCIOMETRICKÝ PROFIL TŘÍDY 2. STUPNĚ V PROCESU
INKLUZE NA ZÁKLADNÍ ŠKOLE

Diplomová práce
(magisterská)

Autor: Bc Michaela Chlebušová
Aplikované pohybové aktivity
Vedoucí práce: Mgr. Jana Harvanová Ph.D.
Olomouc 2021

Bibliografická identifikace

Jméno a příjmení autora: Bc. Michaela Chlebušová

Název diplomové práce: Sociometrický profil třídy 2. stupně v procesu inkluze na základní škole

Pracoviště: Katedra společenských věd v kinantropologii

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Jana Harvanová Ph.D.

Rok obhajoby diplomové práce: 2021

Abstrakt: Diplomová práce pojednává o sociometrickém profilu tříd druhého stupně základních škol v procesu inkluze v Olomouckém regionu. Přehled poznatků přibližuje problematiku třídy jako sociální skupinu. Dále sociometrii díky, které získáváme informace o neformální struktuře skupiny a v neposlední řadě se věnujeme i inkluzivnímu vzdělávání. Praktická část práce se zaměřuje na popis realizovaného výzkumu, jehož cílem bylo zmapovat sociometrický profil tříd druhého stupně základních škol Olomouckého regionu v procesu inkluze. Jako výzkumnou metodu jsme zvolili dotazníkové šetření za pomoci standardizovaného dotazníku Třídní kompas, který jsme následovně i vyhodnotili v počítačovém programu Třídní kompas. Výzkumný soubor tvořilo 14 tříd s alespoň jedním žákem se speciálními vzdělávacími potřebami. V rámci realizovaného výzkumu se ve třídách neukázal výskyt specifických sociometrických pozic u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

Klíčová slova: školní třída, sociometrie, inkluze

Souhlasím s půjčováním diplomové práce v rámci knihovních služeb.

Bibliographical identification

Author's first name and surname: Bc. Michaela Chlebušová

Title of the master thesis: Sociometric profile of the second grade classes of primary school in a process of inclusion

Department: Department of Social Sciences in Kinanthropology

Supervisor: Mgr. Jana Harvanová Ph.D.

The year of presentation: 2021

Abstract: The diploma thesis deals with the sociometric profile of the second grade classes of primary schools in a process of inclusion, in the Olomouc region. The theoretical part of the thesis approaches the issue of class as a social group. It also focuses on sociometry thanks to which we obtain information about the informal structure of the group. Furthermore, the theoretical part deals with inclusive education. The practical part focuses on the description of the research which aim was to map the sociometric profile of the second grade classes of primary schools in the Olomouc region, in a process of inclusion. As a research method, a questionnaire survey was chosen using the standardized Class Compass questionnaire, which was subsequently evaluated in the computer program Class Compass. The sample consisted of 14 classes with at least one pupil with special educational needs. As part of the research, in the classes there was no evidence of specific sociometric positions of pupils with special educational needs.

Keywords: classroom, sociometry, inclusion

I agree the thesis paper to be lent within the library service.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně pod vedením Mgr. Jany Harvanové Ph.D., uvedla všechny použité literární a odborné zdroje a dodržovala zásady vědecké etikety.

V Olomouci dne

.....

Děkuji Mgr. Janě Harvanové Ph.D. za pomoc a cenné rady, které mi poskytla při zpracování diplomové práce.

OBSAH

1	ÚVOD	7
2	PŘEHLED POZNATKŮ	8
2.1	Třída jako sociální skupina	8
2.1.1	Dělení sociálních skupin	8
2.1.2	Školní třída jako malá sociální skupina	10
2.1.3	Vztahy ve třídě	12
2.1.4	Zjišťování vztahů ve třídě	13
2.2	Sociometrie	14
2.2.1	Sociometrický dotazník	15
2.2.2	Zpracování sociometrických dat	16
2.2.3	Typologie žáků s ohledem na jejich sociometrické postavení ve třídě	23
2.3	Inkluzivní vzdělávání	30
2.3.1	Legislativní rámec	33
2.3.2	Podmínky pro inkluzi	35
2.3.3	Principy inkluzivního vzdělávání	36
2.3.4	Faktory ovlivňující úspěšnost inkluze ve školách	37
3	CÍL PRÁCE	40
4	METODIKA	41
4.1	Organizace výzkumného šetření	41
4.2	Metoda výzkumu	41
4.3	Charakteristika výzkumného souboru	43
5	VÝSLEDKY	44
5.1	Vyhodnocení dotazníku 6. ročník	45
5.2	Vyhodnocení dotazníku 7. ročník	55
5.3	Vyhodnocení dotazníku 8. ročník	63
5.4	Vyhodnocení dotazníku 9. ročník	69
5.5	Souhrnné vyhodnocení dotazníku	76

6	DISKUSE.....	77
7	ZÁVĚRY	79
8	SOUHRN	80
9	SUMMARY	81
10	REFERENČNÍ SEZNAM.....	82
11	PŘÍLOHY	86

1 ÚVOD

Zavedení inkluzivního vzdělávání podnítilo odlišné postoje a mínění na vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami mezi pedagogickou i laickou veřejností. Žáci na téma mají různé názory, které jsou ovlivněny získanými zkušenostmi a sociálním prostředím. Proto je důležité zabývat se vztahy, které se v období povinné školní docházky mezi spolužáky vytvářejí, poznávat je a pracovat s nimi žádoucím směrem. Neboť získané znalosti, osvojení si různých dovedností, přinejmenším dovednosti sociální a poznání sebe sama má značný vliv na utváření osobnosti každého jednotlivce a je zásadní pro snížení rizika narušení vztahů mezi žáky i vůči ostatním dětem v budoucnu.

Cílem diplomové práce je zmapovat sociometrický profil tříd druhého stupně základních škol Olomouckého regionu v procesu inkluze.

K uskutečnění tohoto cíle je nejprve představena kapitola přehled poznatků, která přibližuje problematiku třídy jako sociální skupinu, sociometrii a inkluzivní vzdělávání.

Na přehled poznatků navazuje popis realizovaného kvantitativního výzkumu, jehož dílčím cílem bylo zmapovat sociometrické pozice žáků se speciálně vzdělávacími potřebami ve třídách druhého stupně základních škol. Výzkumný soubor tvořil celkem 14 tříd a 301 žáků ze základních škol Olomouckého regionu, kterým byl administrován dotazník Třídní kompas. Klíčová zjištění jsou shrnuta v závěru práce.

2 PŘEHLED POZNATKŮ

Následující kapitola přibližuje problematiku třídy jako sociální skupinu. Dále sociometrii díky, které získáváme informace o neformální struktuře skupiny a v neposlední řadě se věnujeme i inkluzivnímu vzdělávání.

2.1 Třída jako sociální skupina

Novotná (2010) uvádí, že naše všednost se odehrává v sociálních skupinách, v nichž prožíváme svá přátelství i spory, v nich si druhých vážíme nebo je zavrhuje. Dále se v nich máme rádi, milujeme i nenávidíme, hádáme se a pomlouváme. Člověk je sociální bytostí, neboli potřebuje k životu druhé lidi a stěží snáší nedobrovolnou samotu. Sociální skupina je jedním ze sociálních forem, do kterých se lidé sdružují. Jedná se o soubor živých aktérů, kteří vnímají sebe i druhé, jsou spolu v interakci a vzájemně se ovlivňují.

Řezáč (1998) charakterizuje význam sociálních skupin pro život jedince takto:

- zprostředkovávají působení makrosociálního prostředí,
- mají formativní vliv a podílejí se na dotváření sociálních rysů osobnosti,
- ovlivňují individuální výkonnost,
- posilují sociální identitu jedince a uspokojují jeho důležité sociální potřeby:
 - být s lidmi (sounáležitost),
 - být akceptován,
 - získat uznání,
 - seberealizovat se.

V následující části této kapitoly se věnujeme dělení sociálních skupin, které vede k vymezení školních tříd jako malé sociální skupiny a s tím spojeny vztahy ve třídě a typologie žáku s ohledem na jejich sociometrické postavení ve třídě.

2.1.1 Dělení sociálních skupin

Rozličné pokusy o klasifikaci skupin je vždy projev určitého pohledu na skupinu. Každé kritérium, na jehož základě jsou skupiny členěny, nám pomáhá odlišit rozmanité stránky, vlastnosti skupin (Řezáč, 1998).

- Velikost skupiny (Novotná, 2010):
 - **Malé** – Typické jsou bezprostřední interakce, které mají mnohdy důvěrný charakter a většina členů skupiny jsou jejich aktéry (3 – 19 členů).
 - **Velké** – Zprostředkované interakce jsou nedůvěrného charakteru, jelikož k interakcím mezi mnohými aktéry vůbec nedochází (20 – 39 členů).

- Míra vlivu na osobnost a intimita interakcí (Řezáč, 1998):
 - **Primární** – Tyto skupiny mají základní vliv na utváření sociální povahy a ideálů jedince. Za model primární skupiny lze považovat rodinu. Hlavními znaky jsou především: interakce tváří v tvář, relativní stálost, nevymezená interakce, sympatie a vzájemná identifikace (MY), malý počet členů a intenzivní, zásadní i komplexní vliv na člena.
 - **Sekundární** – Jedná se tzv. druhotnou či následnou skupinu, která spíše doplňuje působení primárních skupin a v nichž jsou vztahy zprostředkované. Zpravidla tyto skupiny působí na jedince více výběrově. Rozvíjí například určité dovednosti, uspokojují určité speciální potřeby jedince (zájmové skupiny).

- Způsob vzniku a povaha převládajících vztahů (Řezáč, 1998):
 - **Formální** - Vzniká za určitým účelem a zpravidla zvenjšku například studijní skupina. Elementárně se od ní očekává naplnění účelu. Kromě toho výběr členů bývá podřízen kritériím, která s účelem skupiny souvisí. Členové skupiny se většinou poznávají, až když je skupina vytvořena.
 - **Neformální** - Vznikají spontánně a na základě vzájemného osobního výběru členů. Spouštěcím podnětem utváření neformální skupiny bývají vzájemná sympatie nebo náklonnost, anebo klima, které vzniká během společných aktivit. Skupina si sama vytváří cíl, normy, strukturu a její důvod i smysl existence je dán zevnitř.

- Délka trvání v čase (Novotná, 2010):
 - **Trvalé** – Jde o dlouhodobou sociální skupinu, která zdůrazňuje její neměnnost v čase (rodina – aktéři se do ní rodí i umírají).
 - **Situační** – Tato skupina vzniká a zaniká spolu s určitou sociální situací, která může trvat libovolně dlouho například skupina na přednášce.

- Vztah ke skupině a pojetí skupiny (Řezáč, 1998):
 - **Členské (interakční)** - Jedná se o skupinu, v níž je jedinec fyzicky zařazen, v níž působí například školní třída.
 - **Vztažné (referenční)** - Jde o skupinu, která jedince přitahuje svým klimatem a dalšími vlastnostmi. Není jejím skutečným členem, ale rád by se jim z nějakých závažných, osobních důvodů stal. Referenční skupinou může být i jakýsi protipól, kdy se jedná o skupinu, jejímž členem by jedinec nikdy nechtěl být. Vztažná skupina dokonce daného jedince ovlivňuje, často stejně zřetelně jako skupina členská. Projevuje se to hlavně v jeho chování, postojích a tendencích.

Na základě výše zmíněného dělení sociálních skupin lze konstatovat, že školní třída je malá, sekundární, formální a členská sociální skupina se situačním charakterem v čase.

2.1.2 Školní třída jako malá sociální skupina

Pojetí této skupiny se u různých autorů odlišuje. Newcomb (1950) vymezuje skupinu jako shromáždění dvou či více osob, které ve vztahu k určitým věcem i otázkám mají společné normy a jejichž sociální role jsou vzájemně úzce spojeny.

Podle Řezáce (1998, p. 160) je malá sociální skupina tvořena lidmi, kteří:

- jsou navzájem v přímé nezprostředkované interakci a komunikaci,
- mají blízké nebo shodné cíle či hodnoty a naplnění svých individuálních cílů odvozují (očekávají) od skupiny,

- jsou vřazeni do relativně stabilního systému pozic a rolí (skupinové struktury),
- respektují normy skupinového života (tj. pravidla regulující meziosobní vztahy a průběh společných činností).

Černoušková (1987) uvádí vyplývající podstatné znaky pro identifikaci malé sociální skupiny:

- integrované sdružení dvou i více osob, které mají některé společné cíle,
- jsou propojeni trvalejšími svazky,
- navzájem se znají,
- komunikují tzv. tváří v tvář,
- tvoří společné normy, které jsou závazné pro chování členů skupiny,
- vzájemná závislost sociálních rolí, která podmiňuje organizaci skupinového života, dělbu úkolů i činností, a která je shodná s tradicemi i normami skupiny a je předpokladem dosahování společných cílů.

Výrost a Slaměník (1998) se zabývají školní třídou a uvádějí, že třída splňuje kritéria, kterými se vymezuje malá sociální skupina. Tvoří ji určitý počet jedinců, kteří společně konají činnosti vedoucí ke společným cílům. Dále jsou v dlouhodobé interakci („tváří v tvář“) a uvědomují si reciproční pospolitost. Členové skupiny se řídí skupinovými normami, zaujímají odlišné pozice i role za poměrně stálé struktury vztahů. Školní třída je institucionálně ustanovena a vzniká jako formální malá sociální skupina, která vytváří neformální strukturu. Jedná se o malé neformální podskupiny, zvláštní sociální substruktury, které vznikají hlavně na základě vzájemných sympatií členů. Formální i neformální rovina zřetelně proniká školní třídou a výrazně ovlivňuje její strukturu (formální a neformální pořadí žáků ve třídě, formální a neformální hodnoty, formální a neformální vůdce apod.) i dynamiku (kooperace, kompetence, styly vedení). Ve třídě je uspokojováno množství individuálních potřeb žáka například potřeba úspěchu, uznání, sociálních interakcí a vzájemného porozumění, jistoty, bezpečí, seberealizační potřeby a realizují se cíle skupinové i individuální. Stav a vývoj školní třídy ovlivňuje mnoho proměnných například početnost třídy, intersexuální rozdíly, věkové zvláštnosti, školní dispozice žáků. Pro každého žáka je důležité cítit se ve třídě dobře – ale ne každý to skutečně může zažít. Do značné míry zde záleží na

sociálním a emočním klimatu té dané třídy. Klima školní třídy vzniká jako účinek vzájemného působení učitelů i žáků v určitém prostředí a projevuje se například v soudržnosti třídy, ve vzájemné toleranci a snášenlivosti žáků, v přizpůsobivosti třídy zátěži nebo novým podmínkám.

Nesdale a Lawson (2011) poukazují na studii, kdy zjištění ukázalo, že třídní normy sociálních skupin dětí mají silný vliv na postoje a chování členů skupiny vůči ostatním dětem. To znamená, že je potřeba si uvědomit, že postoje žáků ve třídě i mimo ní odráží jejich konkrétní okolnosti. Například školní norma, která podporovala začleňování, měla pozitivní účinek na interakci cílové skupiny a jejich postojů.

Tvrzení Nesdale a Lawson (2011) o značném vlivu sociální skupiny dětí na jejich postoje dále potvrzuje zjištění Nesdale, Durkin, Maass, Griffiths (2005).

2.1.3 Vztahy ve třídě

Bez ohledu na to, jak skupina vznikla, se hned v době prvních interakcí začíná projevovat diference mezi jejími budoucími členy. Ve vznikajících se vztazích mezi členy skupiny se zrcadlí vlastnosti a schopnosti jedinců, ale i některé vnější faktory, které souvisí s cíli skupiny nebo jinými aspekty. Projevuje se, kdo a v jakých činnostech je iniciativní, aktivní, kompetentní a kdo ne, kdo vystupuje dominantně a kdo se spíše podřizuje. Vzhledem k těmto i mnoha dalším dimenzím interpersonálních vztahů se skupina diferencuje, neboli probíhá vzájemné poznávání se jednotlivých členů skupiny. Vznikající vztahy mezi jednotlivými členy skupiny vytvářejí systém tzv. skupinovou strukturu. Skupina se může rozlišovat dle různých kritérií:

- jak je kdo uznávaná a jaký má ve skupině vliv,
- jak je kdo oblíbený a jak rádi jej druzí vyhledávají,
- vnějškových znaků (váha, výška, míra defektu v handicapovaných skupinách)

(Šimíčková-Čížková, 2004).

Dostálová (2019) doplňuje problematiku vztahů ve školní třídě a potvrzuje to, co popisuje Šimíčková-Čížková (2004) výše. Též uvádí, že každá školní třída prochází určitým vývojem a její klima se různě mění. Dále doplňuje nejzásadnější změny ve vztazích mezi žáky. Jedná se o období, v kterém se výrazně mění kolektiv (přichází, odchází spolužák) a přechod na druhý stupeň. Šestá třída je zatěžkávací zkouška testující kvalitu třídního kolektivu. Mění se formy výuky, nároky na vzdělávání, střídají

se učitelé a také probíhají vývojové rozdíly mezi dětmi s tím spojené i různé potřeby. Pokud je třídní kolektiv pevný, má své silné a zdravé jádro a dobré hodnoty má třída potenciál tyto změny ustát. Ve třídách, kde není dobré klima, kde probíhají různé formy ubližování mezi dětmi a kde se žáci necítí dobře, se jim stěží soustředí a pedagogům se často špatně učí. Tyto třídy bývají nemotivované, vítězí opoziční chování vůči autoritám, objevují se časté problémy a stížnosti, což vede k nezdravým třídním hodnotám.

Klusák a Škaloudová (1992) uskutečnili studii na základní škole druhého stupně a zjistili, že žáci jsou spíše spokojeni, učivo nepovažují za moc obtížné, ale objevila se vysoká míra třenic, soutěživosti a relativně nízká soudržnost třídy. Žákům se zdál prostor pro samostatnost malý a přejímali odpovědnost za dodržování pravidel.

Dostálová (2019) podotýká, že systematická podpůrná práce se vztahy ve třídě je zásadní pro snížení rizika narušení vztahů mezi žáky v budoucnu.

V diplomové práci se zaměřujeme právě na skupiny školních tříd, kde se vyskytuje dítě se speciálně vzdělávacími potřebami.

2.1.4 Zjišťování vztahů ve třídě

Výrost a Slaměník (1998) uvádějí, že poznávat školní třídu můžeme za účelem diagnostickým nebo výzkumným, popřípadě se záměrem k intervenci. Poznávání jednotlivého žáka, formální i neformální sítě vzájemných vztahů, pozic ve skupině a rolí apod. má hlavní význam pro práci se školní třídou.

Podle Hrabala a Heluse (1984) odhalení stavu třídní skupiny a podmínek je jen zdánlivě jednoduchá záležitost. Jistým východiskem není ani obvyklé nesystematické pozorování ani hodnocení třídy podle hrubých výsledků například dle průměrného prospěchu, účasti na společensky užitečné činnosti. Ještě méně je přesné hodnocení vztahu jednotlivého žáka a třídy na základě tzv. zdravého rozumu a učitelem náhodně pozorovaných a ledabyly interpretovaných fakt. Podstatné informace o struktuře a dynamice třídy, jakožto sociální jednotky a o jednotlivém žákovi jako členu třídní skupiny získáme pomocí sociálně psychologických diagnostických metod, z nichž je u nás pro školní účely nejpropracovanější sociometrie.

2.2 Sociometrie

Sociometrie je metoda, kterou získáváme informace o neformální struktuře skupiny. Základním principem sociometrické techniky je kladení otázek členům skupiny, kteří se dobře znají a jejichž komunikace trvá dostatečně dlouhou dobu (Šimíčková-Čížková, 2004).

Pekařová (2010) doplňuje, že tento přístup se dále věnuje i restrukturování třídy, vývoji sociálních vztahů a jejich dopadů na rozvoj dispozic žáků. Nezávisle proměnnou bývá koheze třídy, integrovanost třídy, sympatie mezi žáky a vliv žáků ve třídě. Závisle proměnnou bývá školní úspěšnost žáků, školní výkonnost jednotlivců i třídy, chování žáků i celé třídy.

Černoušková (1987) uvádí, že za zakladatele sociometrie je považován americký psychiatr a sociální psycholog Jacob L. Moreno. Jeho sociometrie vychází z poznatků psychologie Sigmunda Freuda a z koncepce spontánních skupin Fouriera a Owena. Moreno zjišťoval vnitrokolektivní vztahy založené na sympatiích a antipatiích tím, že zkoumal, komu z ostatních členů skupiny by dotazovaný člen dával přednost v případě vykonání určité společenské činnosti, popřípadě s kým by ji vykonávat nechtěl. Takto zjišťoval, kteří lidé ve skupině k sobě navzájem tíhnou, nebo se odpuzují, které podskupiny a podle jakých kritérií se vytvářejí, kteří členové mají nižší a kteří vyšší neformální autoritu a jiné znaky neformální struktury malé skupiny. Domníval se, že tímto způsobem odhalil dynamiku a strukturu skupiny.

J. L. Moreno za sociometrické techniky pokládá:

- test seznámení,
- sociometrický test,
- test vzájemného působení,
- test rolí,
- test spontánnosti,
- psychodrama,
- sociodrama,
- živé noviny,
- terapeutický film,
- obecné studium jednání in situ (v přirozené situaci) (Černoušková, 1987).

Pro výzkumnou část diplomové práce byl zvolen sociometrický test neboli sociometrická ratingová metoda - Třídní kompas.

2.2.1 Sociometrický dotazník

Z výše uvedeného výčtu sociometrických technik je sociometrický dotazník nejčastěji používaný. Hlavně z důvodu toho, že se jedná o jednoduchou terénní metodu, neboť ostatní uvedené metody lze aplikovat jen v laboratorních podmínkách tzv. experiment, ale také proto, že sociometrický test zahrnuje velké množství variabilních výzkumných postupů. Umožňuje nám získat komplexní výzkum malé skupiny (Černoušková, 1987).

Sociometrický test je konstruován s využitím šesti kritérií:

- **sféra** výběru (určení preferenčního pole na uzavřenou skupinu nebo i mimo její hranice),
- **výběry** počet (minimum a maximum), druh (pozitivní a negativní) a intenzity (pořadí výběru),
- **výběrová kritéria** počet (jedno nebo více), druh (reálné nebo nereálné, vztahující se ke skupinovým činnostem nebo ne),
- **motivační faktor** (sdělen či ne),
- **samoodhad** (odhad výběrů aktéra provedených ostatními členy skupiny např. „vedle koho bys chtěl sedět - koho si myslíš, že chce sedět vedle tebe“),
- **sociotechnický cíl** (výsledky jsou či nejsou použity pro zásah do skupiny) (Novotná, 2010).

Podle Černouškové (1987) sociometrický dotazník obsahuje hlavně:

- **preferenční otázky**, jejichž obsah je stanovený zvolenými kritérii např. společné učení, společné trávení volného času apod.,
- **seznam jmen lidí**, kteří mohou být voleni,
- **seznam jejich možných příznaků a vlastností**, které motivovali volbu.

Řezáč (1998) uvádí, co získané údaje z dotazníku umožní učitelům:

- lépe percipovat strukturu třídy,

- lépe volit přiměřené a efektivní výchovné techniky a způsoby práce se skupinou,
- srovnávat skupinové charakteristiky třídy v průběhu jejího vývoje.

2.2.2 Zpracování sociometrických dat

V různých šetřeních jsou jednotlivé způsoby zpracovávání sociometrických dat s odlišnou intenzitou. V některých případech určité postupy zpracování dokonce úplně chybějí. Nejstarším a nejelementárnějším způsobem je zpracování grafické, konstrukce sociogramů. Jemnější kvantitativní způsob zpracování dat je indexová analýza a maticový počet (Černoušková, 1987).

Sociometrická matice

Podle Šimíčkové-Čížkové (2004) se jedná o základní formu zpracování sociometrických dat. Základním principem je tabulka (Obrázek 1), do které se zapisuje výsledek šetření. Do řádků tabulky zaznamenáváme provedené výběry, většinou se používá pro pozitivní volbu označení „+“ a pro negativní označení „-“. Sloupce nám ukazují obdržené výběry orientované k osobám uvedených na začátku řádku. Opětovný výběr se kroužkuje. Dolní a krajní části tabulky se používají k provedení sumačních výpočtů.

Ze sociometrické matice zjistíme základní informace:

- kdo koho volil, pozitivně či negativně, kolik provedl voleb a jestli jeho volby byly opětovány,
- kdo kým byl volen a kolika osobami,
- kolik výběrů bylo provedeno v rámci celé skupiny, jakého charakteru a jaké volby převažují (Šimíčková-Čížková, 2004).

	C	G	D	H	E	F	B	A	Odevzdané volby		
									+	-	Σ
C	X	+		+		+	+	-	4	1	5
G	+	X					+	+	3	0	3
D	-	-	X			-	-	+	1	4	5
H				X	+		+	-	2	1	3
E				+	X	+	+	+	4	0	4
F		+			+	X	-	+	3	1	4
B	-				+	+	X	+	3	1	4
A	-		-			+	+	X	2	2	4
+	1	2	0	2	3	4	5	5	22		
Obdržené volby	-	3	1	1	0	0	1	2		10	
Σ	4	3	1	2	3	5	7	7			32

Obrázek 1. Uspořádaná sociometrická matice (Chráska, 2007, p. 212).

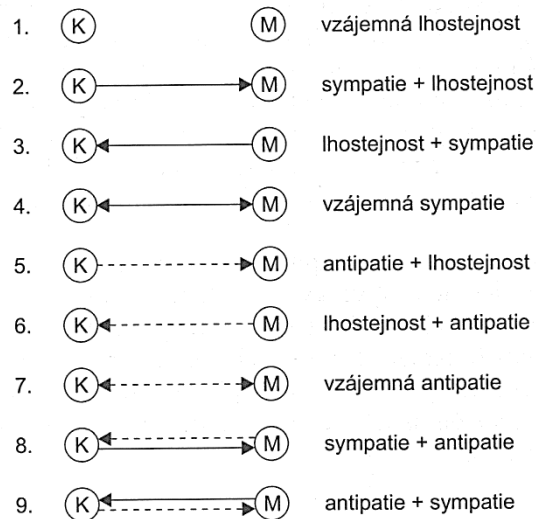
Sociogramy

Jak už jsme výše zmínili, jedná se o nejužívanější způsob zobrazení sociometrických dat a jejich uspořádání do grafické podoby, tedy konstrukce sociogramu (Černoušková, 1987).

Chráska (2007) považuje sociogramy za takové mapy neformálních vztahů v sociálních skupinách.

V sociogramech se také používají určité grafické symboly (Obrázek 2) například osoby mužského pohlaví se označují trojúhelníkem a osoby ženského pohlaví kruhem, jednostranný pozitivní výběr plnou čarou se šipkou označující směr výběru, jednostranný negativní výběr přerušovanou čarou se šipkou, vzájemný pozitivní výběr zdvojenou plnou čarou se šipkami na obou jejích koncích a vzájemný negativní výběr zdvojenou přerušovanou čarou se šipkami na obou koncích (Černoušková, 1987).

Mezi dvěma osobami skupiny můžeme rozlišit 9 teoretických možností vzájemných vztahů (Obrázek 2): vzájemná lhostejnost, sympatie a lhostejnost, lhostejnost a sympatie, vzájemná sympatie, antipatie a lhostejnost, lhostejnost a antipatie, vzájemná antipatie, sympatie a antipatie, antipatie a sympatie (Chráska, 2007).

Obrázek 2. Vzájemné vztahy mezi dvěma jedinci (Chráska, 2007, p. 213).

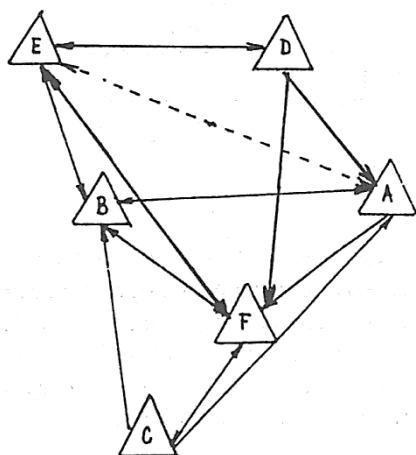
Způsobů grafické úpravy sociometrických dat je mnoho, od nejjednodušších neuspořádaných sociogramů až po trojrozměrné sociogramy (Černoušková, 1987).

Druhy sociogramů:

- **Neuspořádaný sociogram**

Podle Černouškové (1987) je neuspořádaný sociogram vhodný pro skupinu do 10 členů. V případě většího počtu se stává nepřehledný. Specifickou formou je tzv. topologická forma sociogramu, která zobrazuje vztahy ve skupině do schématu prostorového uspořádání členů skupiny např. na pracovišti, podle plánu bydliště.

Neuspořádaný sociogram (Obrázek 3) konstruujeme tak, že do středu umístíme značku osoby, která dostala nejvíce voleb, a pak kolem ní zakreslujeme osoby, které provedly vzájemnou volbu. Dále od středu rozmístíme znaky zbývajících osob tak, aby se k okraji dostaly osoby, které dostaly nejméně voleb (Šimíčková-Čížková, 2004).

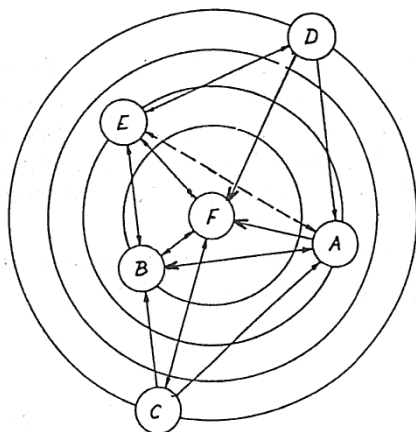

Obrázek 3. Neuspořádaný sociogram (Šimíčková-Čížková, 2004, p. 174).

- **Kruhový- terčový sociogram**

Šimíčková-Čížková (2004) uvádí, že se jedná o nejčastější druh sociogramu, který znázorňuje sociometrické vztahy mezi osobami sledované skupiny v kruhovém terči. Tato forma zobrazení se používá, když se jedná o větší skupiny a v případě, kdy se daná skupina člení na podskupiny např. muže a ženy.

Kruhový sociogram (Obrázek 4) konstruujeme tak, že populární členy skupiny umístíme v koncentrických kružnicích blíže k středu, méně populární členy rozmístíme v kruzích na obvodu obrazce. Jednotlivé kružnice očíslováme směrem ke středu, tak aby číslo kružnice odpovídalo množství získaných voleb (Šimíčková-Čížková, 2004).

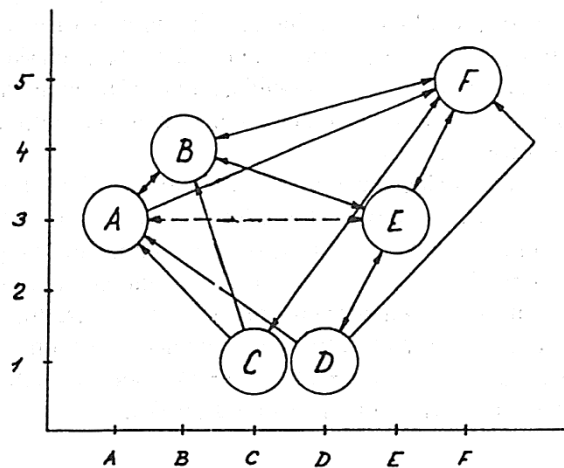

Obrázek 4. Kruhový - terčový sociogram (Šimíčková-Čížková, 2004, p. 175).

- **Hierarchický sociogram**

Za optimálnější a přehlednější variantu je považován hierarchický sociogram (Obrázek 5), který je konstruován na soustavě rovnoběžných čar. Základna je označena

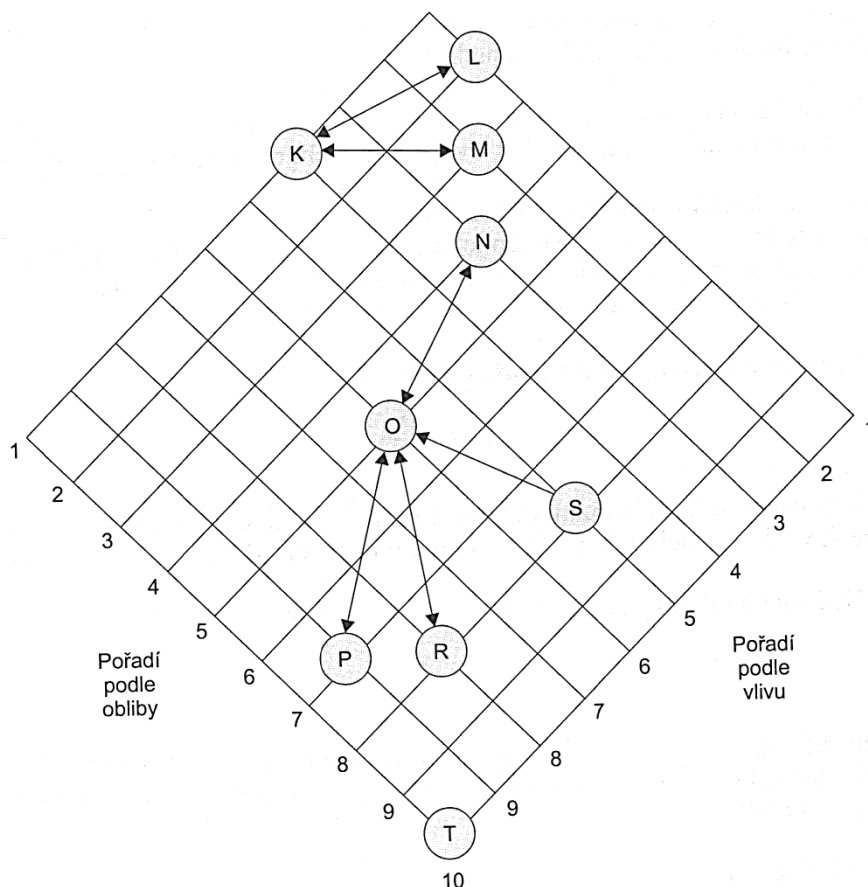
nulou a jsou na ní rozmístěny osoby, které neobdržely žádný výběr. Poslední rovnoběžka je též označena číslem, slouží pro rozmístění osob s největším počtem výběrů. Zbývající členy skupiny rozmístíme podle obdržených výběrů (Černoušková, 1987).

Obrázek 5. Hierarchický sociogram (Šimíčková-Čížková, 2004, p. 176).

- **Dvojměrný sociogram**

Podle Chrásky (2007) je dvojměrný sociogram vhodný u skupiny osob, kde se sleduje dvě a na sobě relativně nezávislá hlediska např. obliba a vliv. Během konstrukce (Obrázek 6) vycházíme z údajů dvou sociometrických matic například jedna matice pro oblibu a druhá pro vliv. Podle počtu získaných voleb v obou maticích se přiřadí ke každému jedinci pořadí. Umístění jedince ve vertikálním směru informuje o kombinované pozici ve skupině. Pozice ve vodorovném směru poukazuje na poměr obliby a vlivu jednotlivých členů skupiny. U jedinců, kteří jsou umístěni vlevo od diagonály, převažuje obliba nad vlivem. Zatím co u jedinců, kteří se nacházejí vpravo od diagonály, převažuje vliv nad oblibou. Jedinci, kteří se nacházejí na diagonále, se vyznačují vyrovnanou pozicí podle obou hledisek.

Obrázek 6. Dvojměrný sociogram (Chráska, 2007, p. 217).

Sociometrické indexy

V předchozích kapitolách jsme uvedli, že cílem konstrukce sociogramů a maticové analýzy je podat komplexní informace o celé spletené struktuře vazeb ve sledované sociální skupině. Indexová analýza má za cíl detailnější analýzu dat nebo alespoň deskripci vybraných jevů (Černoušková, 1987).

Novotná (2010) uvádí, že kvantitativní analýza spočívá ve výpočtu několik desítek různých indexů, které se vztahují buď k aktérovi (individuální indexy), nebo ke skupině (skupinové indexy). Hodnoty individuálních sociometrických indexů se zanesou do tzv. individuálních sociometrických karet. Tyto karty také obsahují základní identifikátory (pohlaví, vět apod.) aktéra, výkladové hypotézy a mnoho dalších potřebných informací o aktérovi.

Indexy jsou interpretovány do tzv. sociometrických zjištění:

- **popularita** (vůdce, izolovaný a opomenutý člen),

- **percepce** (vyšší status vede k lepšímu odhadu vlastní pozice a k lepší orientaci v ní, nižší status zase vede k idealizaci vlastní pozice),
- **struktura** (je zjištěná pouze sociometrická, která je velmi blízká skupinové komunikační struktuře),
- **dělivost** (existuje tzv. skupinový „bod nasycenosti“, ve kterém příchod nových členů vede k rozdělení skupiny),
- **vztah** k širším strukturám (skupina je chápána izolovaně) (Novotná, 2010).

Šimíčková-Čížková (2004) uvádí, co pomocí kvantitativní analýzy sociometrických dat můžeme například zjistit:

N = počet členů skupiny

$$\text{VOLEBNÍ STATUS OSOBY A} = \frac{\text{počet osob, které volí osobu A}}{N - 1}$$

$$\text{ODMÍTANÝ STATUS OSOBY A} = \frac{\text{počet osob, které odmítají osobu A}}{N - 1}$$

$$\text{KOHEZE SKUPINY} = \frac{\text{počet vzájemných výběrů členů skupiny}}{\frac{(N - 1)}{2}}$$

$$\text{SKUPINOVÁ INTERAKCE} = \frac{1}{\text{počet osob, které nebyly nikým voleny}}$$

$$\text{EXPANZÍVNOST SKUPINY} = \frac{\text{celkový počet výběrů skupiny}}{N}$$

Výpočet některých sociometrických indexů je poměrně namáhavý a jejich interpretační hodnota může být sporná. Proto se indexová analýza využívá nejméně z uvedených druhů zpracování sociometrických dat (Šimíčková-Čížková, 2004).

2.2.3 Typologie žáků s ohledem na jejich sociometrické postavení ve třídě

Každý žák, jakožto člen malé sociální skupiny (třídy) v ní zastává určitou pozici, která určuje jeho postavení ve vztahu k ostatním členům skupiny (přirazenost, nadřazenost nebo podřazenost) a také vyjadřuje, jaký vztah k němu mají ostatní členové skupiny a jak vnímají jeho přínos skupinovému životu (Řezáč, 1998).

Řezáč (1998) uvádí, že pozice jedince je obvykle určována především:

- mírou jeho sociální přitažlivosti,
- mírou prestiže (případně osobní moci),
- způsobem jeho sebeprosazování při začleňování se do skupiny a seberealizaci,
- jeho podílem na dosahování skupinových cílů.

Šimíčková–Čížková (2004) zdůrazňuje dva nejdůležitější aspekty, které utvářejí danou pozici jedince ve skupině:

- míra osobní moci,
- míra popularity.

Z výše uvedených kritérií lze odlišit následující kategorie skupinových pozic (Řezáč, 1998):

A.

1. vůdcové (dominující)
2. pomocníci (aktivní)
3. podřízení (závislí)
4. pasivní
5. periferní

B.

1. podporovaní (jejich prosazování je akceptováno)
2. odmítaní (chtějí se prosazovat, ale skupina jim v tom brání)
3. přehlížení (chtějí se prosazovat, ale neumí to, skupina je přechází)
4. izolovaní (nechtějí se realizovat ve skupině a ani je skupina neakceptuje)

C.

1. populární (pro většinu přitažliví)
2. oblíbený (pro mnohé přitažliví)
3. akceptovaní (část skupiny je preferují)
4. trpěni (někdo ze skupiny je preferují)
5. mimostojící (nikdo ze skupiny je nepreferují)

Podle Šimíčkové-Čížkové (2004) lze všeobecně říci, že jsou populárnější inteligentní dítě (ne nejinteligentnější), které se dobře učí, kamarádké, ukázněné, mající sociální cit, čistotné, odvážné, sebejisté a s atraktivním vzhledem. V popularitě dochází i k rozdílům v závislosti na pohlaví. Mezi chlapci zabezpečují popularitu mužské rysy (rozhodnost, energie, fyzická síla a sportovní vospělost), zatímco děvčata preferují čistý, estetický zjev, taktnost, klid, dobré způsoby.

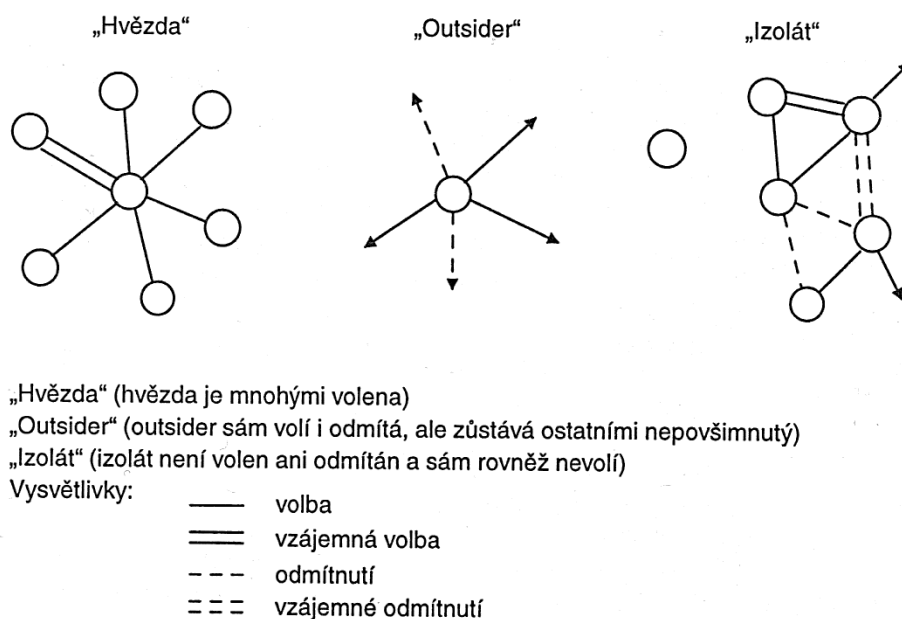
Nepopulárnost ve skupině vyvolávají příliš velké odchylky v oblastech různých fyzických i psychických vlastností. Členové skupiny, kteří jsou tzv. „jiní“ se liší od jiných značně vzhledem, inteligencí, zájmy, původem. Dále jsou často těžkopádní, nepřístupní, nesmělí, příliš agresivní, tvrdohlaví, lehkomyšní, nedodržují skupinové normy a pravidla (Šimíčková-Čížková, 2004).

Člen skupiny, který je uznávaný se cítí ve skupině bezpečně, sebejistě, pracuje zpravidla vytrvale, produktivně a členům skupiny projevuje důvěru. Nepopulární jedinec se cítí ve skupině cize, není sebejistý, může mít sklony k přecitlivělosti, agresivitě i nepřátelství vůči členům skupiny. Ve snaze získat si uznání od ostatních, často na sebe upoutává pozornost provokacemi, vydíráním, hrozbami. V souvislosti s šikanou může neoblíbený jedinec získat mimořádný vliv ve skupině a paradoxně u jedinců, kteří ho podporují i sociální uznání a oblibu (Šimíčková-Čížková, 2004).

Když výše uvedené informace použijeme přímo na kolektiv školní třídy, můžeme rozlišit základní sociometrické pozice žáků (Obrázek 7), vyjádřeny několika výraznými typy podle Nakonečného (1994):

- **hvězda** – jedinec, který dostal nejvíce voleb,
- **outsider** – člen skupiny, který spoustu voleb dává, ale sám není mnoho volen, je odmítaný,
- **izolát** – není volen ani nevolí, skupina ho přehlíží,

- **šedá eminence** – jedinec, který je v pozadí, nenápadný, ale prostřednictvím hvězdy ovlivňuje skupinu,
- **antihvězda** – člen skupiny, který obdržel nejvíce negativních voleb,
- **jedinec s ambivalentním statusem** – má spleť pozici ve skupině, je často volen i často odmítán.

Obrázek 7. Graficky znázorněné některé typické pozice žáků ve školní třídě (Výrost & Slaměník, 1998, p. 283).

Také Hrabal (2002) podrobně uvádí základní dimenze žákovy pozice ve třídě:

- **Kompetence** – celková pozice žáka ve třídě úzce souvisí se školní výkonností (známky a školní prospěch), která je i základním ukazatelem formální struktury třídy. Podporuje ji fyzická nebo umělecká zdatnost a výkonnost žáka. Po stránce neformální struktury třídy má školní výkonost s rostoucím věkem členů skupiny nepodstatný vliv na oblibu. Ve většině případů je ovšem vlastní příčinou odmítání „šprtů“ jejich nedostatečný a opoždující se nebo nezdravý rozvoj sociability (infantilní až egocentrické zanedbávání postojů i názorů spolužáků a skupiny).
- **Vliv** – vyjadřuje, v jakém rozsahu žák ovlivňuje interakci a činnost spolužáků i třídy jakožto celku. Mezi základní determinanty vlivu žáka

patří již zmíněné kompetence žáka, dále jeho moc a motivace k ovlivňování spolužáků. Kompetence, o níž jsme pojednávaly v předchozím odstavci, zřetelně ovlivňuje pozici žáka podle vlivu. Nejedná se ovšem o jakoukoliv zdatnost či nezdatnost, nýbrž o dispozice i výkony, které třída přijala za centrální hodnoty. Může se jednat o úspěšnost, ale také o neúspěšnost. Dalším významným zdrojem vlivu je moc, která závisí více na instituci nebo skupině a její zákonitostech než na osobních charakteristikách, na rozdíl od autority, která pramení z velké části z osobnostních předpokladů. Posledním determinantem jsou osobnostní dispozice v oblasti motivace a sociálních schopností i dovedností, které se projevují jako potřeba a schopnost ovlivňovat i regulovat partnery v interakci neboli jedná se o potřebu sebeprosazení. Komplexně pozice podle vlivu ve skupině je jednou ze základních charakteristik členů a je úzce spjata s jejich rolí.

- **Obliba** – pozice podle přijetí jedince skupinou, jejímž jádrem je emocionální přijetí či odmítnutí jedince partnery, a tím současně celkový emocionální hodnocení člena skupiny ostatními. Jedná se o spontánní, často nereflektované celkové hodnocení, které se opírá u každého žáka a v každém dyadickém vztahu nebo interakci o poněkud jiné charakteristiky, ovlivněné individuálními zvláštnostmi hodnoceného a hodnotitele. Mimo to se na postoji jednotlivců podílí skupina svými hodnotami a normami. K základním zdrojům obliby patří dvě kategorie: předně prestiž, zdatnost, kompetence a za druhé sociabilita a s ní související úroveň sociálního a morálního rozvoje. Zdatnější, mocnější a kompetentnější jedinec se snadněji stává předmětem identifikace ostatních, jak jsme se o tom, již zmínili v předchozím odstavci. Vydatnějším faktorem obliby je však úroveň rozvoje interindividuální sociability neboli morální a sociální vyspělost žáka projevovaná v činnosti i interakci. Žák ve třídě má šanci se stát oblíbený, dovede-li ve vztazích ke spolužákům udržovat rovnováhu dávání a brání, vznikla-li u něho potřeba uspokojovat potřeby druhých a celé skupiny altruistickým prosociálním jednáním, umí-li se přiblížit k lidem, akceptovat je a je-li schopen čínorodé empatie, vcítění do situace druhého. Bezohledné a egocentrické sebeposuzování vede naopak

k porušení rovnováhy interakce, interindividuálních vztahů a nakonec do pozice odmítnutého. Činorodá empatie a interpersonální prosociální jednání mají značnou a často rozhodující váhu jako pramen obliby, z přijetí ve třídě však nelze jednoduše zpětně vyvozovat bezpečné závěry o úrovni morálního a sociálního rozvoje žáka. Jednak proto, že existují další činitelé a to například vztah jedince k jednotlivým partnerům, dispozice pro utváření pozitivních interpersonálních vztahů a další.

Podle Hrabala (2002) může každý žák zaujmout ve třídě buď různé, nebo stejné pozice z různých hledisek. S věkem dochází k odlišení pozic, což souvisí s postupem socializace, s prohloubením vztahů mezi žáky a rostoucím rozdílem vzájemné percepce. Jednotlivé třídy a žáci se nicméně liší v míře vyrovnanosti či odchýlení statusů, pozic. Příčiny k vyrovnávání pozic žáka ve třídě, tkví nejen v jednotlivci, v osobnostních dispozicích a charakteristikách žáka a jeho hodnotitelů, nýbrž i působí skupinové mechanismy. Pozice dle obliby, vlivu a školní úspěšnosti závisí na zdatnosti, respektive kompetenci žáka, pokud je ve shodě s normami i hodnotami třídy. Diferencovaný údaj o pozici žáka ve třídě je pokládán za jednu z ústředních informací jak o žácích jako členech třídní skupiny tak o třídní skupině samé. Charakteru třídy nelze porozumět bez odpovědi na otázku: „Kdo je v jaké pozici třídy“, a naopak z určení pozice jedince vyplývá do značné míry „kdo je kdo“. Bez vědění pozice žáka je někdy těžké, až nemožné pochopit jeho jednání a prožívání ve skupině.

V následujících odstavcích zmíníme extrémní kombinace pozic žáka podle obliby, vlivu a školní výkonnosti.

Neoblíbený, nevlivný a školsky málo úspěšný žák

Hrabal (2002) uvádí, že tato pozice často souvisí s hlubší sociální maladaptací a vývojovou opožděností, která bývá vlastním pramenem odmítání třídou a současně nežádoucí vývoj dále podporuje. Častým projevem těchto žáků je agresivita zvláště u chlapců. V předškolním a na začátku základní školy převažují projevy přímé fyzické, případně nevybíravé slovní agresivity. Různé projevy agrese často souvisí s nadměrným snažením o zvýšení vlastní prestiže prostředky pro skupinu nepřijatelnými například okázalé upozorňování na sebe, sebeprosazování, snižování i podceňování druhých. Agresivita a sebepřečehování vede pokaždé ke snížení obliby, ne však nutně ke snížení vlivu, opírá-li se o některý druh kompetence ve třídě uznávané.

Neoblíbení, nevlivní a školsky slabí žáci nerepresentují pro ostatní důležitou hodnotu. Mívají vady či handicap a to ve výkonosti, ve fyzickém vzhledu apod., doprovázené nevyvinutými nebo nerovnoměrně vyvinutými předpoklady pro sociální interakci a navazování vztahů s omezenou dispozicí pro empatii. V důsledku toho reagují nepřiměřeně jak na vlastní nedostatky, tak na spolužáky a jejich chování. Jejich percepce spolužáků je mnohdy „černá“, přehnaně negativní, prozrazující malou schopnost analýzy projevů partnerů i vlastního postoje nebo naopak „bílá“, optimistická, zanedbávající i negativní vztahy k sobě nebo nakonec „černobílá“ (Hrabal, 2002).

Podle Hrabala (2002) je okrajová pozice žáka vždy signálem, že je ohrožen zdravý vývoj. I když jsou jeho „vady“ hypotetické či zanedbatelné nebo když jsou pozitivní vlastnosti hodnoceny negativně a odmítány díky vlivu nevhodné skupinové hierarchie hodnot ve třídách.

Izolovaný žák

Zřetelně neodmítání ani nepřijetí a současně nevlivní žáci, někdy také označování za členy skupiny „v sociometrickém stínu“. Kontakt izolovaných se svými spolužáky a skupinou bývá přinejmenším jednostranný nebo často silně omezený (Hrabal, 2002).

Na základě Hrabala (2002) je izolace často prožívána jako forma odmítnutí. Formy a příčiny izolace jsou různorodé a právě tak postoje skupiny k izolovaným žákům. Vyskytují se od pasivní tolerance až po ostrakismus a praktické vyloučení z neformální skupiny. Mezi časté osobnostní příčiny nedobrovolné a často bolestivé izolace je introverze. Méně obtížná je v podstatě nedobrovolná, mnohdy subjektivně ani nezaznamenávaná izolace žáků se sníženou potřebou sociálního kontaktu, u nichž převládá orientace na věci nad sociální orientací. Většina z nich jsou schopni na základě racionální úvahy plnit požadavky skupiny a společnosti. Třída je převážně toleruje, i když bývají často označováni jako „nekollektivní“. Autor dále uvádí, že izolace je tedy vývojově a výchovně nebezpečná zvláště tehdy, když je prožívána subjektivně jako negativní stav a když není kompenzována alespoň jedním nebo lépe několika intenzivními pozitivními interpersonálními přátelskými vztahy.

Žák ve vedoucí pozici

Tito vlivní a oblíbení žáci s různým stupněm školní úspěšnosti tvoří jádro třídy jako neformální skupiny. Jejich vedoucí pozice je dána tím, že u nich osobní charakteristiky do velké míry odpovídají představám skupiny, jejím hodnotám a

normám. Vedoucí postavení jim umožňuje určovat cíle, hodnoty a normy skupiny, jejich postoje k učení, k učitelům a spolužákům, ovlivňují postoje ostatních, a tudíž i skupiny (Hrabal, 2002).

Dle Hrabala (2002) zaujmout pozici vlídného a oblíbeného je podmíněno, jak skupinou, tak osobností. Z tohoto důvodu je pozice také důležitým údajem zejména o sociálních a morálních charakteristikách žáka. Vůdčí pozice v oblíbě i vlivu je převážně subjektivně uspokojivá, vytváří široký prostor pro přiblížení kamarádů, pro sebeprosazení a vývoj nezávislosti. Současně však hrozí, že při dlouhodobém a monopolním vedoucím postavení ve třídě nebezpečí nadměrného růstu sebevědomí a vznik přespříliš pozitivního sebeobrazu a sebehodnocení. Důsledek může být v neprospěch oblíby.

Vlivný, méně oblíbený žák

Slabá převaha silného vlivu nad oblíbou naznačuje zpravidla individuálně i skupinově přijatou variantu sociability. Vyskytuje se zejména u efektivních vůdců, kteří řídí i koordinují činnosti skupinu. Jejich oblību částečně snižuje nutnost klást na spolužáky požadavky, vyžadovat dodržování norem, organizovat činnost i kooperaci, což nemusí být a není vždycky ostatními pochopeno jako neosobní a nadosobní čin (Hrabal, 2002).

Velký rozdíl mezi oběma pozicemi (vysoký vliv spojený s velmi nízkou oblíbou popřípadě s odmítnutím) ukazuje nezdravý sociální vývoj žáka i jeho problémové působení ve skupině. Vůdčí žáci tohoto typu používají zpravidla k prosazení svých záměrů všech prostředků tlaku počítaje sankcí a trestů. V pubertálních třídách i fyzického násilí. Podobně, někdy i nebezpečněji než hrubé fyzické násilí může působit i posměch, sarkasmus, pohrdání ze strany „mocných“ a ostentativní znehodnocování (Hrabal, 2002).

Oblíbený, méně vlivný žák

Tito velmi oblíbení žáci, ale s podstatně menším vlivem, mají ve skupině spíše „centrální“, než vůdčí pozici. Dostávají se obvykle do centra interindividuální komunikace. Jejich působení je nicméně často nenápadné a není ostatními prožíváno jako regulace. Široké přijetí a pozitivní emocionální hodnocení žáka spolužáky je mnohdy podmíněno jeho pozitivním emocionálním laděním, veselostí a radostností, kterou je schopen navozovat u druhých. V hlubší rovině má tento žák zpravidla předpoklady pro uspokojování potřeb kamarádů, pro identifikaci s nimi, empatii,

soucítní, umí spolupracovat k dosažení partnerových cílů. Uspokojování potřeb druhého je pro jedince tohoto typu odměnou (Hrabal, 2002).

Podle Hrabala (2002) oblíbení a méně vlivní žáci se méně podílejí na orientování a organizování činnosti skupiny jako celku, nebývají ani mezi těmi, kdo mají hlavní účast na tvorbě skupinových hodnot a norem. Avšak ovlivňují kohezi skupiny a její emocionální soudržnost tím, že vyvolávají pozitivní atmosféru.

Bez ohledu na své převážně pozitivní a žádoucí charakteristiky má tato pozice i stinné stránky i méně vývojově příznivé varianty. Přijetí pozice a jí odpovídající role může být projevem jednostrannosti sociálního a morálního vývoje. V jeho hierarchii hodnot se mohou do popředí dostat bezprostřední altruistické motivy a zatlačit do pozadí nadindividuální a nadinterindividuální, skupinové i celospolečenské hodnoty, popřípadě brzdit i seberealizaci. Takto zformovaná sociabilita a hierarchie hodnot není společensky zcela uspokojivá (Hrabal, 2002).

Žák v nevýrazné pozici

Podle Hrabala (2002) se jedná o sociometricky a výkonnostní střed třídy tudíž o nejpočetnější skupinu typu „průměrný žák“, „spolužák přijatý třídou a účastníci se kontroly jejího života jako většina ostatních“. Determinanty zaujaté střední pozice mohou být tak různorodé a odlišné, že nelze zodpovědně vyjádřit hypotézu o hlubších vrstvách osobnosti, není-li alespoň jedna dimenze pozice odlišná, nebo neobjeví-li se ve slovních charakteristikách spolužáků diagnosticky podnětné výroky. Od těchto žáků se v budoucnu dá teoreticky očekávat „všechno“.

2.3 Inkluzivní vzdělávání

Inkluzivní vzdělávání označuje Vítková (2013) jako široké spektrum strategií, aktivit, procesů zajišťujících právo na kvalitní, užitečné a adekvátní vzdělávání tzv. žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. V obecnějším pojetí, lze chápat inkluzivní vzdělávání jako hlavní mechanismus k dosažení sociální inkluze, neboť dosažení plnohodnotného vzdělání a získání kvalifikace patří k jednomu z nejdůležitějších cílů k sociálnímu začlenění a hlavním faktorem pro inkluzi na trhu práce. Dále autorka doplňuje, že základním požadavkem je zajištění rovného přístupu všem lidem k základnímu vzdělání, který je obsažen v mnoha mezinárodních dokumentech, jako například Dakarský akční plán.

Valenta et al. (2015, p. 71) uvádí, že inkluze ve vzdělávání je proces transformace vzdělávacích systémů usilující o vytváření podmínek pro to, aby se mohli žáci bez ohledu na svůj původ či zdravotní stav vzdělávat společně v běžných školách. Inkluze ve vzdělávání se tak stává nástrojem sociální politiky, je odpovědí na požadavek zpřístupnění vzdělání všem a vychází ze základního účelu vzdělávání a výchovy, kterým je participace na životě společnosti.

Nynější vysvětlení inkluzivního vzdělávání nelze chápat pouze jako vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, jak je často chybně pochopený. Inkluzivní vzdělávání totiž zahrnuje daleko širší sféru žáků ohrožených segregací. Jedná se o uspokojení individuální vzdělávací potřeby veškerých dětí, které se na výuce podílejí (Watkins, 2007).

V souvislosti s inkluzí je často zmiňována integrace i segregace a proto je nezbytně nutné vymežit hlavní rozdíl mezi těmito pojmy. Uzlová (2010) uvádí, že integrace pochází z latiny *integrare* neboli znovu vytvoření celku a jedná se o snahu o přizpůsobení žáka se speciálními vzdělávacími potřebami do hlavního vzdělávacího proudu běžných škol a zároveň, aby byly naplněny jeho individuální vzdělávací potřeby. Samotné přizpůsobení bývá naplňováno např. dílčí změnou prostředí, speciální intervencí či speciálním vzdělávacím programem pro žáka. Avšak v inkluzi se jedná o celkovou změnu systému (zaměření na potřeby všech vzdělávaných, celková změna atmosféry ve škole, kvalitní výuka pro všechny žáky nezávisle na jejich schopnostech, individuálních zvláštěnostech, znevýhodnění či nadání).

Opakem integrace je segregace a jak vysvětluje Bendová a Zíkl (2011) pojem segregace pochází z latiny *segregatio* neboli oddělování. V případě vzdělávání dochází k vylučování žáka se speciálními vzdělávacími potřebami od ostatních spolužáků.

Kocurová et al. (2002) doplňuje, že integrace a inkluze nejsou autonomními protipóly a jejich přístupy se budou vždy prolínat v rámci dětí se speciálními vzdělávacími potřebami. Dále zdůrazňuje značný posun v oblasti pedagogiky, který proběhl v souvislosti se speciálně pedagogickými principy. Původní změny směřované k pomoci žákům se speciálními vzdělávacími potřebami, představují impuls k celkové transformaci výchovně vzdělávacího systému.

Pro lepší přehlednost rozdílů mezi inkluzí a integrací nám dopomůže Obrázek 8.

Integrace	Inkluze
zaměření na potřeby jedince s postižením	zaměření na potřeby všech vzdělávaných
expertízy specialistů	expertízy běžných učitelů
speciální intervence	dobrá výuka pro všechny
prospěch pro integrovaného studenta	prospěch pro všechny studenty
dílčí změna prostředí	celková změna školy
zaměření na vzdělávaného postiženého jedince	zaměření na skupinu a školu
speciální programy pro studenta s postižením	celková strategie učitele
hodnocení studenta expertem	hodnocení učitelem, zaměření na vzdělávací faktory

Obrázek 8. Integrace x Inkluze (Kocourová, M. et al., 2002, p. 17)

Inkluze je systém základního vzdělávání, který umožňuje všem dětem navštěvovat běžné základní školy a ideálně v lokalitě jejich bydliště. Učitelé na inkluzivně orientovaných školách musí přistupovat ke každému žákovi individuálně. Na individualizovaném přístupu k žákům je nejen postavena výuka, ale i celá organizace i filozofie školy. Každý žák má svoji vzdělávací strategii, která je přizpůsobena jeho schopnostem, talentům i handicapům. Výuka v inkluzivních školách se koncentruje zejména na to, aby každý žák plně využil svůj potenciál a zároveň se naučil komunikovat a spolupracovat s ostatními. Rozdílnost žáků je zde vnímána jako příležitost k rozvíjení respektu k sobě i ostatním, a ne jako problém nebo přítěž. V takových školách se nerozlišují žáci na děti s potřebami a děti bez nich, na postižené a intaktní, na děti s handicapem či bez něj. Všichni jsou zde vnímáni jako jedinci, kteří vykazují potřebu zohledňovat svá osobní specifika (Tannenbergerová, 2016).

Uzlová (2010) uvádí podstatu inkluzivního vzdělávání ve snaze poskytnout všem dětem kvalitní vzdělání v co nejvyšší úrovni nezávislé na jejich schopnostech, individuálních zvláštностech, znevýhodnění či nadání. Autorka dále přibližuje inkluzivní prostředí, jako takové místo, které je přátelské ke všem jedincům, kteří se zde vyskytují, vzdělávají, pracují či tráví svůj volný čas. Je to místo otevřené, tolerantní, respektující jinakost a poskytující mnoho podnětů pro rozvoj, vzájemnou komunikaci a kooperaci.

Nejpodstatnější během inkluze je podle Langa a Berberichové (1998) schopnost přijmout odlišnost a jedinečnost každého žáka a vnímat je jako obohacení. Učitelé v různých zemích se pomalu učí chápat, jak je důležité, aby se všechny děti učily

společně, žáci se speciálními vzdělávacími potřebami po boku svých intaktních vrstevníků. Učitelé zjišťují význam spolupráce mezi sebou navzájem, spolupráce mezi rodiči a obcí, směřující k maximální míře uspokojení jedinečných potřeb a uplatnění jedinečných darů každého žáka.

Tannenbergerová (2016) dodává, že inkluzivní vzdělávání pozměňuje pohled na žáka, který ve vzdělávacím systému selhává. Během tohoto neúspěchu je potřeba hledat bariery v systému, který není dostatečně otevřený potřebám jednotlivce, a ne je nacházet a stigmatizovat u jednotlivce samotného. Kterýkoli dítě má ojedinělé charakteristiky, zájmy, schopnosti a vzdělávací potřeby.

V rámci inkluzivního vzdělávání je potřeba ještě vymezit žáka se speciálními vzdělávacími potřebami, který je úzce spojen s inkluzí. Podle § 16 Zákona č. 561/2004 Sb., Dítětem, žákem a studentem se speciálně vzdělávacími potřebami se rozumí osoba, která k naplnění svých vzdělávacích možností nebo k uplatnění nebo užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními potřebuje poskytnutí podpůrných opatření. Podpůrnými opatřeními se rozumí nezbytné úpravy ve vzdělávání a školských službách odpovídající zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám dítěte, žáka nebo studenta. Děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami mají právo na bezplatné poskytování podpůrných opatření školou a školským zařízením.

Michálková a Vítková (2010) vysvětlují, že žáci se speciálně vzdělávacími potřebami je velmi rozsáhlá skupina, do které patří žáci s různým zdravotním postižením a znevýhodněním, žáci se sociálním znevýhodněním i žáci mimořádně nadaní. Autorka dále uvádí, co se pod podpůrnými opatřeními rozumí. Jedná se o využívání speciálních metod, postupů, forem a prostředků vzdělávání, potom různé kompenzační, rehabilitační a učební pomůcky, speciální učebnice a didaktické materiály. V neposlední řadě i zařazení předmětů speciálně pedagogické péče, poskytování pedagogických a psychologických služeb, souběžné působení dvou pedagogů ve třídě nebo zajištění služeb asistenta pedagoga a poskytnutí individuální podpory při výuce.

V následující kapitole si inkluzivní vzdělávání ukotvíme v legislativním rámci.

2.3.1 Legislativní rámec

Myšlenka společného vzdělávání a zapojení do mimoškolních aktivit všech dětí s různou mírou schopností, nadání i znevýhodnění se začala v naší společnosti uplatňovat do praxe v devadesátých letech 20. století. Do té doby byly děti se

zdravotním postižením vzdělávány téměř výhradně ve speciálních školách určených pro žáky s konkrétním typem a stupněm postižení, eventuálně neměly ke vzdělávání přístup vůbec. Byly tzv. osvobozeny od povinné školní docházky. Autorka dále doplňuje, že první zmínění o možnosti začlenění dítěte se zdravotním postižením do běžné školy se vyskytuje v legislativním dokumentu Vyhláška č. 291/1991 Sb., o základních školách. V roce 1994 byl přijat metodický pokyn MŠMT o integraci dětí a žáků se zdravotním postižením, který byl v roce 2002 nahrazen Směrnicí MŠMT k integraci dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do škol a školských zařízení. V té době bylo stále ještě možné osvobození od povinné školní docházky, jak jsme výše uvedli (Uzlová, 2010).

Vše se změnilo s přijetím Zákona č. 561/2004 SB., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání neboli školský zákon, který vyšel v platnost roku 2005. V § 16 zákon podotýká, že žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami mají právo na vzdělání, na základě obsahu, formy a metod odpovídající jejich vzdělávacím potřebám a možnostem (Šmelová, Souralová & Petrová et al., 2017).

V roce 2005 dále platí Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, která byla zrušena a nahrazena Vyhláškou č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných (Uzlová, 2010).

Právo na poradenskou pomoc zmiňovanou ve školském zákoně je ošetřeno právní normou, která upravuje podmínky poskytování poradenských služeb pomocí Vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních. Poradenská pracoviště mají důležitou roli hlavně ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v inkluzivních podmínkách. Mezi ně patří speciálně-pedagogická centra, pedagogicko-psychologické poradny a střediska rané péče (Šmelová, Souralová & Petrová et al., 2017).

Z výše uvedeného se zdá být legislativně dostatečně ošetřeno začleňování dětí se speciálně vzdělávacími potřebami do běžného prostředí ve škole i mimo ni. Nic by nemělo bránit rodičům vybrat pro své dítě takovou školu, která mu bude nejlépe vyhovovat, kde se bude cítit dobře a bude mít příležitosti srovnatelné s příležitostmi svých vrstevníků. V následujících kapitolách se zaměříme na to, jak by to mělo v praxi vypadat a co všechno je spojeno s inkluzivním vzděláváním (Uzlová, 2010).

2.3.2 Podmínky pro inkluzi

Inkluze ve vzdělávání má podle Lechty (2010) smysl pouze tehdy, jsou-li pro ni vytvořené potřebné podmínky. Inkluze podle něj nemá za cíl likvidovat speciální školy a speciálně pedagogická zařízení. Zavedení úspěšného inkluzivního vzdělávání nemůže fungovat bez vytvoření patřičných podmínek. Pod podmínkami pro inkluzi ve škole si můžeme představit celý souhrn oblastí, jako například oblast technická, organizační, personální, metodická a další. Základem je také určitá příprava a pomoc pedagogům, žákům a rodičům. Inkluze nemůže být efektivní ani tehdy, když škola nemá kompetentní odborníky, finanční i technické prostředky, metodické nabídky a další.

Obrázek 9. Jádru inkluze (Lang & Berberichová, 1998, p. 33).

Jak můžeme vidět na Obrázku 9, jádrem úspěšného inkluzivního vzdělávání jsou přesvědčení, hodnoty a postoje. Vytváření kvalitních podmínek pro inkluzi závisí především na sociálním podvědomí vycházející z postoje zájmu o druhé, úcty a vědomí vzájemné závislosti. Existuje totiž hluboké propojení mezi postoji (i kdyby nevyřčenými nahlas) pedagoga a jeho přístupem k výuce. Postoj jaký pedagog zaujímá k učení a vyučování se vždy projeví na způsobu, jakým se staví k inkluzivní třídě, a tyto názory nebo zásady utváří užívané procesy a rozhodují o jejich konečném vymezení (Lang & Berberichová, 1998).

Bazalové (2006) dělí vhodné podmínky pro inkluzivní vzdělávání mezi tři hlavní činitele. Těmito činiteli jsou učitel, škola a vnější podmínky. Z hlediska učitelů jak již bylo výše uvedeno, se jedná hlavně o význam rozvoje pozitivních postojů. Dále pak vytvořit pocit sounáležitosti a zavést čas pro reflexi. Ze strany školy je potřeba implementovat inkluzivní přístup na celoškolní. Je potřeba zahrnout do tohoto procesu

opravdu celou školu, poskytnout flexibilní strukturu podpory a rozvinout vedení. Autorka dále uvádí, že škola nemůže fungovat bez podpory vnějších podmínek. Ústředním prvkem zde hraje roli financování, kde silně decentralizovaný systém je vhodnější než přímé financování speciálního školství.

Augustinovič (2019) dodává, že za účelem vytvoření podpůrného vzdělávacího prostředí pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, pedagog potřebuje znalosti, dovednosti a osobní vlastnosti komunikace s takovými žáky, jako například odpuštění, trpělivost, pozornost, schopnost naslouchat, diplomacie, dodržovat etický kodex pro pedagogy, pozitivní postoje k výuce dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a další.

Levin (1997) považuje za hlavní a výchozí podmínkou pro fungování inkluzivního vzdělávání správný přístup k němu. Inkluze by měla být chápána jako něco navíc k tradiční škole. Je nezbytné na ní pohlížet jako na poslání a výchozí filozofii i hodnoty. Plná inkluze musí být pevně ukotvena v samotných základech školy a každodenní činnosti. Čímž jsme se dostali k samotným principům inkluzivního vzdělávání.

2.3.3 Principy inkluzivního vzdělávání

Inkluzivní vzdělávání v základu vychází z principů a myšlenek samotné inkluze. Jak už jsme výše zmínili, jedná se o proces zkvalitňování učení a zapojení všech studentů. V následující kapitole se zaměříme na ideální principy inkluzivního vzdělávání, kterými by se měla řídit ideální inkluzivní škola. Musíme si ale uvědomit, že jde o ideál, o který škola může usilovat, ale kterého nikdy plně nedosáhne. Z tohoto důvodu můžeme říct, že inkluzivní škola je škola v pohybu (Booth & Ainscow, 2007).

Booth a Ainscow (2007) se v dokumentu Ukazatel inkluze vydaném pod organizací CSIE právě věnuje principům inkluzivního vzdělávání a z tohoto dokumentu nyní budeme vycházet. Princip rovnosti všech, který poukazuje na to, že všichni studenti i pracovníci školy jsou stejně důležití. Je potřeba určité uznání, přijetí a usilování o odstranění jakýchkoliv forem diskriminace.

Tan (2019) uvádí, že rovnost znamená přístup, který zaručuje, že každý má přístup ke stejným příležitostem. Jedná se o proces, který uznává nerovnoměrné výchozí místo a pracuje na nápravě a řešení nerovnováhy.

Dalším důležitým principem je, že všichni žáci jsou zapojeni do školní kultury, vzdělávacího procesu a komunity. V tomto smyslu jde například o oceňování všech žáků a rozdíly mezi nimi nevnímat jako problém, který je potřeba řešit ale jako inspiraci

pro podporu učení. Škola průběžně pracuje na minimalizaci všech překážek ve vzdělávání všech žáků. Pedagog plánuje výuku tak, aby z ní všichni žáci měli prospěch (Booth & Ainscow, 2007).

K tomu, aby mohla být zohledněna různorodost všech žáků, škola musí provést změny ve školní kultuře, politice a praxi. V této souvislosti se jedná například o omezení vylučovacích tlaků neboli o snížení exkluze (vyloučení). Dále o vytvoření systému podpory pro žáky, jejímž mateřským jazykem není čeština. Je potřeba přestat myslet ve stereotypech. Různorodost by také neměla nikterak brát právo každého žáka vzdělávat se v místě bydliště (Booth & Ainscow, 2007).

Tan (2019) popisuje rozmanitost, jako přítomnost rozdílů v daném nastavení. To může zahrnovat například pohlaví, rasu, etnicitu, národnost, náboženství a další. Jedná se o způsob, jakým jsou si lidé různí a přesto stejní na individuální a skupinové úrovni.

Jelikož převážně mluvíme o hodnotnějším přístupu k žákům, je také potřeba zdůraznit zkvalitňování přístupů k pedagogům. Jedná se například o zkvalitňování škol pro potřeby učitelů, vzájemné využívání zkušeností z konkrétních případů překonávání překážek a v neposlední řadě spolupráce mezi pedagogem a rodiči žáků v určitém souladu (Booth & Ainscow, 2007).

Tannenbergerová (2016) doplňuje princip spolupráce, kdy se jedná o rozvoj přirozeného soužití žáků ve třídě, kteří disponují různými talenty i nedostatky. Dále princip celistvosti, kdy se má rozvoj žáka týkat intelektových, sociálních, tělesných, etických a dalších složek. V neposlední řadě zmiňuje princip otevřenosti a efektivity. Otevřenost ke všem dětem v okolí je základ a předpoklad, který se neobejde bez promyšlené a efektivním postupem uskutečněné edukace v bezpečném školním prostředí.

2.3.4 Faktory ovlivňující úspěšnost inkluze ve školách

Jedním z hlavních faktorů ovlivňující úspěšnost inkluze ve školách je způsob, jakým se škola k inkluzivnímu vzdělávání staví. Pedagogika u nás ještě donedávna vycházela z medicínského modelu postižení a tudíž sociální model postižení je pro ni relativní novinkou. Některé školy se mohou potýkat s obtížemi v budování přístupu celé školy, který se odklonil od důrazu na postižení a rozvíjel by vyučovací metody i přístupy. Shrneme-li stručně rozdíl mezi medicínským a sociálním pojetím postižením, pak medicínský model zdůrazňuje samotné postižení a zmírňování jeho dopadů

prostřednictvím speciálních přístupů a metod, zatímco sociální model hledá příčiny i řešení obtíží jedince v prostředí (Rose, 2001).

Opravdu fungující začlenění lze rozpoznat podle některých zřetelných znaků. Ve škole to jsou například:

- dítě navštěvuje běžnou školu, nejlépe v místě bydliště,
- je ve třídě s přibližně stejně starými dětmi a postupuje s nimi do vyšších ročníků,
- škola aktivně spolupracuje s odborným poradenským pracovištěm (SPC nebo PPP), přijímá a respektuje jeho doporučení ohledně vzdělávání začleněného žáka,
- začleněný žák má zpracován individuální vzdělávací plán, podle kterého se učí,
- rozvrh hodin žáka je shodný s vyučováním celé třídy,
- učební plán je plně přizpůsoben potřebám žáka,
- při tvorbě plánu spolupracují třídní učitel, asistent pedagoga, odborní pracovníci SPC, rodiče žáka, za sestavení zodpovídá ředitel školy,
- učitelé i asistenti pedagoga mají možnost konzultace s odborníky,
- asistent pedagoga je odborně vedený určeným odborníkem ve škole nebo externím odborným pracovištěm například SPC,
- učitelé zapojují začleněného žáka do výuky v co největší možné míře a věnují mu tolik pozornosti, kolik se dostává ostatním dětem, v žádném případě nenechávají jeho výuku pouze na asistentovi,
- učitelé a asistenti pedagoga jsou v pravidelném kontaktu s rodinou začleněného žáka,
- ve třídě je vytvořen vztah mezi spolužáky,
- učitelé i asistenti pedagoga se nadále vzdělávají (Co byste měli vědět o integraci a nevíte, koho se zeptat, 2003).

Ačkoli postupem času nastal jak v oblasti legislativy, tak i v postojích společnosti značný posun, nelze jednoznačně říci, že začleňování dětí se speciálními potřebami mezi tzv. zdravou populaci je dnes už samozřejmostí (Uzlová, 2010).

Je také důležité připomenou, že inkluze ve školách může fungovat jen tehdy, pokud škola uznává i prosazuje kulturně sdílené hodnoty a skutečně se angažuje ve věci vlastního rozvoje jako učící se organizace (Hájková & Strnadová, 2010).

3 CÍL PRÁCE

Cílem práce je zmapovat sociometrický profil tříd druhého stupně základních škol Olomouckého regionu v procesu inkluze.

Dílčí cíle:

Zmapovat sociometrické pozice žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ve třídách druhého stupně ZŠ Olomouckého regionu.

Výzkumné otázky:

Mohou být speciální vzdělávací potřeby prediktorem konkrétních sociometrických pozic ve školní třídě?

4 METODIKA

V následující kapitole je popsána metodika, která se užíla v rámci realizovaného výzkumného šetření. Zabýváme se samotným průběhem výzkumného šetření, charakterizujeme metodu sběru a analýzy dat a kapitolu zakončíme charakterizováním výzkumného souboru.

4.1 Organizace výzkumného šetření

Výzkumné šetření bylo koncipováno jako kvantitativní. Jak vysvětluje Hendl (2008), tento typ je vhodný zvolit při zkoumání velkých skupin. Dále využívá silně strukturovaný sběr dat pomocí dotazníků, testů nebo pozorování. K analýze dat se používají statistické metody s cílem explodovat je, popisovat, popřípadě ověřovat pravdivost našich představ o vztahu sledovaných proměn.

Výzkum byl proveden ve školním roce 2019/2020, a to v měsících březen a duben. Jednalo se o základní školy města Olomouce a okolí. Z důvodu vyžadované anonymity ředitelk/lů škol nebudou uvedeny názvy základních škol. Všechna školská zařízení disponovala kvalitním zázemím. Poskytují základní vzdělání žákům prvního a druhého stupně. Jejich součástí jsou mateřské školy, školní družiny, školní jídelna a školní zahrady či školní hřiště. Vyučování probíhá v kmenových třídách, tak i v odborných učebnách vybavené moderní technikou. Školy se dále zapojují do různých projektů, soutěží a nabízí nepřeberné množství kroužků, které umožňují žákům rozvíjet se v oblasti svých zájmů.

Zvolen byl záměrný výběr. Školy byly vybrány na základě přítomnosti žáka ve třídě druhého stupně se speciálně vzdělávacími potřebami a ochotě ředitele školy se zúčastnit výzkumného šetření. Tímto způsobem jsme získali do výzkumného souboru různé věkové třídy druhého stupně se žáky se speciálně vzdělávacími potřebami, což nám umožnilo v rámci verifikace hypotézy zkoumat sociometrický profil třídy druhého stupně v procesu inkluze pomocí dotazníku Třídní kompas.

4.2 Metoda výzkumu

Metodou výzkumného šetření byla, jak vyplývá ze zvoleného tématu sociometrie, konkrétně sociometrická ratingová metoda „Třídní kompas“. Hrabal (2011) přibližuje metodu jako speciální sociometrický postup, který byl vytvořen pro pedagogickou diagnostiku a je založena na ratingovém postupu, během kterého se všichni žáci vzájemně posuzují. Dotazník umožní třídnímu učiteli poznat atmosféru třídy, zjištěním

pozitivních vztahů a sociální moci ve třídě. Dále rozpoznat ohrožené, osamocené žáky a následně je integrovat do třídního kolektivu a v neposlední řadě vybrat skupinu žáků s třídním zástupcem, kteří budou pomáhat s obrácením a optimalizací atmosféry ve třídě.

Dotazník vyplňují všichni žáci ve třídě, bez dlouhého přemýšlení a samostatně. Úkolem žáků je u každého spolužáka posoudit nejprve vliv, poté sympatii s následným zdůvodněním. Toto vzájemné posuzování je realizováno bodovým systémem od 0 do 3 (Hrabal, 2011).

Kdy u vlivu mají body tento význam:

- 3 body – spolužák/spolužačka s nejsilnějším vlivem na třídu,
- 2 body – spolužák/spolužačka patřící mezi vlivné ve třídě,
- 1 bod – spolužák/spolužačka s průměrným vlivem na třídu,
- 0 bodů – spolužák/spolužačka s žádným vlivem na třídu

(Hrabal, 2011).

Sympatie se posuzuje podobným způsobem, kdy body mají následující význam:

- 3 body – velmi sympatický spolužák/spolužačka,
- 2 body – sympatický spolužák/spolužačka,
- 1 bod – někdy sympatický spolužák/spolužačka,
- 0 bodů – nesympatický spolužák/spolužačka

(Hrabal, 2011).

Co se týče samotné administrace dotazníku, byla prováděna třídními učiteli té dané třídy nebo asistentem pedagoga. Před zahájením výzkumného šetření byl každému zákonnému zástupci dítěte předložen informovaný souhlas o účasti ve studii, který musel být předem vyplněný se souhlasem či nesouhlasem. Informovaný souhlas je zprostředkován v přílohách.

Před zahájením administrace dotazníku byli žáci seznámeni s principem dotazníku, pravidly vyplňování a se samotným cílem. Každý žák dostal předtištěné instrukce a záznamový list. Instrukce byly zprvu přečteny třídním učitelem či asistentem pedagoga a následně žáci pracovali sami podle vlastního tempa. Žákům se speciálně vzdělávacími potřebami byla potom navržena možnost předčítání a vysvětlení instrukcí třídním učitelem nebo asistentem pedagoga a následně si žák

samostatně promýšlel odpovědi. Žáci postupovali podle předem daných instrukcí a byli dostatečně seznámeni s tím, že jejich anonymita bude zajištěna.

Získaná data formou dotazníky byla zpracována pomocí počítačového programu pro vyhodnocení Třídního kompasu.

4.3 Charakteristika výzkumného souboru

Výzkumný soubor tvořilo celkem 14 tříd a 301 žáků. Tabulka 1 podává detailnější přehled o zastoupení jednotlivých tříd, rozložení tříd dle pohlaví s celkovým počtem žáků.

Tabulka 1

Přehled výzkumného souboru

	Třídy					
	6. třída	7. třída	8. třída	9. třída		
Počet tříd	4	4	3	3	14	Celkem tříd
Dívky	48	41	32	30	151	Celkem dívek
Chlapci	46	38	40	26	150	Celkem chlapců
Dívky	94	79	72	56	301	Celkem žáků
Chlapci						

Z Tabulky 1 je patrné, že výzkumného šetření se zúčastnily všechny třídy druhého stupně, kdy nepatrně větší zastoupení je v šestých (28,6 %) a v sedmých třídách (28,6%). Dále nám poukazuje na vcelku vyvážený výzkumný soubor z pohledu pohlaví, kdy se celkem jednalo o 151 holek (50,2 %) a 150 chlapců (49,8 %).

Většina žáků se speciálními vzdělávacími potřebami vyplňovala dotazník samostatně, v případě potřeby vypomáhal třídní učitel nebo asistent pedagoga a to formou přečtení instrukcí a vysvětlení hlavních pojmů. Vyplnění dotazníku se zvládlo bez větších obtíží.

5 VÝSLEDKY

V následujícím textu jsou prezentovány zjištěné výsledky, získané dotazníkem Třídní kompas s následným vyhodnocením pomocí počítačového programu Třídní kompas. Užito je opět tabulek, sociogramu, s doplněním o slovní komentář a legendy. Podkapitoly jsou zprvu rozděleny dle jednotlivých ročníků a pro větší přehlednost výsledku je i zařazena souhrnná podkapitola.

Nejdůležitější globální údaje, které nám „Třídní kompas“ poskytuje o každém žákovi, jsou průměry v sympatiích a vlivu, které tento žák dostal od svých spolužáků (Hrabal, 2011).

Obdržené sympatie jsou měřítkem k obecné emocionální akceptaci, kterou žák zažívá ve třídním společenství. Sympatie odráží žákovu oblíbenost a projevuje se pozitivní emocionální vazbou na ostatní žáky, tendencí ostatní žáky akceptovat a plnit očekávání spolužáků (Hrabal, 2011).

Obdržený vliv poukazuje, jak intenzivně se konkrétní žák podílí na událostech ve třídě a také, kolik autority tento žák ve třídě má (Hrabal, 2011).

Následující třídy byly jednotlivě zpracovány. Pro analýzu dat třídy, bylo každému žákovi náhodně přiděleno jedno písmeno z abecedy. Pro lepší identifikovatelnost žáka se speciálními vzdělávacími potřebami bylo přiřazeno písmeno X. Grafické znázornění neboli sociogramy jsou zobrazeny v neutrálním tvaru čili kruhu, tak aby o jejich pozici rozhodly pouze získané hodnoty a ne pozice seřazení. Pro každou třídu byla vytvořena tabulka na sympatii, vliv a dva sociogramy. Detailnější sociogramy jednotlivých tříd jsou připojeny v přílohách. Pro lepší orientaci v sociogramech je přidělena legenda (Obrázek 10).

- Sympatie – nejoblíbenější žáci
- Sympatie – nad průměrem
- Sympatie – pod průměrem
- Sympatie – žák, který obdržel nejméně sympatií
- Vliv – nejmvlivnější žáci
- Vliv – nad průměrem
- Sympatie 3 – vzájemně
- Sympatie 2 – vzájemně
- Vliv 3 – vzájemně
- Počet obdržených voleb 3 v sympatiích
- Počet odevzdaných voleb 3 v sympatiích

Obrázek 10. Legenda k sociogramu

5.1 Vyhodnocení dotazníku 6. ročník

Následující podkapitola prezentuje čtyři 6. třídy a jejich získaná data z dotazníku.

Tabulka 2

Sympatie (6. třída₁)

sympatie		A	B	C	D	E	F	G	H	CH	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	X	∅	
A	0	2	0	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	0	0	2	2	2	2	2	2	2	1	1.8
B	1	0	2	1	1	1	0	1	1	0	2	2	0	0	2	2	0	2	1	1	0	1	0	1.15
C	2	2	0	1	1	1	2	2	1	1	0	1	0	0	2	2	1	0	0	2	0	2	0	1.25
D	1	0	0	0	2	2	1	2	1	0	2	1	0	1	1	2	0	1	1	1	1	2	2	1.2
E	2	1	0	2	0	2	1	2	1	1	2	1	0	2	1	2	1	1	1	0	2	2	2	1.4
F	2	2	1	2	2	0	2	2	1	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2.15
G	0	2	1	1	2	2	0	2	1	2	0	2	0	2	1	2	1	2	1	1	2	2	2	1.6
H	1	2	0	2	1	1	2	0	1	2	2	2	2	0	0	1	2	2	2	2	2	2	2	1.55
CH	2	2	2	2	2	2	2	2	2	0	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2.6
I	1	2	0	2	2	2	2	2	0	0	2	2	2	0	0	2	2	2	2	2	2	0	0	1.85
J	1	0	0	2	2	2	2	2	1	1	0	1	2	2	2	1	2	2	0	2	1	2	1	1.7
K	1	2	1	2	2	2	2	2	0	2	2	2	0	0	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2.05
L	1	1	2	2	2	2	1	2	2	0	2	2	2	0	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2.0
M	0	0	0	1	2	2	1	1	2	0	2	1	1	1	0	0	1	2	1	0	1	2	2	1.05
N	1	2	2	2	2	0	2	0	0	2	2	1	1	1	1	0	2	2	2	1	1	1	1	1.5
O	2	2	2	0	0	0	1	2	1	1	2	1	1	1	2	2	0	2	2	1	2	1	2	1.6
P	2	0	0	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	0	1	2	2	1	2	2.1
Q	2	1	2	2	1	1	2	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1.4
R	1	2	2	1	1	0	1	1	1	2	2	1	0	1	2	1	1	1	1	0	2	2	2	1.4
S	2	2	0	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	2	2	2	2	2	2	0	1	0	2.05
X	0	2	2	0	2	1	1	2	2	2	2	2	1	0	2	2	2	0	2	1	0	1	0	1.65
∅	1.35	1.7	1.2	1.7	1.95	1.85	1.7	2.05	1.25	1.6	1.95	2.0	1.1	1.25	1.75	2.35	2.0	1.75	1.5	1.85	1.4	1.67		

Z Tabulky 2 vidíme, že žák X průměrně získal 1,4 bodů a je na 16. místě v sympatiích, což ho řadí na dolní polovinu třídy. Nejvíce sympatií obdržel žák O

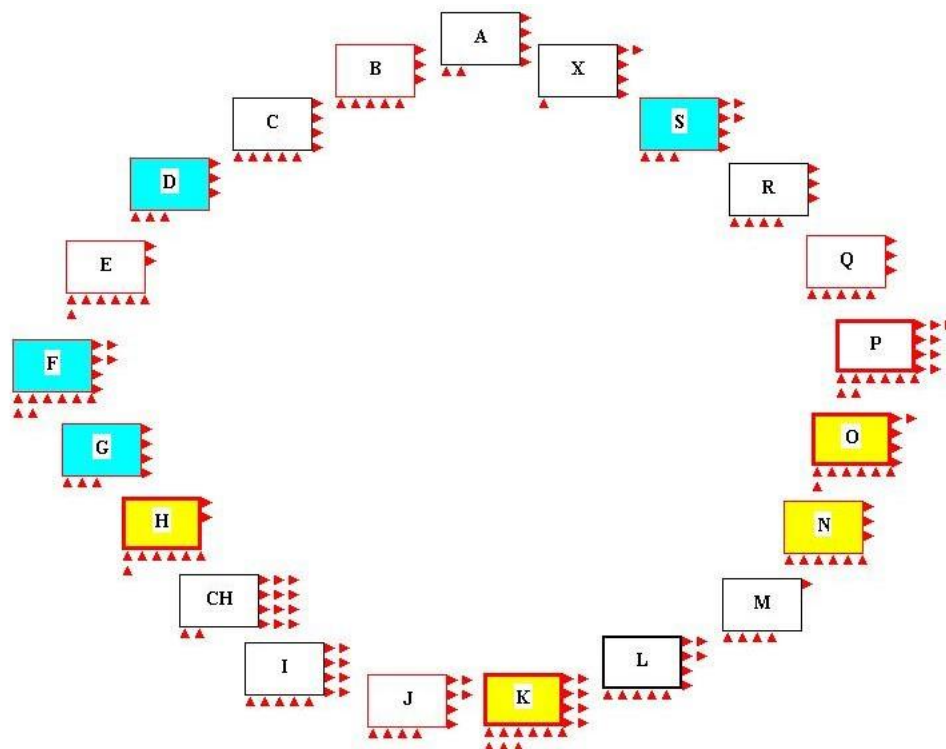
s průměrem bodů 2,15. Nejméně bodů získal žák L. Dále nám tabulka poukazuje na to, že žák X obdržel pouze jednou 3 body a to od žáka L, který má nejméně sympatií.

Tabulka 3

Vliv (6. třída₁)

	sympatie																				vliv	
	A	B	C	D	E	F	G	H	CH	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	X	Ø
A	0	2	0	2	0	2	2	3	2	2	2	3	0	0	3	3	2	2	2	3	1	1.8
B	0	0	2	0	0	0	1	0	1	1	0	0	0	0	0	1	0	1	2	0	0	0.45
C	1	2	0	0	0	0	1	1	0	0	0	1	0	0	3	3	1	0	0	1	0	0.7
D	0	1	0	0	1	1	1	1	0	2	1	2	0	1	3	1	0	0	0	0	0	0.75
E	0	1	0	2	0	3	2	2	0	1	2	2	0	2	3	3	0	2	0	1	1	1.35
F	2	1	1	3	3	0	3	2	1	1	2	2	1	2	1	2	2	1	1	1	1	1.65
G	2	1	2	0	0	2	0	2	0	1	2	2	0	2	2	3	1	2	1	2	3	1.5
H	2	1	0	2	0	2	1	0	0	1	1	2	0	2	1	1	1	0	0	0	0	0.85
CH	2	2	3	2	2	2	2	3	0	2	2	3	2	2	3	3	2	2	2	3	2	2.3
I	3	2	0	2	1	2	2	2	0	0	1	3	2	0	0	2	1	2	2	3	0	1.5
J	1	0	3	3	1	2	2	2	1	2	0	3	0	1	3	3	1	1	2	1	0	1.6
K	0	1	2	3	1	0	2	2	1	2	0	0	1	1	2	2	2	0	1	1	1	1.25
L	1	2	2	1	2	2	2	2	2	0	0	2	0	2	1	3	1	1	2	2	2	1.6
M	0	0	1	1	0	0	1	1	0	0	0	1	0	0	2	3	1	0	0	1	1	0.65
N	1	0	0	0	1	2	0	1	0	0	2	2	0	1	0	3	2	2	2	2	1	1.1
O	2	2	2	2	1	2	1	2	1	0	1	2	1	1	2	0	1	1	2	2	0	1.4
P	0	0	0	0	2	3	1	0	1	0	1	1	2	2	1	0	0	0	1	0	0	0.75
Q	2	3	2	2	2	2	2	3	0	0	2	2	2	2	2	2	2	0	3	3	2	2.0
R	2	2	0	3	2	3	2	3	0	1	2	2	2	1	2	2	2	3	0	3	2	1.95
S	3	1	0	1	2	2	1	3	1	2	1	2	0	1	3	3	0	1	0	0	1	1.4
X	1	3	3	3	3	3	3	2	2	0	3	2	3	1	2	3	1	0	0	2	0	2.0
Ø	1.25	1.35	1.15	1.6	1.2	1.75	1.6	1.85	0.65	0.9	1.25	1.95	0.8	1.2	1.95	2.3	1.15	1.05	1.15	1.55	0.9	1.36

Oblast vlivu má žák X podobnou. Průměrně získal 0,9 bodů a to ho též řadí na dolní polovinu třídy, tedy na 18. místo spolu s žákem I. Žák O obdržel nejvíce bodů a to ho řadí na nejvlivnější pozici ve třídě. Nejméně vlivu má žák CH.

Obrázek 11. Sociogram (6. třída₁)

Obrázek 11 nám graficky znázorňuje, že žák X patří mezi žáky, kteří mají na třídu málo vlivu a obdrželi nejméně sympatií. Jak dále můžeme ze sociogramu vidět, žák X patří do skupiny spolužáků a nejedná se o izolovaného či odmítnutého jedince třídou, kterým je žák L.

Tabulka 4

Sympatie (6. třída₂)

sympatie																					
	A	B	C	D	E	F	G	H	CH	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	X	Ø
A	0	3	0	2	2	2	3	2	3	2	3	3	3	3	2	3	2	0	3	0	2.16
B	0	0	1	3	2	3	3	3	3	2	2	2	2	3	1	1	2	1	1	1	1.89
C	1	1	0	3	3	2	2	2	3	3	1	2	2	3	2	2	2	2	2	0	2.0
D	0	1	0	0	2	2	3	2	3	3	1	2	1	3	1	1	2	1	1	0	1.53
E	0	1	1	2	0	2	2	3	1	3	1	3	0	1	0	1	3	3	0	0	1.42
F	0	1	0	2	1	0	3	3	1	2	0	2	0	1	0	2	3	2	1	0	1.26
G	0	1	0	3	2	1	0	2	2	2	1	2	1	2	1	2	2	1	1	1	1.42
H	0	0	0	2	3	3	2	0	2	2	0	3	1	2	1	1	3	3	1	0	1.53
CH	1	2	0	3	2	2	3	3	0	3	2	2	2	3	2	2	3	2	2	0	2.05
I	0	2	0	2	2	2	3	3	3	0	1	2	2	2	2	2	0	1	2	0	1.63
J	2	3	2	3	2	2	3	3	3	3	0	1	2	2	2	3	2	1	2	0	2.16
K	0	3	0	2	2	3	3	3	3	2	1	0	0	3	2	2	2	2	1	2	1.89
L	3	3	2	3	1	1	2	3	3	3	2	1	0	3	2	3	2	1	3	1	2.21
M	1	2	1	3	2	2	2	3	3	2	2	1	2	0	1	1	2	1	2	0	1.74
N	3	3	2	3	1	1	2	2	3	3	2	2	3	1	0	3	2	1	3	0	2.11
O	1	2	1	2	0	0	0	2	0	0	1	0	2	0	2	0	0	0	0	1	0.74
P	0	0	0	1	2	2	2	2	0	1	0	1	0	0	2	0	2	0	2	0	0.84
Q	0	0	0	3	3	3	3	3	3	2	0	3	0	2	0	2	2	0	0	0	1.58
R	2	2	1	2	1	1	1	1	2	2	2	1	3	2	2	1	2	1	0	1	1.58
X	1	2	0	1	1	1	1	1	2	2	0	1	2	1	0	2	1	1	1	0	1.11
Ø	0.79	1.68	0.58	2.37	1.79	1.84	2.26	2.42	2.26	2.26	1.16	1.79	1.47	1.95	1.21	1.89	1.95	1.37	1.37	0.42	1.64

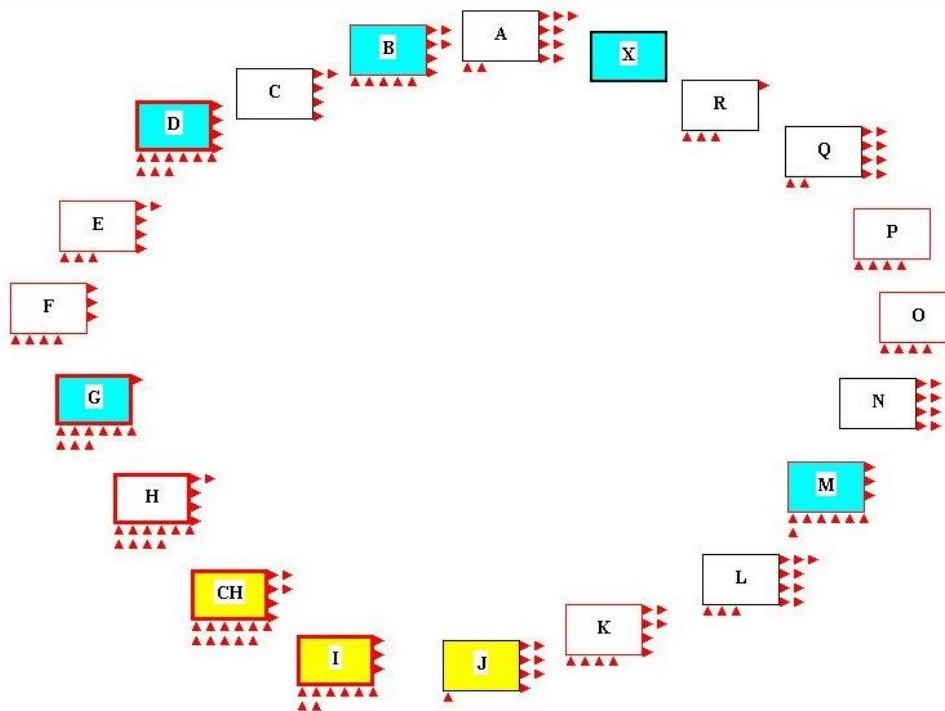
Jak je patné, žák X obdržel nejméně sympatií a to průměrně 0,42 bodů, co ho řadí na poslední pozici ve třídě. Nejvíce sympatií má žák H průměrně 2,42 bodů.

Tabulka 5

Vliv (6. třída₂)

sympatie vliv																					
	A	B	C	D	E	F	G	H	CH	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	X	Ø
A	0	3	0	3	2	2	2	3	3	3	3	2	2	2	2	2	1	1	2	1	2.05
B	3	0	2	0	3	1	2	2	3	0	3	3	3	2	0	1	0	0	3	0	1.63
C	0	1	0	2	1	1	1	1	3	2	2	1	1	1	1	1	1	1	3	1.32	
D	0	2	3	0	0	0	1	0	2	2	3	1	2	1	2	0	0	2	3	1.26	
E	1	1	1	2	0	1	2	2	3	3	3	2	1	2	1	1	1	1	1	2	1.63
F	1	2	1	3	1	0	1	1	3	3	3	1	1	1	2	1	1	1	1	2	1.58
G	1	1	2	0	0	0	0	0	2	2	2	1	0	2	0	0	0	1	0	3	0.89
H	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1.11
CH	1	2	1	2	2	1	2	2	0	3	3	2	1	3	1	1	1	1	1	2	1.68
I	0	2	3	2	1	1	2	2	3	0	2	2	1	3	1	1	1	1	1	3	1.68
J	1	3	2	3	2	2	2	3	3	3	0	1	1	2	1	2	1	1	2	3	2.0
K	1	1	0	2	2	1	2	1	2	3	1	0	0	2	2	0	0	3	1	0	1.26
L	2	3	1	3	2	2	2	2	3	3	2	2	0	3	2	3	2	1	3	1	2.21
M	1	2	2	3	1	1	2	1	3	3	2	1	1	0	1	0	1	0	2	3	1.58
N	3	2	2	3	1	1	2	1	3	2	3	2	3	1	0	2	1	1	3	3	2.05
O	1	3	2	1	1	1	3	1	2	1	3	1	1	1	0	1	1	1	2	1.47	
P	1	1	0	2	2	2	2	1	1	1	0	1	1	1	0	1	0	2	0	0	1.0
Q	0	0	2	1	1	1	1	0	2	1	3	0	0	1	0	0	0	0	3	0.84	
R	1	2	1	2	1	1	2	2	3	2	2	1	2	1	2	0	1	1	0	2	1.53
X	0	1	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	1	2	1	1	2	2	1	0	1.58
Ø	1.0	1.74	1.47	1.95	1.37	1.16	1.79	1.42	2.47	2.11	2.26	1.42	1.21	1.68	1.11	0.95	0.84	1.05	1.37	2.0	1.52

Tabulka 5 poukazuje na značný vliv žáka X, kdy má průměrně 2,0 bodů a to ho řadí na 4. místo vlivných žáků ve třídě. Nejvlivnější žák CH má průměrně 2,47 bodů, zatímco nejméně vlivu má žák P s průměrem 0,84 bodů.

Obrázek 12. Sociogram (6. třída₂)

Sociogram nám poskytuje graficky vidět, zajímavou sociometrickou pozici žáka X, kdy je z oblasti sympatií odmítán, tudíž podstatně izolován ale má značný vliv na třídu.

Tabulka 6

Sympatie (6. Třída₃)

sympatie																									
	A	B	C	D	E	F	G	H	CH	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	X	∅	
A	0	2	2	2	2	2	1	1	1	2	2	2	1	2	1	1	2	0	1	1	2	1	1	1	1,55
B	0	0	2	1	0	2	0	1	0	2	0	2	0	2	0	0	2	0	2	1	2	2	2	2	1,18
C	2	1	0	2	0	0	0	1	1	2	0	0	1	0	0	1	2	1	2	0	2	1	1	1	1,09
D	2	1	0	0	0	1	0	1	1	2	0	0	1	0	0	0	2	1	2	1	2	0	1	0	0,86
E	0	0	0	0	0	1	0	2	0	0	0	2	1	0	2	0	1	0	0	1	1	0	1	0	0,59
F	2	2	2	1	2	0	2	2	0	2	2	1	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2,09
G	1	2	2	1	2	0	0	1	0	2	2	1	2	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1,68
H	0	2	2	2	0	0	1	0	0	2	0	0	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	0	0	1,18
CH	1	1	1	1	0	0	0	1	0	2	1	1	1	1	2	2	2	1	0	0	1	2	0	0	1,0
I	0	2	2	2	0	2	0	0	1	0	1	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	1	2	2	1,68
J	0	2	2	2	2	2	2	2	0	2	0	2	1	2	1	2	2	1	1	2	2	2	1	1	1,95
K	2	2	2	1	2	0	0	1	0	2	1	0	2	2	2	1	2	2	0	1	2	1	2	1	1,36
L	2	1	0	0	0	0	1	1	1	2	1	2	0	2	2	2	2	1	1	2	2	2	2	1	1,41
M	2	2	2	0	0	2	0	2	0	2	0	2	0	0	0	2	2	0	2	0	2	0	2	2	1,41
N	1	1	1	0	0	0	1	1	1	2	0	0	2	0	0	1	0	1	0	1	0	0	0	0	0,68
O	1	1	1	0	1	2	2	1	0	1	2	1	1	1	0	0	2	1	1	1	1	1	1	1	1,09
P	1	2	2	1	1	2	1	1	0	2	1	2	1	2	1	2	0	1	2	2	2	2	2	2	1,73
Q	0	1	2	1	1	2	2	2	1	2	0	1	2	2	1	0	2	0	2	2	2	2	1	1	1,45
R	2	2	2	2	1	2	1	2	0	2	0	2	2	2	0	2	2	1	0	2	2	2	1	2	1,86
S	0	2	2	1	0	1	1	1	0	2	0	1	2	1	2	1	2	0	2	0	2	0	2	1	1,18
T	2	2	2	1	1	2	0	1	0	2	0	1	2	2	1	2	2	1	2	2	2	0	2	1	1,55
U	2	2	2	1	1	2	1	2	0	2	1	2	2	2	0	2	2	1	2	2	2	2	0	2	1,68
X	2	1	1	0	0	2	2	1	0	2	0	2	1	2	0	2	2	0	1	1	1	1	0	0	1,27
∅	1,27	1,82	1,77	1,09	0,82	1,36	0,86	1,41	0,32	0,77	0,77	1,36	1,41	1,59	0,91	1,59	2,32	0,77	1,64	1,45	1,95	1,41	1,36	1,37	

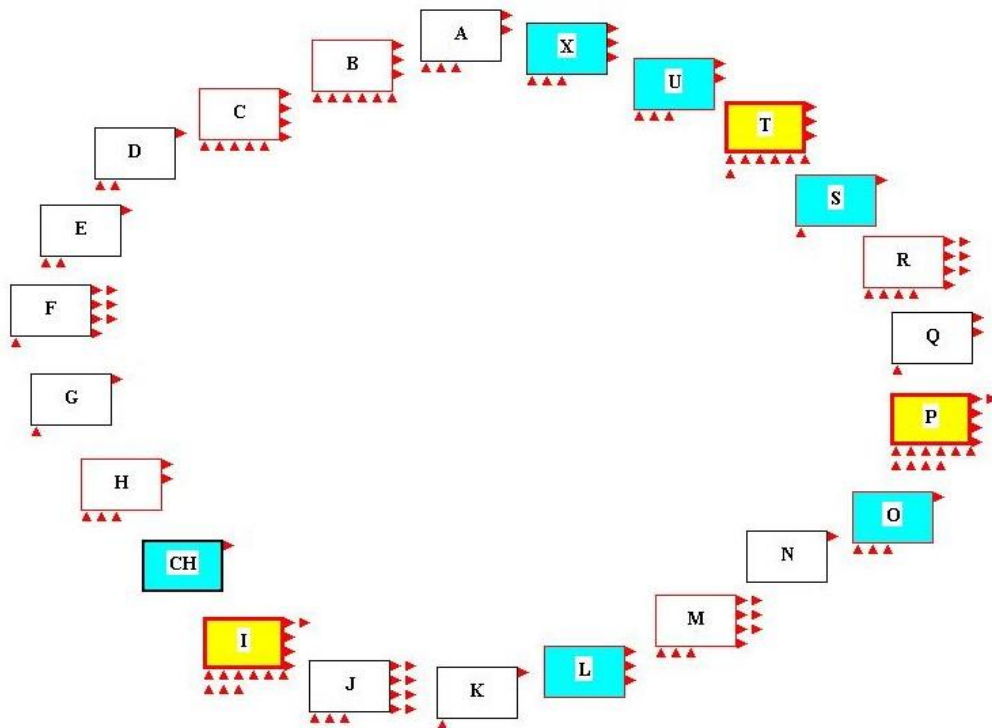
Z Tabulky 6 vidíme, že žák X průměrně získal 1,36 bodů spolu s žáky F a K. Spolu se nacházejí na 13. místě v sympatiích, což je řadí na dolní polovinu třídy. Nejvíce sympatií obdržel žák P s průměrem bodů 2,32. Nejméně sympatií získal žák CH.

Tabulka 7

Vliv (6. třída₃)

sympatie		vliv																						
	A	B	C	D	E	F	G	H	CH	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	X	∅
A	0	1	2	2	1	1	2	1	2	2	3	1	3	2	1	2	1	1	2	2	2	2	1	1,68
B	0	0	1	2	2	1	1	3	2	0	2	0	2	0	0	2	2	2	1	3	2	2	2	1,45
C	2	1	0	3	0	0	0	1	0	3	0	0	1	0	0	1	2	2	3	0	3	0	1	1,05
D	2	1	0	0	0	0	0	1	0	3	0	0	1	1	0	0	2	2	3	2	2	0	1	0,95
E	0	0	0	0	0	0	3	0	1	0	2	1	0	1	0	2	0	0	0	1	0	1	1	0,59
F	1	1	1	1	1	0	1	1	3	1	1	1	1	1	2	1	0	2	1	1	1	0	1	1,09
G	1	2	1	1	2	2	0	1	0	2	3	2	2	2	1	2	3	1	2	2	2	2	2	1,73
H	2	2	2	1	1	2	2	0	0	3	1	1	2	1	0	1	3	0	3	2	3	1	2	1,59
CH	2	1	2	1	2	2	1	3	0	3	3	1	1	2	1	1	2	0	1	1	0	2	2	1,55
I	0	1	1	2	0	1	2	2	3	0	3	2	2	1	2	2	1	3	1	2	2	2	1	1,64
J	2	1	1	1	2	2	2	1	3	2	0	2	2	1	3	2	2	2	1	1	3	2	3	1,86
K	1	1	1	1	1	1	1	1	3	1	1	0	1	1	2	1	1	3	1	1	1	1	1	1,23
L	2	2	2	1	0	1	1	1	1	3	0	2	0	1	1	2	3	2	2	2	2	2	2	1,59
M	1	1	1	1	1	1	1	1	3	1	1	1	2	0	2	1	1	2	1	1	1	1	2	1,27
N	1	3	2	1	0	2	1	2	0	3	1	2	3	1	0	1	2	0	1	3	3	2	1	1,59
O	1	1	1	0	1	2	2	1	0	1	2	1	1	1	0	0	2	1	1	1	1	2	1	1,09
P	1	2	2	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	2	0	1	2	2	2	1	1	1,32
Q	2	1	1	1	1	0	1	2	3	2	1	1	2	1	0	2	1	0	1	1	1	1	1	1,23
R	3	2	3	3	2	1	3	1	3	1	2	3	2	0	2	3	2	0	2	3	1	2	3	2,09
S	0	2	2	1	0	2	1	1	3	2	1	1	2	1	2	1	2	0	1	0	2	0	2	1,32
T	1	2	1	1	1	2	2	1	3	3	2	2	1	1	0	2	2	3	1	2	0	1	1	1,59
U	3	1	2	1	1	2	1	1	0	2	1	2	1	2	0	2	2	1	1	1	2	0	3	1,45
X	2	1	0	0	0	1	1	0	1	2	0	2	2	2	0	1	3	0	0	1	2	3	0	1,09
∅	1,36	1,36	1,32	1,18	0,91	1,27	1,27	1,32	1,5	2,0	1,36	1,27	1,64	1,18	0,82	1,5	1,82	1,36	1,36	1,55	1,77	1,41	1,5	1,39

Můžeme zde vidět, že žák X má značný vliv na třídu, kdy získal průměrně 1,5 bodů a to ho řadí na 6. místo vlivných žáků spolu s žáky O a CH. Nejvlivnější žák I má průměrně 2,0 bodů, zatímco nejméně vlivu má žák N s průměrem 0,82 bodů.

Obrázek 13. Sociogram (6. třída₃)

Grafické znázornění třídy nám značí, že žák X patří v oblasti sympatií do skupiny spolužáků, která se vyznačuje sympatiemi pod průměrem, ale nejedná se o ohroženého či izolované jedince ve třídě, kterým je žák CH. Kdežto v oblasti vlivu patří mezi žáky s nadprůměrným působením na třídu.

Tabulka 8

Sympatie (6. třída₄)

sympatie																										
	A	B	C	Č	D	Ď	E	F	G	H	CH	I	J	K	L	M	N	Ň	O	P	Q	R	Ř	S	Š	
A	0	2	2	2	2	2	1	2	2	1	1	1	0	0	1	2	0	2	1	1	1	0	1	1	1	
B	2	0	2	2	2	2	2	2	0	1	0	0	0	0	0	0	2	2	0	0	0	0	0	0	1	
C	2	2	0	2	2	2	2	2	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	
Č	2	2	2	0	2	2	0	2	1	0	0	1	2	1	0	1	2	2	1	0	0	1	2	1	2	
D	0	0	1	2	0	2	2	2	1	0	0	2	2	1	0	1	0	0	1	1	0	2	1	2	2	
Ď	1	0	0	0	0	0	1	0	1	0	1	2	1	1	2	1	0	0	0	1	2	1	1	2	2	
E	0	0	0	0	0	2	0	2	0	2	2	2	0	0	2	2	0	0	0	2	2	2	0	0	0	
F	1	1	1	2	2	1	0	1	0	2	2	2	1	1	1	1	0	2	0	2	2	1	1	1	2	
G	0	0	0	2	2	2	1	0	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	0	1	1	1	2	2	
H	1	0	1	0	0	2	2	2	1	0	2	1	1	1	1	2	1	0	1	1	2	2	1	1	2	1
CH	0	0	0	2	0	0	2	2	0	2	2	2	1	1	1	1	0	2	0	2	2	2	2	2	2	
I	0	0	0	0	0	2	1	1	1	1	1	0	1	1	1	2	2	1	1	0	2	1	0	1	2	1
J	1	1	0	1	0	2	2	2	2	1	0	2	0	1	0	0	0	1	1	2	1	0	2	2	1	
K	0	0	0	1	1	2	1	1	2	0	0	1	2	0	2	1	1	2	0	1	1	2	2	1	2	
L	0	0	1	0	0	2	2	0	2	1	0	0	2	1	0	0	0	1	0	2	2	2	1	1	2	1
M	0	0	0	2	0	2	0	0	1	0	0	0	1	1	2	0	1	1	1	1	2	0	1	0	1	
N	0	2	0	2	1	0	0	0	0	0	0	1	2	2	1	1	0	0	1	1	0	2	2	0	1	
Ň	0	0	0	2	1	1	0	2	2	0	1	1	2	0	1	1	1	0	0	0	1	1	1	2	2	
O	1	1	0	1	2	2	0	1	1	1	0	2	2	0	0	0	0	0	2	2	2	2	1	2	2	
P	1	1	0	1	2	2	2	2	1	2	2	1	1	1	1	0	0	2	0	2	2	0	1	2	2	
Q	0	0	2	0	0	2	2	1	2	2	2	2	1	0	2	0	0	1	0	2	0	0	1	2	2	
R	2	0	0	1	0	2	2	2	2	0	0	1	2	2	1	0	0	1	1	0	0	0	2	2	2	
Ř	0	0	1	2	0	2	2	1	2	0	0	0	2	2	1	1	0	2	1	0	0	1	0	2	2	
S	1	1	1	1	1	2	1	1	2	2	2	2	1	0	1	1	0	1	1	2	2	2	2	0	2	
Š	0	0	0	2	2	2	2	2	2	1	0	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	1	2	2	0	
T	0	0	1	0	0	2	2	1	1	2	1	2	0	0	1	0	0	0	2	2	1	1	2	2	2	
ť	0	0	0	1	0	2	2	0	2	1	2	2	1	0	2	0	1	1	0	2	2	2	1	2	2	
U	1	1	1	1	1	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1	2	2	1	1	1	2	0	1	2	2	
X	0	0	1	1	0	2	2	1	0	0	0	1	1	0	1	1	1	0	2	2	1	1	2	2	2	
Ø	0.57	0.54	0.96	1.11	1.11	2.25	1.90	1.29	1.36	1.0	0.86	1.54	1.54	0.82	1.36	0.75	0.5	1.14	0.57	1.32	1.43	0.93	1.29	1.93	1.80	

sympatie																									
	Ď	E	F	G	H	CH	I	J	K	L	M	N	Ň	O	P	Q	R	Ř	S	Š	T	ť	U	X	Ø
Ď	2	1	2	2	1	1	1	0	0	1	2	0	2	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	0	1.18
E	2	2	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	2	2	0	0	0	0	0	2	1	0	1	1	0.93
F	2	2	0	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	2	1	2	0	1.11
G	2	0	2	1	0	0	1	2	1	0	1	2	2	1	0	0	1	2	1	2	0	1	1	0	1.18
H	2	2	2	1	0	0	2	2	1	0	1	0	0	1	1	0	2	1	2	2	1	2	2	0	1.14
CH	0	1	0	1	0	1	2	1	1	2	1	0	0	0	0	1	1	0	1	2	1	2	2	1	0.93
I	2	0	2	0	2	2	0	0	2	0	0	0	0	0	2	2	0	0	2	2	0	2	2	0	1.11
J	1	2	1	0	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	0	1	1	1	2	2	1	2	1	0	1.46
K	2	2	1	0	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	0	1	1	2	2	1	2	2	1	0	1.21
L	2	2	2	1	0	2	1	1	2	1	0	1	1	1	2	2	1	1	2	1	2	1	1	0	1.21
M	2	2	0	2	2	0	2	2	1	1	1	0	2	0	2	2	2	2	2	0	2	2	2	0	1.5
N	2	2	1	1	1	1	0	1	1	2	0	0	1	0	2	1	0	1	2	1	0	2	2	0	0.93
Ň	2	2	2	2	1	0	2	0	1	0	0	0	1	1	2	1	0	2	2	1	0	2	1	0	1.07
O	2	1	1	2	0	0	1	2	0	2	1	1	2	0	1	1	2	2	1	0	1	1	1	0	1.07
P	2	2	0	2	1	0	2	2	1	0	0	0	1	0	2	2	1	1	2	1	2	2	1	0	1.14
Q	2	0	0	1	0	0	0	1	1	2	0	1	1	1	2	0	1	0	1	0	1	0	0	0	0.61
R	1	0	0	0	0	0	1	2	2	1	2	0	2	1	1	0	2	2	0	2	0	0	2	0	1.11
Ř	1	0	2	2	0	1	1	2	0	1	1	1	0	0	0	1	1	1	2	2	0	2	0	0	0.89
S	2	2	0	1	1	1	0	2	2	0	0	0	0	0	2	2	2	1	2	2	0	1	2	0	1.18
Š	2	2	2	1	2	2	2	1	1	2	1	0	0	2	0	2	0	1	2	2	2	2	1	0	1.46
T	2	2	1	2	2	2	2	1	0	2	0	0	1	0	2	0	0	1	2	2	2	2	2	0	1.29
ť	2	2	2	2	0	0	1	2	2	1	0	0	1	1	0	0	0	2	2	2	1	2	0	0	1.07
U	2	2	1	2	0	0	2	2	2	1	1	0	2	1	0	0	1	0	2	2	2	0	1	0	0.93
X	2	2	1	2	2	2	2	2	2	0	2	1	1	1	2	2	2	2	2	0	2	2	2	0	1.61
Ø	2.25	1.93	1.29	1.36	1.0	0.86	1.54	1.54	0.82	1.36	0.75	0.5	1.14	0.57	1.32	1.43	0.93	1.29	1.93	1.62	1.04	1.61	1.32	0.04	1.17

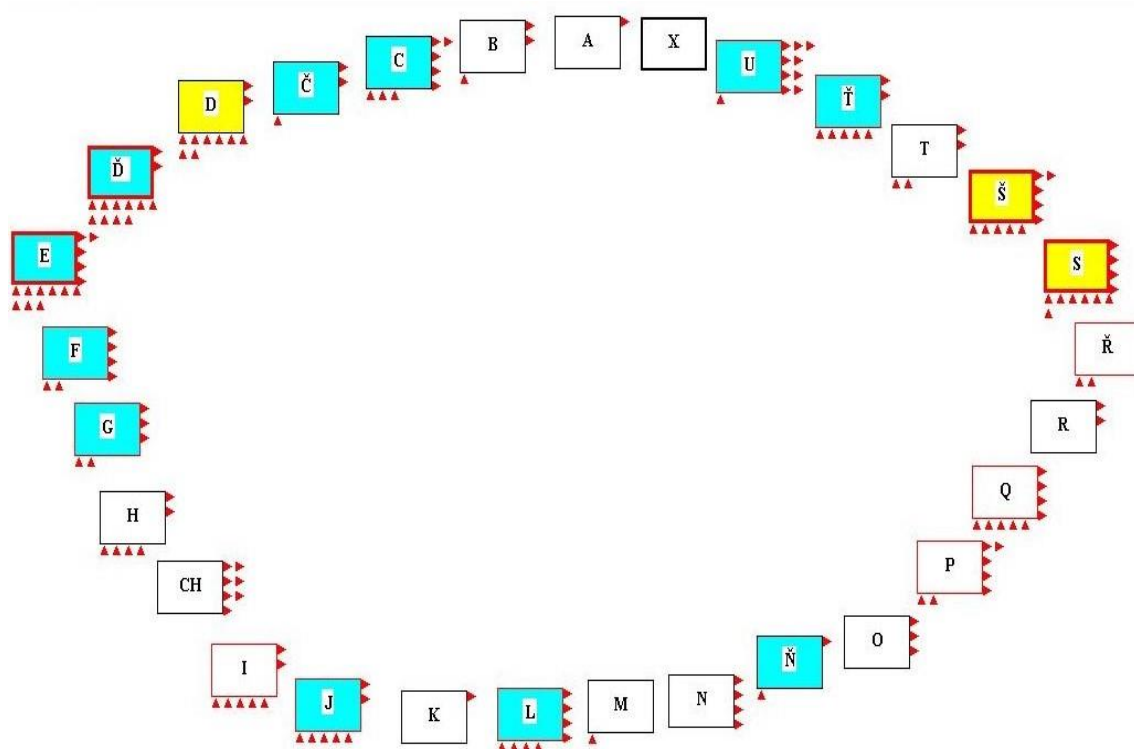
Tabulka 8 nám poskytuje zjištění, že žák X obdržel nejméně sympatií a to průměrně pouze 0,04 bodů, což ho řadí výrazně na polední místo. Pouze jeden žák ze třídy přidal žákovi X alespoň 1 bod. Zde můžeme podotknout, že se jedná o velmi sociálně izolovaného žáka s takřka nulovou sympatií u spolužáků. Na prvním místě v oblasti sympatií se nachází žák Ď s průměrem 2,25 bodů.

Tabulka 9
Vliv (6. třída₄)

sympatie		vliv																																		
		A	B	C	Č	D	Ď	E	F	G	H	CH	I	J	K	L	M	N	Ň	O	P	Q	R	Ř	S	Š										
A	0	1	1	1	3	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	
B	1	0	1	3	3	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0		
C	0	1	0	2	3	2	3	3	0	1	0	0	2	3	0	1	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	2	2		
Č	1	3	2	0	3	1	0	2	1	0	0	1	0	1	0	1	2	2	2	0	0	0	1	2	1	1	1	0	0	0	0	1	2	1	1	
D	0	1	2	2	0	2	1	1	1	0	0	0	2	0	2	1	0	2	0	2	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	1	1	
Ď	0	0	2	0	2	0	1	1	1	0	0	1	2	2	2	0	0	1	0	0	0	0	1	1	3	1	1	1	1	1	1	3	1	1		
E	0	0	1	0	1	2	0	1	1	0	1	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	2	1		
F	0	1	3	2	1	2	2	0	1	1	2	1	1	1	0	2	0	0	1	0	1	2	1	0	2	3	1	0	1	2	1	0	2	3	1	
G	0	1	1	2	2	2	2	1	0	1	2	2	2	2	2	2	1	1	0	1	1	1	1	1	2	3	1	0	1	1	1	2	3	3	1	
H	0	0	2	1	3	2	2	2	1	0	0	0	1	0	2	0	0	1	0	2	0	0	1	2	0	0	1	0	0	0	0	3	1	1	1	
CH	1	1	1	2	3	3	3	2	2	2	0	2	3	2	2	1	1	2	1	1	2	1	1	2	2	3	3	1	2	2	2	3	3	3	3	
I	2	0	2	2	3	2	1	3	1	0	1	0	2	0	1	0	0	2	1	0	0	2	1	0	0	3	2	2	2	2	3	1	1	1	1	
J	1	0	2	2	3	2	1	2	1	0	0	0	0	1	1	0	0	2	0	0	0	0	2	2	3	1	1	1	1	1	2	2	3	3	3	
K	0	1	1	1	1	2	1	1	1	0	1	1	1	2	0	3	1	1	1	2	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	2	3	3	3	
L	0	0	2	2	3	1	0	1	2	0	0	1	3	0	0	0	1	2	0	0	0	0	2	1	2	0	0	0	2	1	2	2	2	2	2	
M	0	1	1	1	2	1	0	0	1	0	2	0	1	1	1	1	0	2	3	1	2	0	0	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0	1	1	
N	0	2	1	2	3	1	0	0	0	0	1	0	3	0	0	2	0	2	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ň	0	0	1	2	3	1	2	2	2	0	0	0	0	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	1	1	2	1	1	1	1	2	1	2	1	1	
O	1	1	2	1	3	1	1	0	0	0	1	1	3	1	0	1	1	2	2	0	0	0	2	2	0	0	0	1	2	1	2	1	3	1	1	
P	1	0	2	0	3	1	0	0	0	0	0	0	2	1	1	1	0	2	1	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	1	
Q	0	0	1	0	0	3	2	2	3	2	3	2	1	2	3	1	1	1	0	0	2	0	0	2	2	3	3	1	0	2	2	3	3	1	1	
R	1	0	0	2	3	2	1	1	2	0	0	1	3	1	1	1	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	1	2	2	2	
Ř	0	1	1	2	3	2	2	2	2	1	0	1	3	2	2	1	0	2	1	0	2	1	0	0	1	0	0	1	0	0	0	2	3	3	1	
S	3	0	3	2	3	2	2	1	2	1	2	1	0	3	0	2	1	1	3	0	1	1	3	2	0	1	1	3	2	0	3	2	0	3	3	
Š	0	0	3	2	3	3	1	2	2	1	2	2	2	2	0	3	1	1	1	2	0	1	2	2	0	1	2	2	2	2	2	2	2	0	3	
T	0	1	1	0	2	2	2	1	0	0	0	1	1	1	0	2	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	1	1	0	0	3	3	0	3	3	
Ť	1	0	1	0	3	1	0	0	1	0	0	0	2	0	1	0	1	1	0	0	0	0	1	1	0	0	0	1	0	0	2	2	2	2	2	
U	0	0	2	1	2	2	2	2	2	0	1	2	1	0	2	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	3	2	2	2	
X	0	1	1	2	3	1	1	0	1	0	0	0	1	0	0	2	1	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	3	3	3	
Ø	0.46	0.61	1.54	1.39	2.5	1.68	1.21	1.25	1.11	0.36	0.61	0.75	1.75	0.57	1.46	0.61	0.68	1.39	0.29	0.36	0.39	1.0	0.86	2.04	1.96											

sympatie		vliv																											
		Ď	E	F	G	H	CH	I	J	K	L	M	N	Ň	O	P	Q	R	Ř	S	Š	T	Ť	U	X	Ø			
0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0.36		
1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0.57		
2	3	3	0	1	0	2	3	0	0	1	0	0	0	0	1	1	0	0	0	2	2	1	0	2	0	1.07			
1	0	2	1	0	0	1	0	1	0	1	0	1	2	2	0	0	0	1	2	1	1	0	1	1	0	0.96			
2	1	1	1	0	0	0	2	0	2	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0	3	1	0	2	1	0	0.86			
0	1	1	1	0	0	1	2	2	2	0	0	1	0	0	0	0	1	1	3	1	0	2	2	0	0	0.89			
2	0	1	1	0	1	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	2	1	2	1	0	0	0.64			
2	2	0	1	1	2	1	1	0	2	0	0	1	0	0	1	2	1	0	2	3	1	3	2	0	0	1.25			
2	2	1	0	1	2	2	2	2	2	2	2	1	1	0	1	1	1	2	3	3	2	2	0	0	0	1.46			
2	2	2	1	0	0	0	1	0	2	0	1	2	0	1	0	1	0	0	3	1	0	1	2	0	0	0.96			
3	3	2	2	2	0	2	3	2	2	1	1	2	1	1	2	1	1	2	2	3	3	1	3	2	1	1.93			
2	1	3	1	0	1	0	2	0	1	0	0	2	1	0	0	0	3	2	2	3	0	2	1	0	0	1.29			
2	1	2	1	0	0	0	0	1	1	0	0	2	0	0	0	0	2	2	3	3	2	2	2	0	0	1.21			
2	1	1	1	0	1	1	2	0	3	1	1	2	1	1	1	1	1	1	2	3	1	2	2	1	0	1.29			
1	0	1	2	0	0	1	3	0	0	0	1	2	0	0	0	0	2	1	2	2	0	1	0	0	0	0.93			
1	0	0	1	0	2	0	1	1	1	1	0	2	3	1	2	0	0	1	0	1	0	0	0	1	0	0.82			
1	0	0	0	0	1	0	3	0	0	0	2	0	2	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0.68			
1	2	2	2	0	0	1	0	1	0	1	1	0	0	0	0	0	1	1	2	1	0	0	1	0	0	0.79			
1	1	0	0	0	1	1	3	1	0	1	2	2	0	0	0	0	1	2	1	3	0	0	1	0	0	1.04			
1	0	0	0	0	0	0	2	1	1	0	2	1	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	1	0.61			
3	2	2	3	2	3	2	1	2	3	1	1	0	0	0	2	0	2	2	3	3	2	3	2	0	0	1.61			
2	1	1	2	0	0	1	3	1	1	1	0	0	1	0	0	0	1	0	1	2	2	2	1	0	0	1.0			
2	2	2	2	1	0	1	3	2	2	1	0	2	1	0	2	1	0	1	0	2	3	2	0	1	0	1.32			
2	2	1	2	1	0	0	3	0	2	1	1	3	0	1	1	3	2	0	3	2	1	1	0	0	0	1.54			
3	1	2	2	1	2	2	2	0	3	1	1	1	2	0	1	2	2	2	0	1	2	2	0	0	0	1.54			
2	2	1	0	0	1	1	0	2	0	0	0	0	0	0	1	1	0	1	1	3	3	0	2	2	0	0.89			
1	0	0	1	0	0	0	2	0	1	0	1	1	0	0	0	0	1	0	2	2	0	0	0	0	0	0.61			
2	2	2	2	0	1	2	1	0	2	0	0	1	0	0	0	0	0	0	3	2	1	2	0	0	0	1.0			
1	1	0	1	0	0	1	0	2	1	1	0	2	1	1	2	0	0	0	3	3	1	2	2	0	0	1.0			
1.68	1.21	1.25	1.11	0.36	0.61	0.75	1.75	0.57																					

Oblast vlivu má žák X též velmi slabou. Z Tabulky 9 můžeme vyčíst, že žák X se nachází na posledním místě s průměrem 0,11 bodů. Nejvlivnější osoba ve třídě je žák D s průměrem 2,5 bodů.

Obrázek 14. Sociogram (6. třída₄)

Sociogram třídy názorně podtrhuje zjištěné informace. Žák X je třídou silně odmítán, izolován a postaven na okraj třídního společenství. Jedná se o nejnižší sociometrickou pozici ve třídě.

5.2 Vyhodnocení dotazníku 7. ročník

Následující podkapitola prezentuje čtyři 7. třídy a jejich získaná data z dotazníku.

Tabulka 10

Sympatie (7. třída₁)

sympatie																				
	A	B	C	D	E	F	G	H	CH	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	X	Ø
A	0	3	2	2	3	2	3	2	2	2	1	2	2	2	2	3	2	2	3	2.22
B	2	0	1	3	2	1	3	1	1	3	2	3	2	2	1	2	2	2	2	1.94
C	1	2	0	3	2	1	2	1	1	3	2	3	2	2	0	2	2	1	1	1.72
D	0	2	3	0	1	1	2	1	1	2	3	3	3	3	0	1	1	0	0	1.5
E	1	2	2	2	0	2	3	2	3	2	1	1	2	1	1	3	3	1	2	1.89
F	2	2	0	1	2	0	2	3	2	1	0	0	0	1	1	2	2	1	1	1.28
G	2	3	1	3	2	1	0	1	2	2	2	3	1	1	0	3	3	1	2	1.83
H	1	1	0	0	2	3	2	0	2	0	0	0	0	0	0	0	2	2	0	0.83
CH	2	2	1	2	3	2	2	2	0	2	1	2	2	2	2	2	3	3	3	2.11
I	1	2	0	2	2	1	2	1	0	0	2	3	2	1	0	2	2	2	2	1.5
J	0	2	2	3	1	2	2	2	0	2	0	2	2	2	0	2	0	0	0	1.33
K	0	3	2	3	2	0	3	0	0	2	2	0	2	3	0	3	0	0	0	1.39
L	0	2	2	3	1	1	2	1	2	3	0	3	0	3	1	2	2	2	1	1.72
M	0	1	3	3	0	1	0	0	0	3	1	2	3	0	0	0	0	0	0	0.94
N	2	1	2	3	2	1	2	1	1	3	1	2	2	2	0	1	1	1	1	1.61
O	2	2	0	2	3	1	3	1	0	2	1	2	0	1	0	0	2	0	1	1.28
P	2	2	1	1	2	1	2	1	1	2	0	2	1	1	3	2	0	3	2	1.61
Q	1	2	2	2	1	0	1	0	0	1	1	2	2	3	1	0	2	0	1	1.22
X	0	2	2	3	3	2	2	2	3	2	2	2	2	2	1	0	2	3	0	1.83
Ø	1.06	2.0	1.44	2.28	1.89	1.28	2.11	1.22	1.17	2.06	1.22	2.06	1.67	1.72	0.67	1.78	1.78	1.17	1.22	1.57

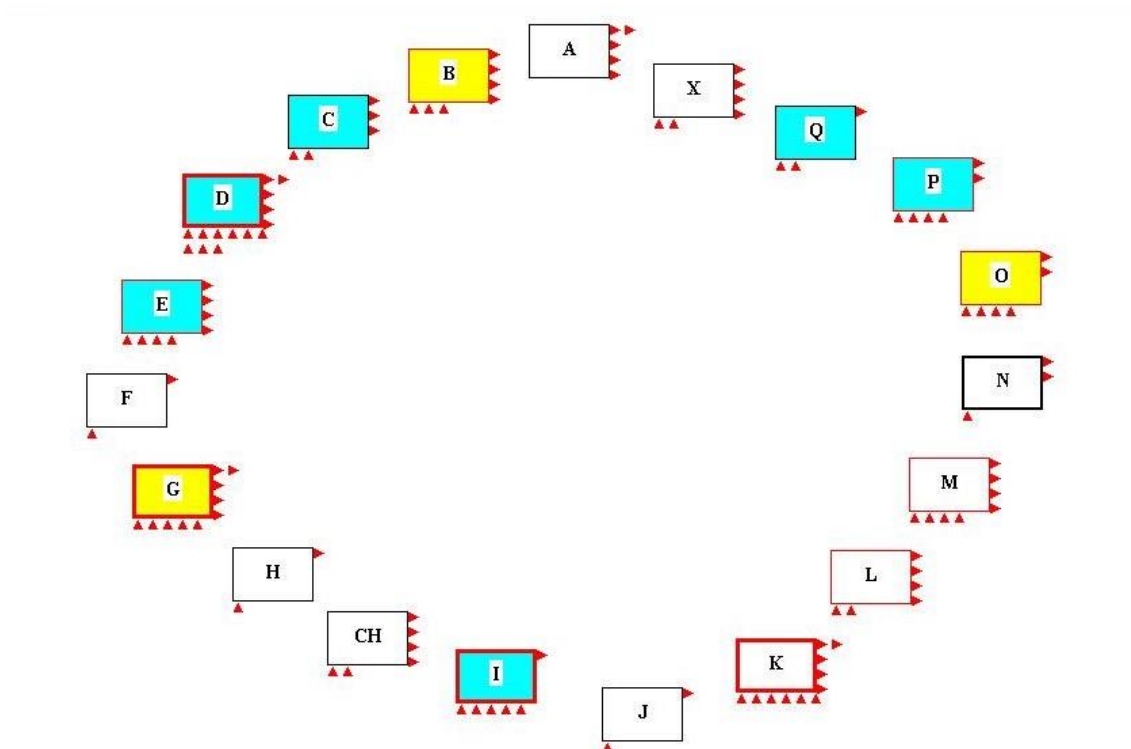
V této 7. třídě, žák X obdržel průměrně 1,22 bodů, to ho řadí na dolní polovinu třídy a to na 13. místo spolu s žáky J a H. V oblasti sympatií na posledním místě se nachází žák N s průměrem 0,67 bodů. První místo získal žák D s průměrem 2,28 bodů.

Tabulka 11

Vliv (7. třída₁)

		sympatie																			vliv	∅
	A	B	C	D	E	F	G	H	CH	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	X			
A	0	3	2	2	3	2	3	2	2	2	1	2	2	2	2	3	2	2	3	2,22		
B	2	0	2	3	2	2	2	0	1	2	2	2	0	1	0	2	1	1	2	1,5		
C	2	2	0	1	1	1	3	0	0	1	0	0	1	0	0	2	2	2	0	1,0		
D	2	0	2	0	1	0	1	0	0	1	0	1	2	0	3	0	0	3	1	0,94		
E	2	2	1	2	0	2	3	2	2	2	2	2	2	1	2	3	3	2	3	2,11		
F	1	1	1	1	1	0	3	3	2	1	1	0	0	0	0	1	2	1	1	1,11		
G	1	3	2	2	3	1	0	1	2	2	1	2	1	1	0	2	2	1	2	1,61		
H	1	1	0	0	2	3	2	0	2	0	0	0	0	0	0	2	2	0	1	0,89		
CH	2	2	1	3	3	1	2	1	0	2	1	1	1	2	2	2	1	2	3	1,78		
I	0	2	1	0	2	1	3	0	0	0	2	1	1	1	0	1	1	1	1	1,0		
J	0	2	3	2	0	0	2	0	0	3	0	2	1	0	0	2	0	0	0	0,94		
K	0	2	1	3	1	0	3	0	0	1	1	0	0	1	0	3	0	0	0	0,89		
L	1	2	2	1	2	2	2	2	2	2	1	2	0	2	2	2	2	2	2	1,83		
M	2	0	2	0	0	0	0	0	1	0	3	0	1	0	0	0	0	1	0	0,56		
N	1	2	1	0	0	1	1	0	0	1	1	1	0	1	0	3	2	2	0	0,94		
O	1	2	3	1	2	0	2	0	1	2	0	2	3	0	1	0	1	3	1	1,39		
P	1	2	0	0	1	0	2	0	0	1	0	1	0	1	3	2	0	1	2	0,94		
Q	1	3	2	2	1	2	1	1	2	1	1	1	1	1	2	1	0	1	1	1,44		
X	0	3	2	3	2	1	3	1	2	3	2	2	2	2	0	3	3	0	0	1,89		
∅	1,11	1,89	1,56	1,44	1,56	1,0	2,17	0,72	1,0	1,56	1,06	1,22	1,0	0,89	0,89	1,94	1,39	1,33	1,28	1,32		

Tabulka vlivu též potvrzuje místo žáka X v dolní polovině třídy. Obdržel průměrně 1,28 bodů a vyskytuje se na 10. místě. Nejvlivnější je žák G s průměrem 2,17 bodů. Nejméně vlivný je žák H s průměrem 0,72 bodů.

Obrázek 15. Sociogram (7. třída₁)

Ze sociogramu třídy vidíme, že žák X patří mezi žáky, kteří mají na třídu málo vlivu a obdrželi nejméně sympatií. Jak dále můžeme ze sociogramu vidět, žák X patří do skupiny spolužáků a nejedná se o izolovaného či odmítnutého jedince třídou, kterým je žák N.

Tabulka 12

Sympatie (7. třída₂)

sympatie																			
	A	B	C	D	E	F	G	H	CH	I	J	K	L	M	N	O	P	X	∅
A	0	3	3	3	3	3	2	2	3	2	2	1	1	1	0	0	0	0	1.71
B	2	0	3	2	1	2	2	1	2	2	1	1	0	1	1	1	0	0	1.29
C	3	3	0	3	3	3	2	2	3	1	3	1	3	2	2	2	1	0	2.18
D	2	2	2	0	2	2	0	2	2	1	0	1	1	2	1	1	0	0	1.24
E	3	3	2	3	0	3	3	3	3	3	1	3	3	3	0	3	3	0	2.47
F	2	1	2	1	3	0	3	2	1	2	0	1	3	2	0	1	1	1	1.53
G	2	2	2	2	3	3	0	2	2	2	2	2	2	2	1	1	2	1	1.94
H	2	2	2	2	2	2	0	0	2	1	0	1	1	2	1	1	0	0	1.24
CH	1	2	2	3	2	2	1	2	0	0	0	2	1	1	2	1	1	0	1.35
I	2	2	1	3	3	3	2	1	2	0	1	2	1	2	2	2	1	0	1.76
J	2	2	2	3	0	0	0	3	1	1	0	0	0	0	2	0	0	0	1.06
K	3	3	0	1	2	2	3	3	2	1	1	0	2	3	0	2	2	0	1.76
L	2	2	0	0	2	2	3	0	1	0	0	2	0	2	0	1	2	0	1.12
M	3	2	2	1	1	1	3	1	1	2	3	1	2	0	2	1	1	0	1.59
N	2	0	2	1	0	0	0	1	3	0	1	0	0	0	3	0	0	0	0.76
O	3	2	2	1	2	2	0	1	1	2	1	1	2	2	0	0	0	0	1.29
P	3	2	1	0	2	2	3	0	0	0	0	1	1	1	1	1	0	0	1.06
X	3	2	0	2	3	3	2	1	0	3	1	2	2	3	0	0	1	0	1.65
∅	2.35	2.06	1.65	1.82	2.0	2.06	1.71	1.59	1.71	1.35	1.0	1.29	1.47	1.71	0.88	1.35	0.88	0.12	1.5

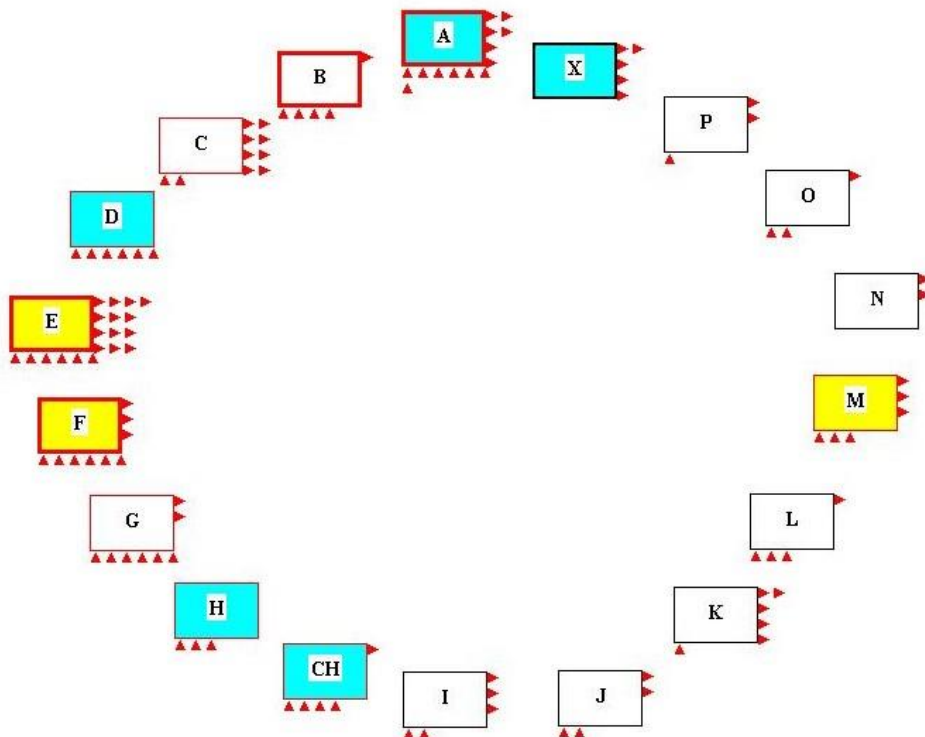
Tabulka 12 jednoznačně poukazuje na žáka X, který obdržel nejméně sympatií a je v žebříčku na posledním místě s průměrem 0,12 bodů. Dále můžeme vidět, že žák obdržel pouze od dvou žáků hodnotu 1. Nejvíce sympatií obdržel žák A s průměrem 2,25 bodů.

Tabulka 13

Vliv (7. třída₂)

sympatie		vliv																			
	A	B	C	D	E	F	G	H	CH	I	J	K	L	M	N	O	P	X	∅		
A	0	2	1	3	3	3	0	2	2	1	2	2	1	3	0	0	0	0	3	1.65	
B	2	0	1	2	3	3	2	2	2	0	1	0	1	2	0	0	0	0	0	1.24	
C	2	1	0	1	3	2	0	1	1	0	0	0	0	3	0	0	0	0	3	1.0	
D	2	2	2	0	3	3	0	3	2	1	1	1	1	3	1	1	0	1	1.59		
E	1	1	1	1	0	3	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	2	1.24		
F	1	1	2	0	2	0	1	0	0	1	0	1	2	2	0	0	1	1	0.88		
G	2	1	1	1	3	3	0	1	1	1	2	1	2	2	1	1	1	3	1.59		
H	2	2	2	3	3	3	0	0	2	1	1	1	1	3	1	1	0	1	1.59		
CH	1	2	1	2	1	1	0	1	0	1	2	0	1	0	0	0	0	0	0.76		
I	2	1	0	3	1	2	0	3	3	0	0	0	0	2	2	3	0	3	1.47		
J	1	1	1	2	3	0	0	2	1	1	0	0	0	3	1	1	0	3	1.18		
K	1	1	1	1	3	3	2	2	2	2	0	0	1	3	0	0	0	3	1.47		
L	1	1	1	1	2	3	1	1	1	1	0	1	0	0	0	0	0	3	1.0		
M	0	1	0	1	2	2	0	2	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0.59		
N	1	0	0	1	3	3	0	1	2	1	0	0	1	3	0	1	1	3	1.24		
O	2	1	1	1	2	2	0	2	2	1	0	0	0	3	0	0	0	3	1.18		
P	2	2	1	1	3	3	2	2	1	3	1	1	2	3	2	1	0	3	1.94		
X	3	1	0	3	3	3	2	2	0	2	2	2	2	3	0	0	1	0	1.71		
∅	1.53	1.24	0.94	1.59	2.53	2.47	0.65	1.65	1.35	1.12	0.76	0.65	0.94	2.35	0.53	0.65	0.29	2.06	1.29		

Z Tabulky 13 vidíme, že žák X patří mezi 5 nadprůměrně vlivných žáků ve třídě. Obrzl celkově průměrně 2,06 bodů, tudíž je na 4. místě v oblasti vlivu. Nejvlivnějším žákem je žák E s průměrem 2,53 bodů a nejméně vlivu má žák P.

Obrázek 16. Sociogram (7. třída₂)

Sociogram nám poskytuje graficky vidět, zajímavou sociometrickou pozici žáka X, kdy je z oblasti sympatií odmítán, tudíž podstatně izolován ale má nadprůměrný vliv na třídu.

Tabulka 14

Sympatie (7. třída₃)

sympatie																				
	A	B	C	D	E	F	G	H	CH	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	X	∅
A	0	3	2	1	1	2	3	2	2	0	1	3	1	2	2	2	3	2	3	1.94
B	2	0	1	1	1	2	2	1	3	1	1	3	3	2	3	2	3	1	3	1.94
C	1	1	0	2	0	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	3	0	3	1.11
D	0	2	0	0	0	2	2	1	1	1	1	1	3	2	1	0	2	0	3	1.22
E	0	2	0	0	0	1	0	2	2	1	1	3	3	3	2	0	1	1	3	1.39
F	2	2	1	1	0	0	1	1	1	1	1	1	3	2	1	3	3	1	2	1.5
G	2	2	1	1	1	2	0	1	2	0	1	1	2	2	2	3	2	1	3	1.61
H	0	3	0	1	1	1	3	0	1	1	1	2	2	2	2	1	3	0	3	1.5
CH	1	3	0	0	2	1	1	1	0	1	0	3	3	3	2	1	3	1	3	1.61
I	2	2	0	1	1	1	1	0	2	0	1	1	3	2	3	2	3	0	3	1.56
J	0	2	0	2	0	2	1	1	1	1	0	1	3	2	1	0	2	0	3	1.22
K	1	3	1	1	2	2	1	2	2	1	1	0	3	2	2	2	2	1	3	1.78
L	2	3	1	1	1	0	1	1	2	1	0	2	0	3	2	2	3	1	2	1.56
M	0	2	0	1	1	0	2	2	3	1	1	3	3	0	3	0	3	3	3	1.72
N	1	2	1	1	2	1	2	1	2	1	1	2	2	2	0	1	2	1	2	1.5
O	2	2	1	0	0	3	2	1	1	0	0	2	2	1	1	0	2	1	2	1.28
P	3	3	2	1	1	2	1	3	3	1	0	3	3	3	3	2	0	0	3	2.06
Q	2	1	0	1	2	2	3	2	3	1	0	3	2	2	2	3	3	0	3	1.94
X	1	3	2	1	2	2	3	0	3	1	1	3	3	2	1	2	3	1	0	1.89
∅	1.22	2.28	0.72	0.94	1.0	1.5	1.67	1.28	1.94	0.83	0.67	2.11	2.5	2.11	1.89	1.5	2.56	0.83	2.78	1.6

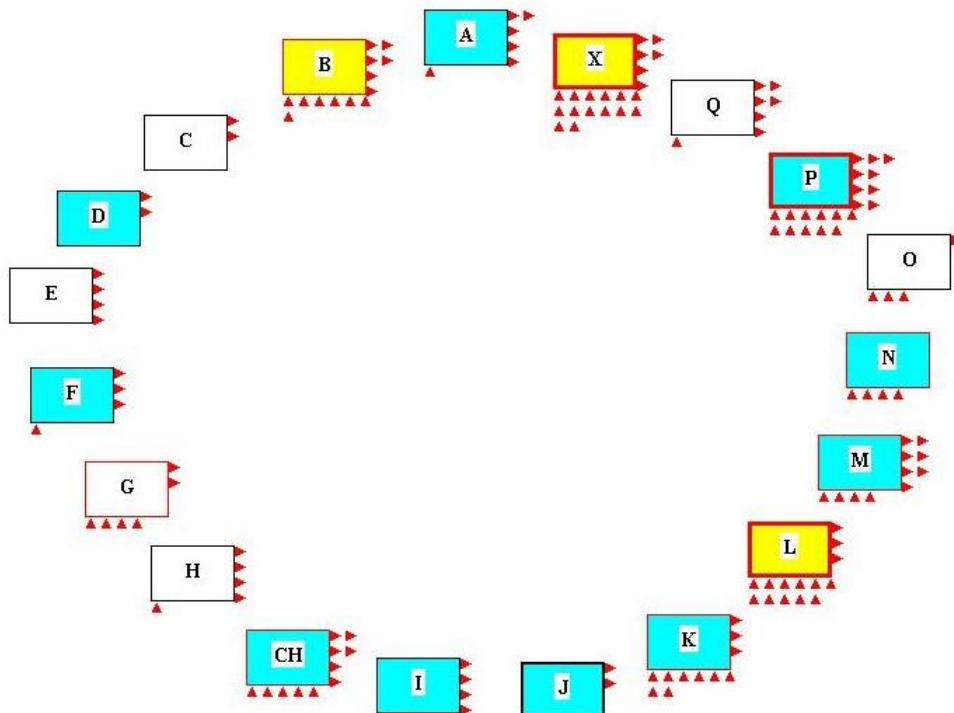
Je patrné, že žák X patří k nejoblíbenějším žákům. Obdržel průměrně 2,78 bodů, což ho řadí na 1. místo v sympatiích. Nejméně bodů má žák J.

Tabulka 15

Vliv (7. třída₃)

sympatie		vliv																			
	A	B	C	D	E	F	G	H	CH	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	X	∅	
A	0	3	0	3	0	2	1	1	2	2	2	2	3	2	3	2	2	2	2	2	1,89
B	1	0	0	2	0	1	0	1	2	2	2	2	3	1	2	1	1	0	3	1,33	
C	2	3	0	3	0	2	1	0	2	3	1	1	3	3	2	1	2	0	3	1,78	
D	2	2	2	0	1	3	2	1	1	1	1	2	2	2	1	2	3	1	3	1,78	
E	1	3	0	0	0	1	0	2	2	2	1	3	3	2	2	1	1	0	3	1,5	
F	1	2	0	0	0	0	1	0	1	1	0	1	2	1	2	2	2	0	2	1,0	
G	2	3	0	2	1	2	0	1	2	2	1	2	3	2	2	2	2	1	3	1,83	
H	3	1	0	3	1	2	0	0	1	2	3	1	0	1	1	2	0	1	0	1,22	
CH	3	3	0	3	1	2	1	1	0	3	3	2	2	3	2	1	3	0	2	1,94	
I	2	2	0	2	1	1	1	0	2	0	1	2	3	2	2	1	2	1	2	1,5	
J	2	3	0	1	1	1	1	2	2	1	0	1	2	2	1	1	1	1	3	1,44	
K	1	3	0	2	1	1	1	0	2	2	2	0	3	2	2	1	2	0	3	1,56	
L	1	2	1	1	0	1	0	1	2	3	2	2	0	3	2	1	2	0	2	1,44	
M	3	2	0	3	1	3	0	2	2	3	3	2	2	0	3	2	1	1	2	1,94	
N	1	2	0	1	0	1	0	0	2	2	1	2	2	1	0	1	2	0	2	1,11	
O	1	2	0	0	0	2	1	1	2	1	0	2	2	2	2	0	2	1	2	1,28	
P	1	2	0	1	0	1	0	0	3	2	3	0	1	1	0	1	0	0	2	1,0	
Q	1	2	0	1	1	1	1	1	2	3	2	1	2	2	1	1	1	0	2	1,39	
X	3	3	0	3	0	2	1	0	2	3	3	2	2	2	2	2	2	0	0	1,78	
∅	1,72	2,39	0,17	1,72	0,5	1,61	0,67	0,78	1,89	2,11	1,72	1,67	2,22	1,89	1,78	1,39	1,72	0,5	2,28	1,51	

V oblasti vlivu žák X též na vysokém místě. S průměrem 2,28 bodů a je 2. nejvlivnější žák ve třídě. Nejméně vlivu má žák C.

Obrázek 17. Sociogram (7. třída₃)

Sociogram třídy nám poskytuje informace, že žák X patří mezi dva žáky s největším vlivem a největší sympatií. Jedná se o vysoko postavenou sociometrickou pozici ve třídě.

Tabulka 16

Sympatie (7. třída₄)

sympatie																								
	A	B	C	D	E	F	G	H	CH	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	X	∅
A	0	0	2	1	0	0	2	2	0	1	0	1	1	1	1	0	0	1	1	0	1	1	1	1.0
B	1	0	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	2	1	1.18
C	0	2	0	0	0	0	0	2	0	0	1	1	1	1	0	0	1	1	2	1	1	1	2	1.91
D	0	0	1	0	0	0	2	1	0	0	0	0	1	0	2	1	0	0	1	1	1	0	1	0.68
E	1	1	0	2	0	0	0	1	1	1	0	0	0	0	2	1	0	0	0	0	0	2	0	1.23
F	1	1	2	0	0	2	2	0	0	1	1	0	0	0	2	1	0	1	0	1	0	1	1	1.14
G	0	2	0	2	2	0	0	0	2	0	0	0	0	2	2	0	0	0	0	0	0	2	2	1.27
H	1	0	2	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	2	0.5
CH	1	0	2	1	1	1	2	1	0	1	1	1	0	1	1	1	0	1	2	1	2	2	2	1.14
I	0	0	1	0	1	0	1	1	0	0	0	1	1	0	0	1	1	1	1	1	2	1	1	0.82
J	1	1	2	1	1	1	1	2	1	0	0	2	2	1	1	1	1	1	2	2	2	2	1	1.45
K	0	1	1	0	1	0	1	0	1	1	2	0	0	0	1	2	0	0	0	0	0	2	0	1.27
L	0	1	1	1	0	0	0	0	0	1	1	0	0	1	2	0	0	0	0	0	2	2	2	1.36
M	1	2	1	1	1	0	1	0	0	1	1	2	2	0	0	0	0	1	2	0	0	0	0	0.73
N	1	0	2	1	0	2	1	2	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	1	0	0.82
O	2	0	1	1	2	0	2	1	1	1	0	0	2	0	0	0	0	2	0	0	1	2	0	1.36
P	0	0	0	2	0	0	1	1	0	0	0	0	2	1	0	0	0	0	1	2	0	0	0	1.32
Q	0	2	0	2	0	2	0	0	0	0	0	2	2	0	1	0	0	0	0	0	0	2	1	1.05
R	0	0	0	2	0	0	1	0	1	0	0	2	1	0	0	0	1	0	0	2	2	0	0	1.27
S	0	2	1	2	0	0	0	0	0	2	1	1	0	1	2	0	0	0	0	0	1	2	2	1.36
T	0	1	1	0	2	2	1	1	1	0	0	0	0	1	1	0	0	1	2	1	0	0	0	0.95
U	0	2	2	1	1	0	1	0	0	1	1	0	0	2	1	0	0	2	2	1	0	0	1	1.09
X	1	0	0	2	0	1	2	2	2	1	1	0	2	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0	1.86
∅	0.64	1.09	1.36	1.32	1.18	1.14	0.6	1.0	0.86	0.82	0.64	1.14	1.45	0.68	1.05	0.65	1.14	1.14	0.82	1.45	0.91	1.45	1.45	1.16

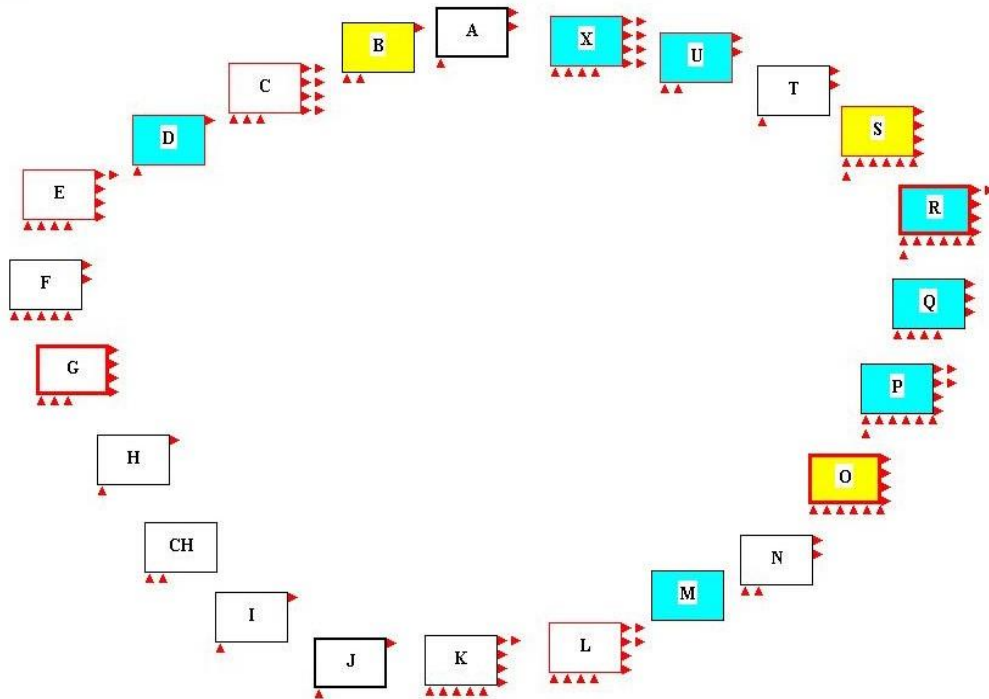
Tabulka sympatií poukazuje, že žák X patří do skupiny žáků s nadprůměrem sympatií. Získal průměrně 1,5 bodů a je na 4. místě spolu s žáky U, S a L. Nejoblíbenějším je žák R, nejméně oblíbenými žáci jsou A a J.

Tabulka 17

Vliv (7. třída₄)

	sympatie																				vliv																				
	A	B	C	D	E	F	G	H	CH	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	X	∅																	
A	0	3	2	2	2	1	1	2	2	0	0	1	1	2	2	3	2	2	2	2	2	2	1	1.68																	
B	1	0	2	2	1	1	1	0	0	1	0	0	1	1	0	3	3	2	1	1	1	0	0	1.0																	
C	2	3	0	2	2	1	1	1	1	0	0	2	2	1	1	3	2	2	2	2	2	1	2	1.59																	
D	0	2	2	0	0	0	0	2	2	0	1	1	1	0	0	2	2	1	0	2	1	2	1	1.0																	
E	3	3	1	3	0	1	1	1	0	0	0	0	0	1	2	3	1	0	3	0	0	3	2	1.27																	
F	2	1	2	3	2	0	2	2	2	1	1	2	2	2	3	3	2	2	2	2	1	3	2	2.0																	
G	1	3	2	3	1	1	0	0	1	0	0	0	0	3	3	3	2	2	2	2	2	3	2	1.64																	
H	0	3	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	3	0	3	0	0	0	2	0	2	2	0.73																	
CH	0	3	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	2	1	2	0	0	0	2	2	2	0	0.68																	
I	1	0	2	2	1	1	2	1	0	0	1	2	2	0	0	3	3	3	3	3	2	3	2	1.68																	
J	1	3	2	3	2	1	1	2	2	2	0	2	2	3	3	2	3	2	3	2	3	3	2	2.23																	
K	0	3	2	3	0	0	0	2	0	0	0	0	0	1	1	2	3	1	1	0	0	2	3	1.09																	
L	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	3	3	2	3	3	1	0	1	0.77																	
M	1	3	0	2	2	0	3	0	0	0	0	1	0	0	2	1	0	1	0	1	1	1	1	0.91																	
N	1	0	0	1	0	0	0	0	0	2	2	0	1	0	0	3	2	1	2	1	1	1	2	0.95																	
O	0	2	0	1	1	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	2	1	1	1	3	0	2	1	0.73																	
P	0	3	2	2	0	2	1	0	1	0	0	2	1	2	1	2	0	1	2	3	2	2	1	1.36																	
Q	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1	0	2	2	0	1	0	0.5																	
R	0	3	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	1	1	1	0	3	1	0	2	0.77																	
S	0	3	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	1	1	2	3	0	0	1	1	1	0.73																	
T	1	0	2	2	1	0	1	1	0	1	0	2	2	1	0	3	2	2	0	2	0	2	0	1.14																	
U	0	3	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	0	2	2	1	0	0	1	1	0	1	1	0.64																	
X	0	2	1	1	1	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	3	2	1	3	2	0	2	0	0.91																	
∅	0.64	2.23	1.0	1.55	0.77	0.5	0.77	0.68	0.55	0.36	0.23	0.73	0.82	1.18	1.09	2.32	1.68	1.32	1.59	1.86	1.05	1.77	1.32	1.13																	

Tabulka vlivu poukazuje, že i zde žák X patří do vrchní poloviny třídy. Získal průměrně 1,32 bodů a je na 8. místě spolu s žákem Q. Za nejvlivnější osobu považuje třída žáka O a nejméně vlivnou je žák J.

Obrázek 18. Sociogram (7. třída₄)

Grafické znázornění třídy nám značí, že žák X patří v oblasti sympatií do skupiny spolužáků, která se vyznačuje sympatiemi nad průměrem, tudíž se jedná o oblíbeného žáka. Oblast vlivu má žák X též vysokou a též ho řadí mezi žáky s nadprůměrným vlivem na třídu. Ohroženou osobností je zde žák J.

5.3 Vyhodnocení dotazníku 8. ročník

Následující podkapitola prezentuje tři 8. třídy a jejich získaná data z dotazníku.

Tabulka 18

Sympatie (8. třída₁)

sympatie		A	B	C	D	E	F	G	H	CH	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	X	Ø
A	0	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	0	1	2	1	2	0	2	2	2	2.48
B	2	0	2	0	2	2	2	2	2	2	1	2	1	2	2	2	2	1	1	2	2	0	2	1	1	1.91
C	2	2	0	1	2	2	2	2	2	1	1	0	2	2	2	0	0	2	0	0	0	1	0	2	2	1.48
D	2	2	2	0	2	1	2	1	1	1	2	2	2	2	2	2	1	1	0	1	0	1	2	2	2	1.87
E	2	1	2	1	0	2	1	2	1	1	1	1	1	2	2	1	0	1	0	0	0	0	0	1	1	1.26
F	2	2	2	1	1	0	1	0	0	0	0	0	2	1	0	0	1	0	0	0	0	0	1	2	1	0.87
G	0	2	2	0	1	0	0	0	0	2	1	0	1	0	0	2	0	2	0	0	0	0	1	2	2	0.74
H	2	2	2	1	2	0	1	0	0	0	0	2	2	2	2	0	0	0	0	0	0	2	0	0	2	1.22
CH	2	1	0	1	1	2	2	1	0	0	2	2	2	2	2	0	1	2	1	2	0	1	1	2	1	1.43
I	2	2	2	2	1	2	2	0	1	0	2	2	1	1	2	1	0	1	0	0	0	0	2	0	1	1.3
J	2	2	1	2	2	0	2	1	2	0	2	0	2	2	2	1	2	1	2	1	2	0	2	2	2	2.17
K	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	0	2	2	1	2	0	2	2	2	2	2.39
L	2	2	2	2	2	2	2	0	2	1	2	2	2	0	2	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	1.83
M	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	0	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3.0
N	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	0	0	1	2	0	1	0	2	0	2	1.74
O	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	2	0	0	2	0	1	2	1	0	0	0.48
P	1	2	1	1	2	0	2	1	2	1	2	1	1	1	1	1	0	0	0	1	1	1	1	1	1	1.17
Q	2	2	2	2	1	2	2	0	2	1	2	1	2	1	2	2	1	2	0	0	1	2	1	1	2	1.61
R	2	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	1	0	2	2	1	1	2	2	0	1	1	2	1	2	1.57
S	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	0	2	2	2	2	2.09
T	2	2	2	2	2	1	2	1	2	1	2	2	2	1	1	2	2	2	2	1	2	0	2	2	2	2.17
U	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	1	2	2	2	2	1	2	2	1	2	1	2	0	2	2	2.3
V	2	1	2	2	2	1	2	1	1	2	1	2	2	2	2	1	0	1	0	0	0	0	0	0	1	1.48
X	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	1	2	1	1	1	0	2	0	2	2	0	1.74
Ø	2.3	2.22	2.0	1.91	1.91	2.06	1.87	1.48	1.61	1.35	1.96	1.91	2.04	2.06	1.83	0.78	1.26	1.35	0.7	1.48	0.78	1.7	1.78	1.91	1.68	

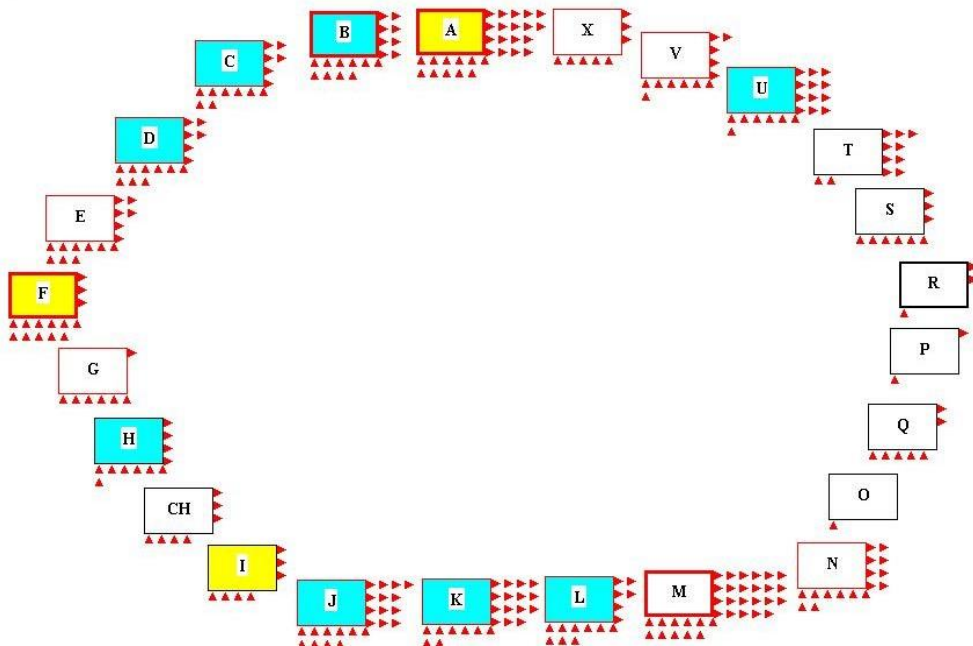
Tabulka sympatií znázorňuje, že žák X patří do skupiny žáků s nadprůměrem sympatií. Získal průměrně 1,91 bodů a je na 8. místě spolu s žáky D, E a K. Nejoblíbenějším je žák A, nejméně oblíbeným je žák R.

Tabulka 19

Vliv (8. třída₁)

	sympatie		vliv																						
	A	B	C	D	E	F	G	H	CH	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	X	∅
A	0	2	2	2	2	2	2	2	1	3	2	2	1	2	2	2	1	1	0	1	1	2	1	2	1,65
B	2	0	0	0	0	3	0	2	2	3	2	2	1	0	1	1	0	0	0	0	0	2	0	0	0,91
C	1	0	0	0	0	1	0	2	0	2	2	1	1	0	1	1	1	0	0	0	0	2	3	0	0,78
D	2	1	2	0	1	2	1	1	1	2	2	2	1	1	2	1	0	0	1	1	1	3	1	1	1,3
E	3	1	2	2	0	1	1	3	1	3	2	3	1	2	1	1	1	0	0	1	3	1	1	1	1,48
F	2	2	2	0	0	0	1	2	1	0	0	0	3	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0,7
G	3	3	1	1	1	2	0	2	1	3	1	1	2	0	0	0	1	0	0	0	1	0	2	1	1,13
H	3	1	1	1	3	3	0	0	0	3	3	0	2	0	0	0	0	3	0	0	0	3	1	0	1,17
CH	2	2	2	2	2	2	2	0	0	3	2	2	1	2	2	2	1	1	0	1	1	2	1	2	1,7
I	1	2	2	2	0	3	1	1	0	0	1	3	2	1	3	0	0	0	0	0	0	2	0	2	1,13
J	3	3	0	1	3	3	0	3	1	3	0	2	1	1	1	3	1	2	1	2	0	0	2	1,57	
K	2	3	1	0	0	3	0	1	0	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	1	0	0,78
L	2	1	1	1	1	1	1	2	1	1	2	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1,13
M	2	2	3	2	3	1	2	3	2	3	2	2	3	0	2	3	2	1	2	3	1	3	2	2	2,22
N	1	2	2	1	0	2	0	1	0	3	1	3	2	0	0	1	0	0	0	0	0	2	0	1	0,96
O	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
P	3	2	1	1	1	3	1	2	0	3	2	2	1	1	1	1	0	0	0	1	1	1	1	1	1,26
Q	3	1	2	2	1	1	3	1	3	2	3	1	2	1	1	1	0	0	0	0	1	3	1	1	1,48
R	1	2	2	3	0	3	1	1	0	1	3	2	1	3	0	0	0	0	0	0	0	1	2	1	1,17
S	2	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	2	1	1,17
T	3	2	3	3	3	2	1	3	2	3	3	3	2	2	3	3	2	3	1	3	0	3	0	2	2,39
U	3	3	3	3	3	2	2	1	1	2	2	3	2	2	3	1	2	2	1	3	1	0	3	2	2,17
V	2	1	2	2	3	2	1	2	1	2	2	2	2	1	1	0	1	0	0	1	0	2	0	1	1,35
X	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	0	1	0	2	2	0	1,65	
∅	2,09	1,7	1,61	1,39	1,3	1,96	1,0	1,74	0,91	2,22	1,87	1,74	1,48	1,0	1,26	1,04	0,7	0,7	0,35	0,78	0,43	1,87	1,04	1,09	1,3

Vliv žák X má podprůměrný. Získal průměrně 1,09 bodů a je na 14 místě. Nejvlivnější je žák I s průměrem získaných 2,22 bodů. Nejméně vlivu na třídu má žák R s průměrem 0,35 bodů.

Obrázek 19. Sociogram (8. třída₁)

Obrázek 19 znázorňuje, že žák X patří v oblasti sympatií do skupiny spolužáků, kteří patří mezi oblíbené ve třídě. Zatímco vliv na třídu má podprůměrem. V této třídě je sociálně ohrožený žák R.

Tabulka 20

Sympatie (8. třída₂)

sympatie																									
	A	B	C	D	E	F	G	H	CH	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	X	Ø		
A	0	3	3	3	2	3	2	1	1	1	2	0	1	2	2	2	3	1	1	1	2	1	1.76		
B	3	0	3	3	1	3	2	1	0	0	3	3	3	1	1	2	2	0	1	3	1	0	1.81		
C	3	2	0	2	1	3	3	1	2	0	2	3	3	1	1	2	0	1	2	3	1	1	1.86		
D	3	3	2	0	1	3	2	1	0	0	2	2	2	3	0	1	3	0	2	2	1	1	1.62		
E	2	2	3	2	0	2	3	0	2	1	1	0	0	2	0	2	1	1	2	0	2	1	1.38		
F	3	2	2	3	2	0	3	1	1	0	2	2	1	3	2	1	3	0	3	3	0	1	1.81		
G	1	0	2	0	1	3	0	1	1	0	1	0	0	2	1	1	2	1	2	2	0	0	1.0		
H	1	1	3	0	1	1	2	0	2	2	2	0	2	1	3	2	1	0	0	0	2	1	1.29		
CH	0	2	1	0	0	0	3	0	0	1	2	1	2	0	2	2	0	1	0	0	2	2	1.0		
I	0	0	3	1	1	2	1	2	0	0	3	0	2	0	3	3	1	0	2	2	0	2	1.33		
J	1	2	3	2	1	1	1	2	2	1	0	2	3	2	2	2	1	2	1	2	1	1	1.67		
K	2	3	2	0	2	3	2	1	0	0	2	0	3	3	2	2	1	0	3	3	0	0	1.62		
L	1	3	2	1	1	1	1	1	1	1	3	3	0	3	2	2	1	1	1	1	1	1	1.52		
M	3	2	3	3	1	3	3	2	1	1	3	3	3	0	1	2	3	1	3	3	1	1	2.19		
N	0	0	1	0	0	1	0	2	3	3	1	0	2	0	0	3	0	2	0	0	1	0	0.9		
O	1	0	2	1	0	1	1	2	2	2	2	0	2	1	3	0	0	2	0	0	1	2	1.19		
P	3	2	2	2	1	3	2	1	1	1	3	1	3	3	1	2	0	1	3	3	2	1	1.95		
Q	0	0	1	0	0	0	1	1	2	3	1	0	0	0	2	2	0	0	0	0	0	2	0.71		
R	3	3	2	3	3	3	3	2	0	0	2	3	2	3	0	1	3	0	0	3	1	1	1.95		
S	2	2	2	2	2	3	3	2	1	1	2	2	2	3	2	2	2	1	2	0	1	1	1.9		
T	2	1	2	0	0	2	3	2	2	1	2	2	2	2	1	2	0	0	0	0	0	2	1.33		
X	2	3	2	3	0	2	3	2	2	2	3	2	2	2	3	3	2	2	2	3	1	0	2.19		
Ø	1.71	1.71	2.19	1.48	1.0	2.05	2.1	1.33	1.24	1.0	2.1	1.38	1.9	1.95	1.62	1.95	1.38	0.81	1.43	1.62	1.0	1.05	1.55		

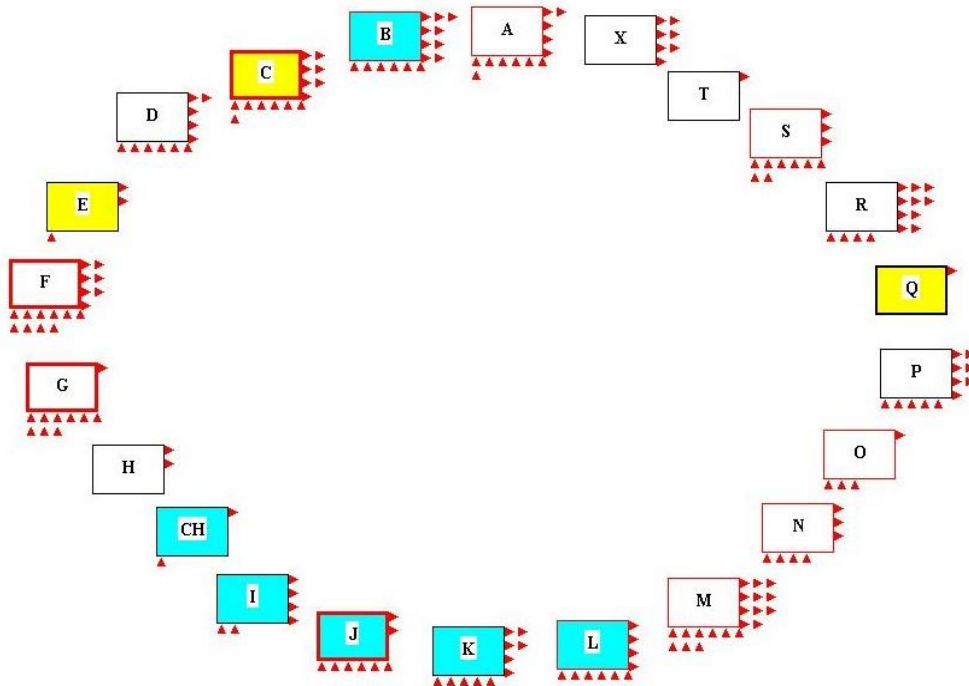
Z Tabulky 20 vidíme, že žák X průměrně získal 1,05 bodů a je na 18. místo v sympatiích, což ho řadí na dolní polovinu třídy. Nejvíce sympatií obdržel žák C s průměrem bodů 2,19. Nejméně bodů získali žáci E, I a T. Dále nám tabulka poukazuje na to, že žák X neobdržel od nikoho 3 doby.

Tabulka 21

Vliv (8. třída₂)

		sympatie																				vliv		
		A	B	C	D	E	F	G	H	CH	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	X	∅
A	0	1	3	1	3	2	3	1	1	2	2	1	2	1	1	1	1	2	3	0	0	1	0	1.48
B	2	0	2	2	3	1	0	0	3	3	3	2	1	1	1	1	0	2	3	0	2	0	2	1.57
C	0	1	0	0	3	1	1	1	2	2	1	2	2	0	1	1	0	3	1	0	0	0	1	1.1
D	1	1	3	0	3	1	1	2	3	3	2	2	2	1	2	3	1	3	1	2	0	0	0	1.76
E	0	0	2	1	0	1	0	0	1	2	2	1	1	0	1	2	0	2	1	0	1	0	1	0.9
F	0	3	3	2	2	0	1	0	0	1	3	2	2	2	1	0	0	3	1	1	2	1	1	1.43
G	1	2	3	2	1	0	0	0	0	3	2	1	1	1	1	0	0	3	0	1	0	0	0	1.0
H	1	2	2	1	3	0	2	0	1	3	2	0	1	0	1	1	0	2	0	0	0	1	0	1.1
CH	0	1	2	1	2	0	2	0	0	3	1	0	1	0	1	1	0	3	0	0	0	1	0	0.9
I	2	1	2	1	3	0	1	0	1	0	2	2	2	0	1	1	1	3	0	0	0	0	1	1.14
J	1	1	2	1	3	1	2	1	2	2	0	1	1	2	1	1	1	3	1	1	1	1	1	1.43
K	0	2	3	0	3	1	1	1	2	2	3	0	3	1	2	2	1	3	1	2	0	0	0	1.57
L	1	1	1	1	3	1	1	1	1	1	1	3	0	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1.29
M	3	2	3	3	1	3	2	2	1	1	3	3	3	0	2	2	2	2	2	3	1	1	1	2.14
N	0	1	2	0	3	1	1	1	1	2	0	1	1	0	0	1	0	3	0	0	0	0	0	0.86
O	0	1	2	1	2	0	0	1	1	2	1	1	1	0	1	0	0	3	0	0	0	0	0	0.81
P	2	3	3	3	3	1	0	1	3	3	1	3	2	3	1	1	0	3	1	1	1	1	1	1.9
Q	0	0	1	0	0	0	1	1	2	3	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0.52
R	3	3	2	3	3	3	3	2	0	0	2	3	2	3	0	0	3	0	0	3	1	1	1	1.9
S	1	2	2	1	3	1	1	1	2	3	2	2	2	1	1	2	1	3	1	0	1	1	1	1.62
T	2	2	1	0	3	1	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	0	3	0	0	0	0	0	0.95
X	3	2	2	3	1	1	3	1	3	1	3	1	2	3	3	1	2	2	1	3	1	0	0	2.0
∅	1.1	1.52	2.19	1.29	2.43	0.95	1.24	0.81	1.48	2.05	1.76	1.52	1.57	1.1	1.14	1.1	0.81	2.57	0.57	0.95	0.62	0.62	1.34	

Oblast vlivu má žák X podobnou. Průměrně získal 0,62 bodů a to ho též řadí na dolní polovinu třídy, tedy na 20. místo spolu s žákem T. Žák Q obdržel nejvíce bodů a to ho řadí na nejvlivnější pozici ve třídě. Nejméně vlivu má žák R.

Obrázek 20. Sociogram (8. třída₂)

Ze sociogramu třídy vidíme, že žák X patří mezi žáky, kteří mají na třídu málo vlivu a obdrželi nejméně sympatií. Jak dále můžeme vidět izolovaný či odmítnutý jedinec je žák Q ale s nadprůměrným vlivem na třídu.

Tabulka 22

Sympatie (8. třída₃)

sympatie																									
	A	B	C	D	E	F	G	H	CH	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	X	Ø
A	0	3	3	3	2	2	3	3	2	1	3	1	3	3	2	2	2	3	1	3	3	2	0	0	2.17
B	1	0	2	3	1	1	3	3	0	1	3	0	2	3	1	2	1	2	2	2	3	3	0	0	1.7
C	2	2	0	2	2	3	2	2	0	2	2	0	3	2	1	1	0	1	1	2	3	1	2	0	1.57
D	3	1	1	0	1	1	1	3	1	1	2	1	1	1	1	2	0	1	1	1	1	1	0	0	1.09
E	0	0	0	2	0	3	0	1	0	0	2	3	1	0	3	2	0	0	1	2	1	0	0	0	0.91
F	1	0	3	2	3	0	1	2	0	3	1	2	0	0	0	0	0	2	2	3	2	0	3	1	1.35
G	2	1	1	2	2	2	0	2	1	1	2	1	1	1	1	1	0	3	1	2	3	1	0	0	1.35
H	2	2	2	3	2	2	2	0	1	1	2	0	1	2	2	3	0	2	1	2	3	1	1	0	1.61
CH	2	0	0	2	2	2	1	0	0	3	2	2	2	0	1	0	2	3	0	3	3	2	2	2	1.61
I	1	2	1	3	2	2	2	1	1	0	3	2	2	2	1	2	1	2	1	3	3	2	2	0	1.78
J	2	0	0	3	3	2	0	3	0	0	0	0	0	0	2	3	0	0	2	3	2	0	0	0	1.09
K	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0.22
L	0	1	3	1	2	1	1	1	0	1	2	1	0	2	0	2	0	1	1	2	2	1	0	0	1.09
M	2	3	2	2	1	1	2	2	1	2	2	0	2	0	2	2	0	2	1	2	3	1	0	0	1.52
N	2	3	2	3	2	0	2	3	1	2	3	2	0	2	0	2	1	2	3	3	3	1	2	0	1.91
O	2	3	2	3	2	1	3	3	2	3	2	1	3	1	0	2	3	3	3	3	3	2	0	1	2.22
P	2	1	2	3	2	1	1	3	0	1	2	2	0	0	1	2	0	2	3	2	3	2	1	0	1.57
Q	1	1	1	2	2	2	3	2	3	1	2	1	1	1	1	1	1	0	1	3	3	1	1	1	1.57
R	2	0	2	3	2	0	0	3	0	1	1	0	0	0	0	2	0	0	0	1	1	1	0	0	0.78
S	2	0	2	1	2	2	1	1	1	2	1	1	2	0	1	2	0	2	2	0	2	1	0	0	1.22
T	0	2	2	2	2	2	3	2	3	1	2	1	1	2	2	2	1	3	1	2	0	1	1	1	1.7
U	2	3	3	3	3	3	3	3	0	2	3	1	2	2	1	2	0	3	3	3	3	0	0	0	2.09
V	0	0	0	0	0	3	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	3	2	0	0	0	0	0	3	0.57
X	0	1	0	0	2	3	0	0	1	0	0	2	1	0	2	0	3	2	0	2	1	0	3	0	1.0
Ø	1.35	1.26	1.48	2.09	1.87	1.74	1.48	1.87	0.83	1.26	2.0	1.13	1.13	1.13	1.13	1.52	0.74	1.78	1.39	2.13	2.22	0.96	0.78	0.39	1.4

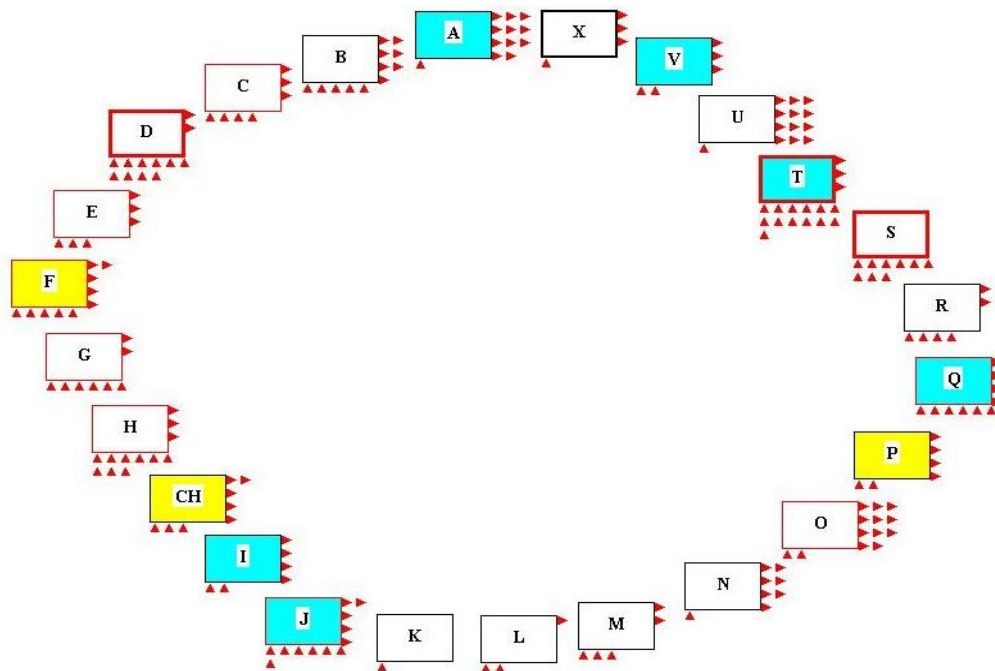
Jak je patrné, žák X obdržel nejméně sympatií a to průměrně 0,39 bodů, co ho řadí na poslední pozici ve třídě. Nejvíce sympatií má žák T průměrně 2,22 bodů. Dále nám tabulka poukazuje na to, že žák X obdržel pouze jednou po 3 a 2 bodech a to od žáka V a CH.

Tabulka 23

Vliv (8. třída₃)

	sympatie																				vliv																				
	A	B	C	D	E	F	G	H	CH	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	X	∅																
A	0	0	0	1	1	1	0	1	3	1	2	1	0	0	0	0	3	2	0	1	2	0	0	0	0.83																
B	3	0	1	2	2	2	1	2	3	3	2	1	0	1	0	1	3	2	1	1	3	3	2	0	1.7																
C	2	1	0	2	1	2	1	2	3	2	2	1	0	0	0	0	3	1	0	1	2	0	1	1	1.22																
D	1	0	0	0	1	2	1	1	3	2	2	1	0	0	0	1	2	2	0	1	3	0	2	1	1.13																
E	0	0	0	0	0	1	0	0	3	0	1	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0.35																
F	1	0	0	0	1	0	0	0	2	2	0	0	0	0	0	0	1	1	0	1	1	0	1	1	0.52																
G	2	0	0	1	1	2	0	1	3	2	2	1	1	0	0	1	3	1	0	1	2	1	2	0	1.17																
H	2	0	1	2	2	3	1	0	3	2	2	2	1	0	0	2	3	2	1	2	2	0	3	0	1.57																
CH	2	0	1	1	1	2	1	1	0	2	2	0	0	0	0	2	3	2	1	2	2	1	2	1	1.26																
I	2	2	2	1	1	3	1	1	3	0	3	1	1	1	1	1	3	2	2	2	3	2	3	0	1.78																
J	1	1	1	1	1	2	1	1	3	3	0	1	1	1	1	1	3	2	1	1	2	1	3	2	1.52																
K	0	0	0	0	2	3	0	0	3	3	2	0	1	1	0	0	3	0	0	0	0	0	3	1	0.96																
L	0	1	1	1	1	1	1	0	2	1	1	0	0	0	0	1	0	1	1	1	2	0	0	0	0.7																
M	1	1	1	1	1	2	1	1	3	2	2	1	1	0	1	1	3	2	1	2	2	1	2	2	1.52																
N	2	1	0	2	0	3	1	2	3	2	3	1	0	1	0	2	3	2	2	3	3	0	0	0	1.57																
O	3	1	1	2	1	2	2	2	3	3	3	2	0	0	0	0	3	2	2	2	3	1	1	2	1.78																
P	2	2	2	2	2	3	1	1	3	2	2	0	1	1	1	1	0	2	1	1	3	2	2	1	1.65																
Q	2	1	1	1	2	3	1	1	3	2	2	1	1	1	1	1	3	0	1	1	2	2	3	0	1.57																
R	3	1	0	2	1	3	2	2	3	3	2	2	0	1	0	2	3	1	0	0	3	0	3	0	1.61																
S	2	0	0	0	0	2	0	0	2	2	1	1	0	0	0	1	2	1	0	0	1	1	2	0	0.78																
T	1	0	0	0	1	3	1	0	3	2	2	1	0	0	0	1	3	1	0	1	0	0	1	0	0.91																
U	2	2	2	2	1	2	2	2	3	2	2	1	2	2	1	2	3	2	2	2	2	0	3	0	1.91																
V	0	0	0	0	1	3	0	0	3	2	0	1	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	1	0.61																
X	3	0	0	1	1	3	0	0	2	3	2	1	0	0	0	0	3	1	0	0	1	0	3	0	1.04																
∅	1.61	0.61	0.61	1.09	1.13	2.3	0.83	0.91	2.83	2.09	1.83	0.91	0.43	0.43	0.26	0.91	2.7	1.39	0.7	1.13	1.91	0.65	1.83	0.57	1.24																

Žák X v oblasti vlivu též spadá do dolní poloviny třídy. S průměrem 0,57 bodů je na 21. místě. Žák CH obdržel nejvíce bodů a to ho řadí na nejvlivnější pozici ve třídě. Nejméně vlivu má žák N.

Obrázek 21. Sociogram (8. třída₃)

Grafické znázornění třídy nám značí, že žák X má nejnižší sociometrickou pozici ve třídě. Jedná se o izolovaného či odmítnutého jedince třídou.

5.4 Vyhodnocení dotazníku 9. ročník

Následující podkapitola prezentuje tři 9. třídy a jejich získaná data z dotazníku.

Tabulka 24

Sympatie (9. třída₁)

sympatie																
	A	B	C	D	E	F	G	H	CH	I	J	K	L	M	X	∅
A	0	1	3	3	0	0	1	3	1	2	0	3	3	2	1	1.64
B	0	0	3	3	2	2	2	1	1	1	1	1	1	2	1	1.5
C	0	3	0	3	3	3	2	3	3	3	1	3	3	3	3	2.57
D	0	2	2	0	2	2	1	3	2	2	1	2	3	3	1	1.86
E	0	3	3	3	0	3	3	2	3	3	0	2	2	3	2	2.29
F	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1.0
G	1	1	3	2	1	1	0	2	1	2	2	2	1	2	1	1.57
H	1	1	3	2	2	1	1	0	2	2	1	3	3	3	2	1.93
CH	0	1	3	2	2	2	1	3	0	3	1	2	3	2	2	1.93
I	0	1	3	3	3	3	2	3	3	0	2	2	2	2	2	2.21
J	0	1	3	2	2	2	2	3	1	2	0	2	3	2	2	1.93
K	1	1	2	2	1	1	1	3	2	2	2	0	3	3	2	1.86
L	1	0	3	2	1	1	0	3	3	2	3	3	0	3	2	1.93
M	0	2	3	3	2	2	2	3	2	2	1	3	2	0	2	2.07
X	0	2	3	2	1	0	0	2	1	2	0	2	3	2	0	1.43
∅	0.36	1.43	2.71	2.36	1.64	1.64	1.36	2.5	1.86	2.07	1.14	2.21	2.36	2.36	1.71	1.85

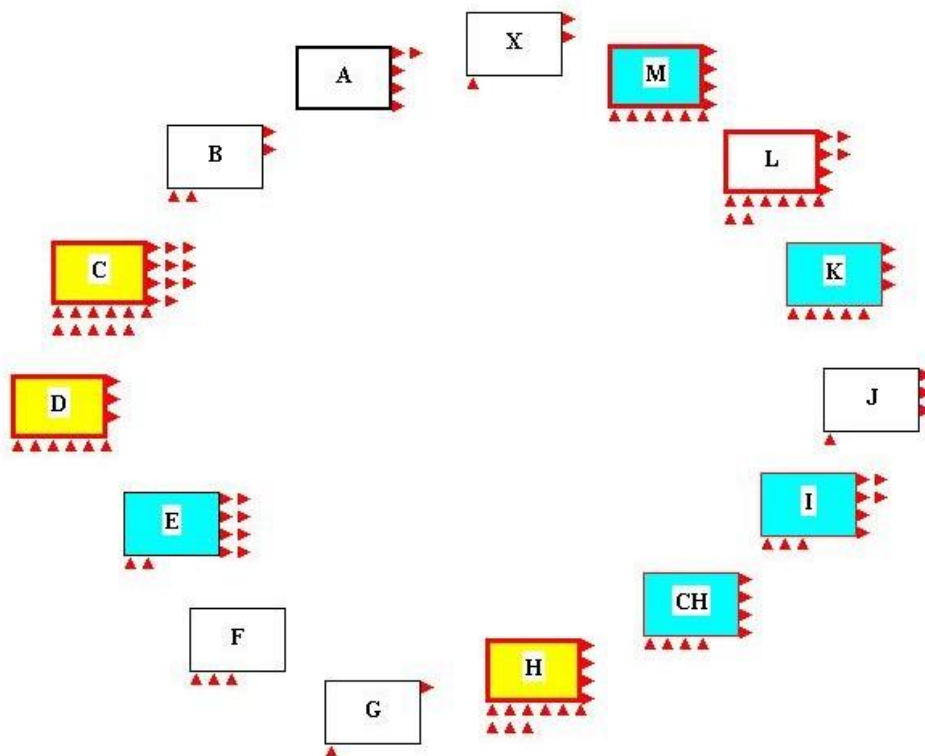
V této 9. třídě, žák X obdržel průměrně 1,71 bodů, to ho řadí na dolní polovinu třídy a to na 9. místo. V oblasti sympatií na posledním místě se nachází žák A s průměrem 0,36 bodů. První místo získal žák C s průměrem 2,71 bodů.

Tabulka 25

Vliv (9. třída₁)

sympatie vliv																
	A	B	C	D	E	F	G	H	CH	I	J	K	L	M	X	∅
A	0	1	3	3	0	0	1	3	1	2	0	3	3	2	1	1.64
B	0	0	2	2	2	1	1	3	1	1	0	1	1	1	0	1.14
C	1	1	0	3	2	1	1	3	2	3	1	1	1	3	2	1.79
D	1	1	3	0	2	1	1	3	2	3	1	1	1	2	1	1.64
E	1	1	3	3	0	1	1	3	2	2	0	2	2	2	1	1.71
F	2	2	2	2	2	0	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2.0
G	2	2	2	2	2	2	0	2	1	2	1	2	2	2	2	1.86
H	0	1	3	2	2	1	1	0	2	1	1	1	1	2	0	1.29
CH	1	0	2	2	2	1	1	2	0	2	1	1	1	2	1	1.36
I	0	1	2	2	1	1	1	3	2	0	1	2	2	2	1	1.5
J	0	1	3	3	2	1	0	3	2	2	0	2	1	2	1	1.64
K	0	1	3	3	2	1	1	2	2	2	1	0	1	2	1	1.57
L	0	0	2	2	3	1	0	3	2	3	1	1	0	2	1	1.5
M	0	1	2	2	0	0	1	3	1	2	1	2	1	0	1	1.21
X	1	1	3	3	1	1	2	3	2	1	2	2	2	2	0	1.86
∅	0.64	1.0	2.5	2.43	1.64	0.93	1.0	2.71	1.71	2.0	0.93	1.64	1.5	2.0	1.07	1.58

Tabulka vlivu též potvrzuje místo žáka X v dolní polovině třídy. Obdržel průměrně 1,07 bodů a vyskytuje se na 10. místě. Nejvlivnější je žák H s průměrem 2,71 bodů. Nejméně vlivný je žák A s průměrem 0,64 bodů.

Obrázek 22. Sociogram (9. třída₁)

Ze sociogramu třídy vidíme, že žák X patří mezi žáky, kteří mají na třídu málo vlivu a obdrželi nejméně sympatií. Jak dále můžeme ze sociogramu vidět, žák X patří do skupiny spolužáků a nejedná se o odmítnutého jedince třídou, kterým je žák A.

Tabulka 26

Sympatie (9. třída₂)

sympatie																	
	A	B	C	D	E	F	G	H	CH	I	J	K	L	M	N	X	Ø
A	0	3	3	3	3	3	3	3	2	3	3	3	3	1	2	3	2.73
B	1	0	2	2	2	0	3	3	3	1	2	3	1	2	2	2	1.93
C	2	3	0	3	1	1	2	3	3	1	3	2	1	3	2	3	2.2
D	0	3	3	0	2	0	3	3	3	1	3	2	2	3	2	2	2.13
E	1	2	2	2	0	2	3	1	2	3	3	2	1	0	1	2	1.8
F	2	3	3	3	3	0	3	2	3	2	3	3	2	3	3	3	2.73
G	1	1	3	3	2	0	0	3	3	1	3	0	2	3	1	0	1.73
H	1	2	3	3	0	0	2	0	3	1	3	2	2	2	1	1	1.73
CH	1	3	3	3	2	1	2	3	0	2	3	3	3	2	3	1	2.4
I	1	3	3	3	1	0	2	3	3	0	2	2	3	2	2	2	2.13
J	1	3	3	3	0	0	3	3	3	2	0	2	0	3	3	0	1.93
K	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3	0	2	2	3	3	2.8
L	0	3	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	1	0	0	0.47
M	1	3	2	2	2	0	2	3	3	1	3	0	0	0	3	2	1.8
N	2	3	2	3	3	3	2	3	2	3	3	3	3	3	0	3	2.73
X	2	3	3	3	2	3	3	3	3	2	3	3	2	3	3	0	2.73
Ø	1.27	2.73	2.53	2.6	1.73	1.07	2.4	2.6	2.6	1.87	2.67	2.0	1.8	2.27	2.07	1.8	2.13

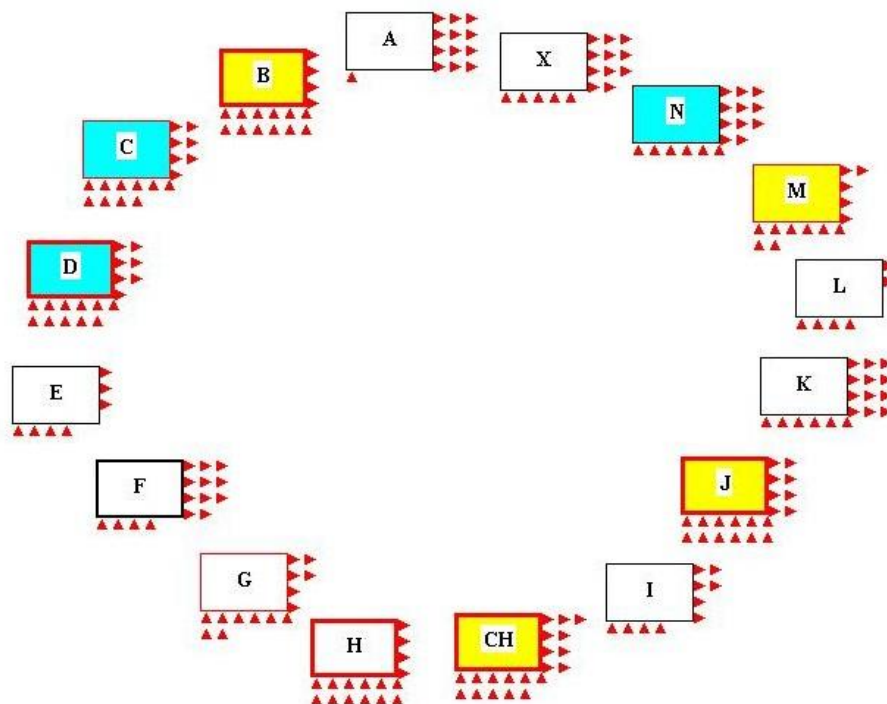
Z Tabulky 26 vidíme, že žák X průměrně získal 1,8 bodů v sympatiích a je na 12. místě společně s žákem L, což je řadí na dolní polovinu třídy. Nejvíce sympatií obdržel žák B, nejméně bodů získal žák F.

Tabulka 27

Vliv (9. třída₂)

sympatie vliv																	
	A	B	C	D	E	F	G	H	CH	I	J	K	L	M	N	X	Ø
A	0	3	3	2	1	1	1	2	3	3	3	1	2	3	2	1	2.07
B	1	0	2	2	0	0	0	1	2	2	3	1	0	3	2	0	1.27
C	1	3	0	2	0	0	1	2	3	1	2	1	1	3	2	0	1.47
D	1	3	1	0	1	1	0	3	3	3	3	1	1	3	3	1	1.87
E	1	3	1	2	0	1	1	1	3	2	2	1	2	3	2	1	1.73
F	1	3	2	2	0	0	0	1	3	1	2	1	0	3	2	0	1.4
G	1	3	1	2	0	0	0	1	3	1	2	1	1	3	1	0	1.33
H	1	3	1	2	0	0	3	0	3	1	3	1	1	3	3	0	1.67
CH	1	3	2	2	1	0	1	1	0	3	2	0	3	3	2	1	1.67
I	2	3	2	2	1	1	0	0	3	0	2	1	1	3	2	1	1.6
J	1	3	3	2	0	0	0	2	3	0	0	1	0	3	2	0	1.33
K	1	3	3	2	0	0	0	1	3	0	2	0	1	3	3	0	1.47
L	1	3	2	2	0	0	2	2	3	0	2	0	0	3	2	0	1.47
M	1	3	2	2	0	0	2	2	3	1	2	1	1	0	3	1	1.6
N	2	3	2	3	3	3	1	3	3	2	2	3	3	3	0	3	2.6
X	0	3	3	2	0	0	0	1	3	1	2	0	0	3	1	0	1.27
Ø	1.07	3.0	2.0	2.07	0.47	0.47	0.8	1.53	2.93	1.4	2.27	0.93	1.13	3.0	2.13	0.6	1.61

Oblast vlivu má žák X podobnou. Průměrně získal 0,6 bodů a to ho též řadí na dolní polovinu třídy, tedy na 14. místo. Žáci B a M obdrželi nejvíce bodů a to je řadí na nejlivnější pozici ve třídě. Nejméně vlivu mají žáci E a F.

Obrázek 23. Sociogram (9. třída₂)

Obrázek 23 nám graficky znázorňuje, že žák X patří mezi žáky, kteří mají na třídu málo vlivu a obdrželi nejméně sympatií. Jak dále můžeme ze sociogramu vidět, žák X patří do skupiny spolužáků a nejedná se o odmítnutého jedince třídou, kterým je žák F.

Tabulka 28

Sympatie (9. třída₃)

sympatie																										
	A	B	C	D	E	F	G	H	CH	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	
A	0	2	1	2	1	2	2	2	1	2	2	2	1	2	2	1	2	3	0	1	5	0	1	2	0	
B	2	0	1	2	1	3	2	1	2	3	2	2	2	2	1	2	3	0	1	2	1	0	1	0	1	
C	1	1	0	3	1	3	2	2	2	2	1	1	3	2	2	2	2	1	0	1	1	2	1	2	1	
D	1	1	1	0	1	1	3	2	1	2	1	1	3	0	1	1	1	2	0	0	1	0	0	1	0	
E	2	3	2	3	0	3	3	1	3	2	2	1	2	1	2	1	2	3	2	2	1	1	2	2	2	
F	1	2	2	2	1	0	3	2	0	2	1	0	2	2	2	1	2	3	0	2	1	1	0	3	0	
G	1	1	2	3	1	2	0	2	2	2	1	1	1	2	3	0	1	2	1	1	2	3	0	2	1	
H	2	2	1	2	1	3	0	2	1	0	1	2	1	2	1	2	1	1	3	0	1	2	2	1	2	0
CH	1	2	2	2	2	3	3	1	0	1	2	2	1	1	3	0	2	2	0	2	1	1	3	3	3	
I	2	3	2	2	2	3	3	3	0	2	2	1	2	3	1	2	3	1	2	2	2	2	2	2	1	
J	1	2	1	1	3	3	2	2	3	0	2	3	1	2	0	3	3	1	2	1	2	2	2	2	1	
K	1	2	2	2	2	2	1	2	2	2	1	0	1	2	2	1	1	2	0	1	1	1	2	2	0	
L	1	1	3	3	1	3	3	2	1	1	1	0	2	2	1	3	3	0	2	1	3	0	2	1	0	
M	0	1	3	3	1	2	3	2	0	1	1	1	0	3	3	1	1	0	1	0	1	0	1	0	0	
N	1	2	2	2	1	3	3	2	2	2	1	1	2	3	0	0	2	3	0	3	1	2	2	3	1	
O	1	1	2	2	1	1	2	2	0	1	0	1	0	3	2	0	0	1	0	1	1	0	0	1	0	
P	1	1	3	3	1	3	3	2	2	3	2	0	3	1	2	0	0	3	0	0	2	3	0	3	0	
Q	2	2	2	2	2	2	1	1	1	2	2	2	2	2	2	1	2	0	2	2	1	2	2	2	1	
R	0	0	1	2	0	1	3	0	0	2	1	1	2	3	2	2	3	1	0	2	2	3	1	2	2	
S	0	2	2	2	1	2	3	2	2	2	1	1	3	1	3	1	2	3	0	0	1	3	1	3	1	
T	3	1	1	2	1	2	3	1	0	1	1	1	2	2	1	1	2	1	0	2	0	2	0	2	1	
U	0	1	2	2	0	3	3	2	1	1	0	0	3	1	2	0	2	1	0	3	1	0	0	3	1	
V	0	1	1	2	2	1	0	2	3	2	3	0	1	1	2	0	1	3	1	1	0	2	0	2	2	
W	1	2	2	3	1	3	2	3	1	2	2	3	2	2	1	3	2	1	3	1	1	1	2	0	2	
X	0	1	2	2	2	2	2	2	3	1	0	1	2	1	1	1	2	2	2	2	1	2	1	3	0	
Y	0	2	2	2	1	1	2	3	0	3	0	1	1	3	3	2	2	2	2	0	1	0	0	1	2	1
Ø	1.0	1.56	1.8	2.24	1.24	2.24	2.44	2.08	1.52	1.8	1.24	1.08	1.84	1.76	2.12	0.92	1.8	2.24	0.44	1.56	1.2	1.68	0.96	2.24	0.84	

sympatie																										
	B	C	D	E	F	G	H	CH	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Ø
B	2	1	2	1	2	2	2	1	2	2	2	1	2	2	1	2	3	0	1	3	0	1	2	0	2	1.56
C	1	0	2	1	3	2	1	2	3	2	2	2	2	2	1	2	3	0	1	2	1	0	1	0	1	1.56
D	1	0	3	1	3	2	2	2	2	1	1	3	2	2	2	2	1	0	1	1	2	1	2	1	3	1.68
E	1	1	0	1	1	3	2	1	2	1	1	3	0	1	1	1	2	0	0	1	0	0	1	0	3	1.12
F	2	2	3	0	3	3	3	2	2	1	2	1	2	1	2	3	2	2	1	1	2	2	2	2	3	2.12
G	2	2	2	1	0	3	2	0	2	1	0	2	2	2	1	2	3	0	2	1	1	0	3	0	2	1.48
H	1	2	3	1	2	0	2	2	2	1	1	1	2	3	0	1	2	1	1	2	3	0	2	1	2	1.56
CH	2	1	2	1	3	3	3	0	2	1	0	1	2	1	1	3	0	1	2	2	1	2	0	2	2	1.52
I	2	2	2	2	3	3	3	0	2	2	1	1	3	0	2	2	0	2	1	1	1	3	3	3	3	1.88
J	3	2	2	2	2	3	3	3	0	2	2	1	2	3	1	2	3	1	2	2	2	2	2	1	2	2.08
K	2	1	1	3	3	3	2	2	3	0	2	3	1	2	0	3	3	1	2	1	2	2	2	1	2	1.92
L	2	2	2	2	2	1	2	2	2	1	0	1	2	2	1	1	2	0	1	1	1	2	2	0	2	1.48
M	1	3	3	1	3	3	3	2	1	1	1	0	2	2	1	3	3	0	2	1	3	0	3	0	2	1.8
N	1	3	3	1	2	3	2	0	1	1	1	1	0	3	3	1	1	0	1	0	1	0	3	0	1	1.4
O	2	2	2	1	3	3	3	2	2	1	1	2	3	0	0	2	3	0	3	1	2	2	3	1	2	1.88
P	1	2	2	1	1	2	2	0	1	0	1	0	3	2	0	0	1	0	1	1	0	0	1	0	3	1.04
Q	1	3	3	1	3	3	2	2	3	2	0	3	1	2	0	0	3	0	0	2	3	0	3	0	2	1.72
R	2	2	2	2	2	1	1	1	2	2	2	2	2	2	1	2	0	2	2	1	2	2	2	1	2	1.76
S	0	1	2	0	1	3	0	0	2	1	1	2	3	2	2	3	1	0	2	2	3	1	2	2	2	1.52
T	2	2	2	1	2	3	2	2	2	1	1	3	1	3	1	2	1	0	0	1	3	1	3	1	3	1.8
U	1	1	2	1	2	3	1	0	1	1	1	2	2	1	1	2	1	0	2	0	2	0	2	1	1	1.36
V	1	2	2	0	3	3	2	1	1	0	0	3	1	2	0	2	1	0	3	1	0	0	3	1	1	1.32
W	1	1	2	2	1	0	2	3	2	3	0	1	1	2	0	1	1	1	0	2	0	2	2	2	2	1.4
X	2	2	3	1	3	2	3	2	1	2	2	3	2	2	1	3	2	1	3	1	3	2	0	2	2	2.04
Y	1	2	2	2	2	2	2	3	1	1	0	1	2	1	1	1	2	2	2	1	2	1	3	0	3	1.6
Ø	2	2	2	1	1	2	3	0	3	0	1	1	3	3	2	2	2	0	1	0	0	1	2	1	0	1.4
Ø	1.56	1.8	2.24	1.24	2.24	2.44	2.08	1.52	1.8	1.24	1.08	1.84	1.76	2.12	0.92	1.8	2.24	0.44	1.56	1.2	1.68	0.96	2.24	0.84	2.12	1.62

Tabulka 28 znázorňuje 9. třídu, kde žák X získal průměrně 0,84 bodů a spadá do dolní poloviny třídy v oblasti sympatií. Vyskytuje se na 17. místě. Nejvíce sympatií obdržel žák G, nejméně sympatií má žák R.

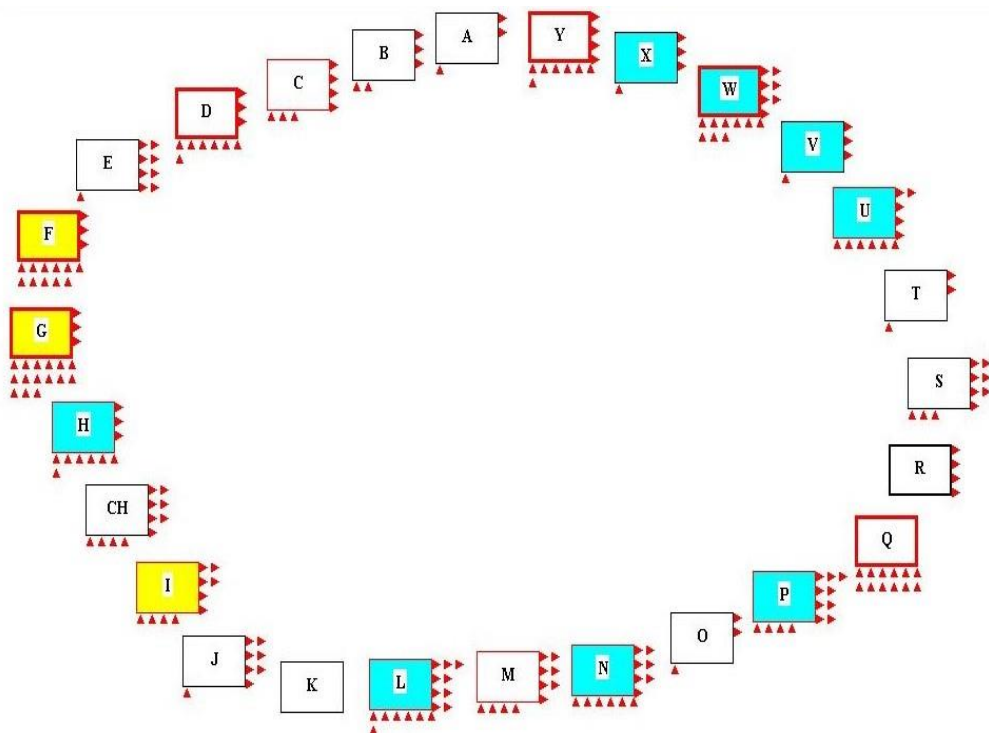
Tabulka 29

Vliv (9. třída₃)

sympatie		vliv																							
	A	B	C	D	E	F	G	H	CH	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X
A	0	1	1	2	0	3	3	3	2	3	0	0	1	1	3	2	3	2	1	2	2	1	1	1	2
B	1	0	1	2	1	3	3	2	1	2	1	1	1	0	0	1	2	0	0	0	0	2	0	0	0
C	1	0	0	1	1	3	3	3	1	2	0	0	1	1	2	0	1	2	0	0	0	2	0	1	0
D	1	0	2	0	1	2	3	2	1	2	0	0	2	1	2	0	1	1	0	1	0	1	0	1	0
E	1	0	0	0	0	3	3	2	1	3	1	0	1	1	2	3	2	2	1	1	2	2	3	3	1
F	0	1	1	0	0	3	3	2	1	3	0	0	1	2	2	1	1	2	0	1	2	2	2	2	2
G	1	0	2	1	0	3	0	2	1	3	1	1	1	1	2	1	2	1	0	1	1	2	2	2	2
H	1	0	1	0	1	2	3	0	1	2	0	0	1	1	1	2	2	1	0	2	2	3	1	1	1
CH	1	0	0	0	0	3	3	2	0	2	0	0	0	0	0	2	0	0	1	1	3	0	1	1	0
I	1	1	1	1	1	3	2	3	1	0	1	1	2	1	2	1	3	1	1	1	2	2	1	1	1
J	1	0	1	1	0	3	3	2	1	3	0	2	2	1	2	2	2	1	0	1	2	2	1	1	1
K	1	1	1	1	1	2	1	1	1	2	1	0	1	1	2	1	1	1	0	1	1	1	2	1	2
L	1	1	2	2	2	3	3	3	2	1	1	1	0	1	3	2	1	2	0	1	1	2	2	1	0
M	1	1	2	2	1	3	3	2	1	3	1	1	3	0	2	1	3	1	1	1	1	3	2	2	3
N	2	1	1	1	0	3	3	3	2	3	0	1	2	2	0	2	2	2	1	2	1	2	2	2	1
O	1	1	1	1	0	3	2	2	1	3	0	0	1	1	1	0	2	1	0	2	2	1	3	2	0
P	1	0	1	0	0	3	3	2	1	3	1	1	1	0	2	1	0	2	0	0	0	2	3	1	3
Q	1	1	1	1	1	3	3	1	1	3	1	1	1	1	2	1	1	0	1	1	1	2	2	1	3
R	2	2	1	1	0	3	3	2	2	3	1	1	3	2	2	2	3	2	0	2	1	3	2	2	2
S	0	0	1	2	0	3	2	3	2	3	0	0	2	2	3	1	2	1	0	0	1	2	2	3	3
T	1	0	0	0	0	3	2	1	0	3	0	0	1	1	1	2	1	1	3	1	0	3	3	1	3
U	0	0	0	0	0	2	3	1	1	2	0	0	1	1	0	1	2	0	0	1	1	0	2	2	0
V	1	0	1	1	0	3	3	2	1	3	0	0	1	0	2	1	2	2	0	0	2	2	0	2	3
W	1	1	2	2	0	3	2	2	2	3	1	1	2	2	2	1	2	1	0	1	1	2	2	0	2
X	1	0	0	0	0	3	3	2	2	3	0	0	1	1	1	2	2	2	0	1	1	3	2	1	0
Y	1	0	0	0	0	3	2	0	1	2	0	0	1	1	1	0	1	0	0	0	2	1	2	0	2
Ø	0.96	0.48	0.96	0.88	0.4	2.84	2.64	2.0	1.24	2.6	0.44	0.48	1.36	1.04	1.68	1.24	1.84	1.24	0.36	1.0	1.2	2.04	1.68	1.4	1.48

sympatie		vliv																							
	C	D	E	F	G	H	CH	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Ø
1	2	0	3	3	3	2	3	0	0	1	1	3	2	3	2	1	2	2	1	1	1	2	2	1.68	
1	2	1	3	3	2	1	2	1	1	1	0	0	1	2	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0.96	
0	1	1	3	3	3	1	2	0	0	1	1	2	0	1	2	0	0	0	2	0	1	0	1	1.04	
2	0	1	2	3	2	1	2	0	0	2	1	2	0	1	1	0	1	0	1	0	1	0	1	1.0	
0	0	0	3	3	2	1	3	1	0	1	1	2	3	2	2	1	1	2	2	3	3	1	1	1.56	
1	0	0	0	2	2	1	3	0	0	1	2	2	1	1	2	0	1	2	2	2	2	2	1	1.24	
2	1	0	3	0	2	1	3	1	1	1	1	2	1	2	1	0	1	1	2	2	2	2	2	1.36	
1	0	1	2	3	0	1	2	0	0	1	1	1	2	2	1	0	2	2	3	1	1	1	2	1.24	
0	0	0	3	3	2	0	2	0	0	0	0	0	0	2	0	0	1	1	3	0	1	0	0	0.76	
1	1	1	3	2	3	1	0	1	1	2	1	2	1	3	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1.44	
1	1	0	3	3	2	1	3	0	2	2	1	2	2	2	1	0	1	2	2	1	1	1	1	1.44	
1	1	1	2	1	1	1	2	1	0	1	1	2	1	1	1	0	1	1	1	2	1	2	1	1.16	
2	2	2	3	3	3	2	1	1	1	0	1	3	2	1	2	0	1	1	2	2	1	0	2	1.6	
2	2	1	3	3	2	1	3	1	1	3	0	2	1	3	1	1	1	1	3	2	2	3	2	1.84	
1	1	0	3	3	3	2	3	0	1	2	2	0	2	2	2	1	2	1	2	2	2	1	1	1.68	
1	1	0	3	2	2	1	3	0	0	1	1	1	0	2	1	0	2	2	1	3	2	0	1	1.28	
1	0	0	3	3	2	1	3	1	1	1	0	2	1	0	2	0	0	0	2	3	1	3	2	1.32	
1	1	1	3	3	1	1	3	1	1	1	1	2	1	1	0	1	1	1	2	2	1	3	2	1.48	
1	1	0	3	3	2	2	3	1	1	3	2	2	2	3	2	0	2	1	3	2	2	2	1	1.92	
1	2	0	3	2	3	2	3	0	0	2	2	3	1	2	2	1	0	0	1	2	2	3	3	1	1.56
0	0	0	3	2	1	0	3	0	0	1	1	1	2	1	1	3	1	0	3	3	1	3	1	1.28	
0	0	0	2	3	1	1	2	0	0	1	1	0	1	2	0	0	1	1	0	2	2	0	0	0.8	
1	1	0	3	3	2	1	3	0	0	1	0	2	1	2	2	0	0	2	2	0	2	3	2	1.36	
2	2	0	3	2	2	2	3	1	1	2	2	2	2	1	2	1	0	1	1	2	2	0	2	1.6	
0	0	0	3	3	2	2	3	0	0	1	1	1	2	2	2	0	1	1	3	2	1	0	1	1.28	
0	0	0	3	2	0	1	2	0	0	1	1	1	0	1	0	0	0	2	1	2	0	2	0	0.8	
0	0	0	3	2	0	1	2	0	0	1	1	1	1	0	1	0	0	2	1	2	0	2	0	1.28	
0.96	0.88	0.4	2.84	2.64	2.0	1.24	2.6	0.44	0.48	1.36	1.04	1.68	1.24	1.84	1.24	0.36	1.0	1.2	2.04	1.68	1.4	1.48	1.2	1.33	

Tabulka vlivu poukazuje na nadprůměrný vliv žáka X na třídu. Získal průměrně 1,48 bodu a je na 9. místě. Nejvlivnějším žákem je F s obdrženým průměrem 2,84 bodů. Nejméně vlivný je žák R.

Obrázek 24. Sociogram (9. třída₃)

Grafické znázornění třídy nám značí, že žák X patří v oblasti sympatií do skupiny spolužáků, která se vyznačuje sympatiemi pod průměrem, ale nejedná se o ohroženého či izolované jedince ve třídě, kterým je žák R. Kdežto v oblasti vlivu žák X patří mezi žáky s nadprůměrným účinkem na třídu.

5.5 Souhrnné vyhodnocení dotazníku

Tabulka 30

Přehled sociometrického indexu sympatie a vlivu

Ročník		Žák X		Třídy			
		Sympatie	Vliv	Sympatie		Vliv	
		M	M	M	SD	M	SD
6	1	1,4	0,9	1,67	0,30	1,36	0,42
	2	0,42	2	1,64	0,57	1,52	0,45
	3	1,36	1,5	1,37	0,48	1,39	0,26
	4	0,04	0,11	1,17	0,48	1,04	0,59
7	1	1,22	1,28	1,56	0,43	1,32	0,38
	2	0,12	2,06	1,5	0,52	1,29	0,68
	3	2,78	2,28	1,60	0,66	1,51	0,64
	4	1,45	1,32	1,16	0,31	1,13	0,57
8	1	1,91	1,09	1,68	0,44	1,30	0,52
	2	1,05	0,62	1,55	0,41	1,34	0,56
	3	0,39	0,57	1,40	0,48	1,24	0,72
9	1	1,71	1,07	1,85	0,60	1,58	0,63
	2	1,8	0,6	2,13	0,49	1,61	0,87
	3	0,84	1,48	1,62	0,53	1,33	0,68

Poznámka. Žák X = žák se speciálními vzdělávacími potřebami, M = průměr, SD = směrodatná odchylka.

Z výsledků Tabulka 30 vyplývá, že jednotlivé pozice žáků se speciálními vzdělávacími potřebami jsou různorodé. Můžeme zde zaznamenat silně nadprůměrné i silně podprůměrné zastoupení vůči své třídě.

6 DISKUSE

V prezentovaném výzkumu jsme se věnovali poznání emocionální atmosféry a rozdělení sociálního vlivu ve třídě. Výzkumný soubor tvořili různé třídy 2. stupně základních škol v Olomouckém regionu alespoň s jedním žákem se speciálně vzdělávacími potřebami. Šestý i sedmý ročník byl zastoupený vždy čtyřmi třídami, u ročníku osm a devět se jednalo vždy o tři třídy.

Jak jsme uvedli v kapitole páté, administrace dotazníků proběhla bez větších obtíží. V případě potřeby žáka vypomáhal třídní učitel nebo asistent pedagoga a to formou přečtení instrukcí a vysvětlení hlavních pojmů. Úkolem žáků v dotazníku byl u každého spolužáka posoudit vliv a sympatii s následným zdůvodněním. Toto vzájemné posuzování bylo realizováno bodovým systémem od 0 do 3.

Když se pozastavíme u vybraných zjištění výzkumu, zajímavé jsou souhrnné výsledky týkající se rozdílů sociometrických pozic žáka se speciálními vzdělávacími potřebami ve školní třídě. Můžeme zde zaznamenat sociometrické pozice přes silně nadprůměrné až po okrajové sociometrické pozice žáka vůči své třídě.

Dle Hrabala (2002) se jednotlivé třídy a žáci liší v míře vyrovnanosti či odchýlení pozic. Výrost a Slaměník (1998) doplňují Hrabala (2002), že stav a vývoj školní třídy ovlivňuje mnoho proměnných například početnost třídy, intersexuální rozdíly, věkové zvláštnosti, školní dispozice žáků. Do značné míry zde záleží na sociálním a emočním klimatu té dané třídy. Nesdale a Lawsom (2011), Nesdale, Durkin, Maass, Griffiths (2005) a Dostálová (2019) podotýkají, že systematická podpůrná práce se vztahy ve třídě je zásadní pro snížení rizika narušení vztahů mezi žáky i vůči ostatním dětem v budoucnu.

Zjištění výzkumu dále nabízí i velmi pozoruhodné sociometrické pozice žáka se speciálními vzdělávacími potřebami, které se značně odlišují v sociometrickém indexu sympatie a vlivu. Například 7. třída₂, kde žák se speciálními vzdělávacími potřebami je z indexu sympatie silně odmítán, izolován a z oblasti vlivu patří mezi žáky s nadprůměrným vlivem na třídu.

Hrabal (2002) poukazuje na možnost žáka zaujmout ve třídě buď různé, nebo stejné pozice z různých hledisek. Šimíková-Čížková (2004) doplňuje, že ve vznikajících se vztazích mezi členy skupiny se zrcadlí vlastnosti a schopnosti jedinců, ale i některé vnější faktory, které souvisí s cíli skupiny nebo jinými aspekty. Projevuje se, kdo a v

jakých činnostech je iniciativní, aktivní, kompetentní a kdo ne, kdo vystupuje dominantně a kdo se spíše podřizuje.

Získané zjištění realizovaného výzkumu poskytuje elementární vhled do problematiky inkluze, který vybízí k využití dalších dílčích myšlenek vycházející ze zjištění.

7 ZÁVĚRY

V této kapitole si zodpovíme stanovenou výzkumnou otázku na základě zpracovaných dat zjištěných z dotazníku Třídní kompas.

Výzkumná otázka: Mohou být speciální vzdělávací potřeby prediktorem konkrétních sociometrických pozic ve školní třídě?

Realizovaný výzkum prokázal odlišné sociometrické pozice žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ve třídě. Tudíž speciální vzdělávací potřeby nejsou prediktorem konkrétních sociometrických pozic ve školní třídě.

Je nutno doplnit, že realizovaný výzkum má limity, které se týkají malého výzkumného souboru. Nepochybně by bylo vhodné ověřit získané výsledky u většího počtu tříd se stejnými specifickými požadavky tj. třídy druhého stupně základní školy a alespoň jeden žák ve třídě se speciálně vzdělávacími potřebami. Realizovaný výzkum je i přes tyto limity přínosný, a to především z hlediska přiblížení dané problematiky v současné době, kdy se jedná o velmi projednávanou oblast mezi pedagogy i laickou veřejností.

8 SOUHRN

Diplomová práce se věnuje problematice psychosociálního třídního klimatu, a to ve třídách v procesu inkluze. Přehled poznatků je členěn do třech hlavních podkapitol. První podkapitola přibližuje problematiku třídy jako sociální skupinu, kde získáme základní informace o školní třídě a vztahů v ní. Další navazující podkapitola je sociometrie díky, které si osvojíme informace o neformální struktuře skupiny, a v neposlední řadě se poslední podkapitola věnuje inkluzivnímu vzdělávání z pohledu definování pojmu, legislativy až k podmínkám ovlivňující úspěšnost inkluze ve školách.

Praktická část práce se zaměřuje na popis realizovaného výzkumu, jehož cílem bylo zmapovat sociometrický profil tříd druhého stupně základních škol Olomouckého regionu v procesu inkluze. Jako výzkumnou metodu jsme zvolili dotazníkové šetření za pomoci standardizovaného dotazníku Třídní kompas, který jsme následovně i vyhodnotili v počítačovém programu Třídní kompas. Výzkumný soubor tvořilo 301 žáků a 14 tříd s alespoň jedním žákem se speciálními vzdělávacími potřebami. Před zahájením výzkumného šetření byl každému zákonnému zástupci dítěte předložen informovaný souhlas o účasti ve studii, který musel být předem vyplněný se souhlasem či nesouhlasem. Realizovaný výzkum prokázal různorodé sociometrické pozice žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ve třídě.

Je nutno doplnit, že realizovaný výzkum má limity, které se týkají malého výzkumného souboru. Nepochybně by bylo vhodné ověřit získané výsledky u většího počtu tříd se stejnými specifickými požadavky. Realizovaný výzkum je i přes tyto limity přínosný, a to především z hlediska přiblížení dané problematiky v současné době, kdy se jedná o velmi projednávanou oblast mezi pedagogy i laickou veřejností.

9 SUMMARY

The diploma thesis deals with the issue of psychosocial school class climate, in the classes which are in the process of inclusion. The overview of findings is divided into three main subchapters. The first subchapter approaches the issue of class as a social group where we get the basic information about the class and relationships in it. Further follow-up subchapter is sociometry, through which we acquire information about the informal group structure. Finally, the last subchapter is dedicated to inclusive education in terms of defining the concept, legislation up to the conditions influencing the success of inclusion in schools.

The practical part focuses on the description of the research whose aim was to map the sociometric profile of the classes of the second stage at primary schools in the Olomouc region, in the process of inclusion. As a research method, a questionnaire survey was chosen using the standardized questionnaire Class Compass, which was subsequently evaluated in the computer program Class Compass. The research group consisted of 301 pupils and 14 classes with at least one pupil with special educational needs. Before starting the research, was each pupil's legal representative submitted informed consent for participation in the study which had to be filled in advance. The research has shown diverse sociometric positions of pupils with special educational needs in the classroom.

It should be added that the research has implemented a relatively small number of surveyed pupils and classes. Undoubtedly, it would be appropriate to verify the obtained results by a larger number of classes with the same specific requirements. Despite these limits, the research carried out is beneficial. Especially in terms of approaching the issue at present, when it is a much-discussed topic among teachers and the general public.

10 REFERENČNÍ SEZNAM

Augustinovič, A. (2019). Pupils with Special Educational Needs Facilities of Natural Sciences Motivation Education. *Social education*, 51(1), 33-45. doi: 10.15823/su.2019.51.3

Bazalová, B. (2006). *Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v zemích Evropské unie a v dalších vybraných zemích*. Brno: Masarykova univerzita.

Bendová, P., & Zíkl, P. (2011). *Dítě s mentálním postižením ve škole*. Praha, Česká republika: Grada.

Booth, T., & Ainscow, M. (2007). *Ukazatel inkluze*. Praha: Rytmus o. s.

Černoušková, V. (1987). *Sociální psychologie (Užití sociometrie v pedagogické praxi)*. Olomouc: Univerzita Palackého.

Dostálová, A. (2019). Dobré vztahy mezi žáky jako důležité téma školy. *Školní poradenství v praxi*, 2019(4). Retrieved from <https://www.rizeniskoly.cz/cz/casopis/skolni-poradenstvi-v-praxi/dobre-vztahy-mezi-zaky-jako-dulezite-tema-skoly.m-6042.html>

Hájková, V., & Strnadová, I. (2010). *Inkluzivní vzdělávání*. Praha: Grada.

Hrabal, V. (2002). *Sociální psychologie pro učitele: vybrané témata*. Praha: Karolinum.

Hrabal, V. (2011). *Třídní kompas: Sociometrická ratingová metoda*. Praha: Hogrefe - Testcentrum.

Hrabal, V., & Helus, Z. (1984). *Sociální psychologie pro učitele: základní pojmy a pedagogické aplikace*. Praha: SPN.

Hendl, J. (2008). *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál.

Chráška, M. (2007). *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada.

Klusák, M., & Škaloudová, A. (1992). Školní klima z perspektivy žáků. In: M. Kučera et al., *Co se v mládí naučíš* (pp. 197-226). Praha: Pedagogická fakulta UK.

Kocurová, M., et al. (2002). *Speciální pedagogika pro pomáhající profese*. Plzeň: Západočeská univerzita.

Lang, G., & Berberichová, Ch. (1998). *Každé dítě potřebuje speciální přístup: Vytváření integrovaných a inkluzivních tříd*. Praha: Portál.

Lechta, V., (Ed.). (2010). *Základy inkluzivní pedagogiky: Dítě s postižením, narušením a ohrožením ve škole*. Praha: Portál.

Levin, H. (1997) Přírozená činnost: Plná inkluze ve školách s intenzivním učebním programem (Accelerated Schools). In D. K. Lipsky, A. Gartner (Eds.), *Inclusion and school reform: Transforming america's classrooms*. Baltimore, Maryland: Paul H. Brookes Publishing Co, 389-400.

Michálková, I., & Vítková, M. (2010). Přístup k inkluzivnímu vzdělávání ve školách hlavního vzdělávacího proudu – empirické šetření. In M. Bartoňová, M. Vítková et al. (Eds.), *Inkluzivní vzdělávání v podmínkách současné české školy* (pp. 43-60). Brno, Česká republika: Masarykova univerzita.

Nakonečný, M. (1994). *Lexikon psychologie*. Praha: Vodnář.

Nesdale, D., Durkin, K., Maass, A., & Griffiths, J. (2005). Group Norms, Threat, and Children's Racial Prejudice. *Child Development*, 76(3), 652 – 663. Retrieved from <https://eds.a.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=2&sid=98f642e9-2b7c-41cf-9c8e-ddf43f4b5718%40sessionmgr4007>

Nesdale, D., & Lawson, M. J. (2011). Social Groups and Children's Intergroup Attitudes: Can School Norms Moderate the Effects of Social Group Norms? *Child Development*, 82(5), 1594–1606. doi: 10.1111/j.1467-8624.2011.01637.x

Newcomb, T., M. (1950). *Social psychology*. New York: Dryden.

Novotná, E. (2008). *Základy sociologie*. Praha: Grada.

Novotná, E. (2010). *Sociologie sociálních skupin*. Praha: Grada.

Pekařová, R. (2010). Klima ve třídě. Praha, Česká republika. Retrieved from <https://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/6051/KLIMA-VE-TRIDE.html/>

Rose, R. (2001). Primary school teacher perceptions of the conditions required to include pupils with special educational needs. *Educational Review*, 53(2), 147-156. doi: 10.1080/00131910120055570

Co byste měli vědět o integraci a nevíte, koho se zeptat. (2003) Praha: Rytmus.

Řezáč, J. (1998). *Sociální psychologie*. Brno: Paido.

Šimíčková-Čížková, J. (2004). *Přehled sociální psychologie*. Olomouc: Univerzita Palackého.

Šmelová, E., Suralová, E., & Petrová, A., et al. (2017). *Společenské aspekty inkluze*. Olomouc: Univerzita Palackého.

Tannenbergerová, M. (2016). *Průvodce školní inkluzí aneb Jak vypadá kvalitní základní škola současnosti?*. Praha: Wolters Kluwer.

Tan, Q. T. (2019). Principles of Inclusion, Diversity, Access, and Equity. *The Journal of Infectious Diseases*, 220(2), 30-32. doi: 10.1093/infdis/jiz198

Uzlová, I. (2010). *Asistence lidem s postižením a znevýhodněním: Praktický průvodce pro osobní a pedagogické asistenty*. Praha: Portál.

Valenta, M. et al. (2015). *Slovník speciální pedagogiky*. Praha: Portál.

Vítková, M. (2013). Teorie a praxe ve vývoji inkluzivní školy u nás a v zahraničí – zaměření na kurikulum, individuální vzdělávací plán a týmovou spolupráci. In M. Bartoňová, M. Vítková et al. (Eds.), *Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami VII* (pp35-50). Brno, Česká republika: Masarykova univerzita.

Výrost, J., & Slaměník, I., (Ed.). (1998). *Aplikovaná sociální psychologie I*. Praha: Portál.

Watkins, A. (2007). *Assesment in inclusive settings: Key issues for policy and practice*. Odense, Denmark: European agency for development in special needs education. Retrieved from <https://www.european-agency.org/sites/default/files/Assessment-EN.pdf>

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiné vzdělávání (školský zákon).

11 PŘÍLOHY

Informovaný souhlas

Název studie (projektu): Sociometrický profil třídy 2. stupně v procesu inkluze na ZŠ

Jméno:

Datum narození:

Účastník byl do studie zařazen pod číslem:

1. Já, níže podepsaný(á) zákonný zástupce souhlasím s účastí mého syna/dceryve studii.
2. Byl (a) jsem podrobně informován (a) o cíli studie a o jejích postupech. Beru na vědomí, že prováděná studie je výzkumnou činností.
3. Porozuměl (a) jsem tomu, že účast dítěte ve studii mohu kdykoliv přerušit či ukončit.
4. Při zařazení do studie budou osobní data uchována s plnou ochranou důvěrnosti dle platných zákonů ČR. Je zaručena ochrana důvěrnosti jeho/její osobních dat. Při vlastním provádění studie mohou být osobní údaje poskytnuty jiným než výše uvedeným subjektům pouze bez identifikačních údajů, tzn. anonymní data pod číselným kódem. Rovněž pro výzkumné a vědecké účely mohou být jeho/její osobní údaje poskytnuty pouze bez identifikačních údajů (anonymní data) nebo s mým výslovným souhlasem.
5. Porozuměl jsem tomu, že jméno dítěte se nebude nikdy vyskytovat v referátech o této studii. Já naopak nebudu proti použití výsledků z této studie.

Podpis zákonného zástupce:

Datum:

ZÁZNAMOVÝ LIST

Třídní kompas **Sociometrická diagnostika třídního klimatu** V. Hrabal

Jméno a příjmení:

Třída: Datum:

	Jméno a příjmení	V	S	zdůvodnění sympatií
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				
12				
13				
14				
15				
16				
17				
18				
19				
20				
21				
22				
23				
24				

Instrukce

Třídní kompas

Instrukce – vliv

A) Nejprve proškrtni řádku s tvým jménem. Poté napiš do volného sloupce (sloupec „V“) ke každému jménu bodovou hodnotu od 0 do 3.

Uvedené hodnoty bodů mají následující význam:

- 3 body: žák/žákyně s nejsilnějším vlivem na třídu
- 2 body: jeden/jedna z vlivných ve třídě
- 1 bod: žák/žákyně s průměrným vlivem na třídu

U žáků, kteří od tebe nedostali žádný bod, napiš prosím 0.

Vliv na třídu má ten, jehož mínění, stanovisko a chování má pro ostatní žáky význam anebo na ně udělá dojem. Při tom není důležité, zda tento žák/žákyně má na třídu dobrý, nebo špatný vliv. Jedná se jen o to, jak silně třídu ovlivňuje.

Když si u někoho nebudeš jistý/jistá, srovnej ho s jinými spolužáky a ohodnoť ho jako ty, kterým je nejpodobnější. Při hodnocení se rozhoduj sám/sama, nedívej se ke svému sousedovi. Vzájemným ovlivňováním by byly výsledky dotazníku znehodnoceny.

Instrukce – sympatie

B) Zde posoudíš podobným způsobem jako u vlivu, jak jsou ti tvoji spolužáci sympatičtí. Napiš prosím opět do volného sloupce (sloupec „S“) body od 0 do 3.

Uvedené hodnoty bodů mají nyní následující význam:

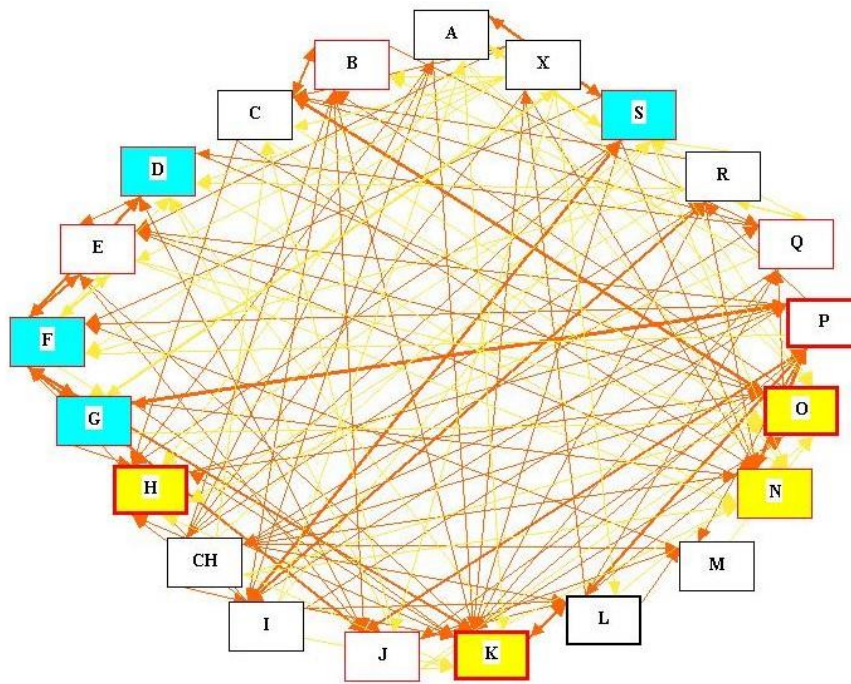
- 3 body: velmi sympatický žák/žákyně
- 2 body: sympatický žák/žákyně
- 1 bod: někdy sympatický žák/žákyně

U žáků, kteří od tebe nedostali žádný bod, napiš prosím 0.

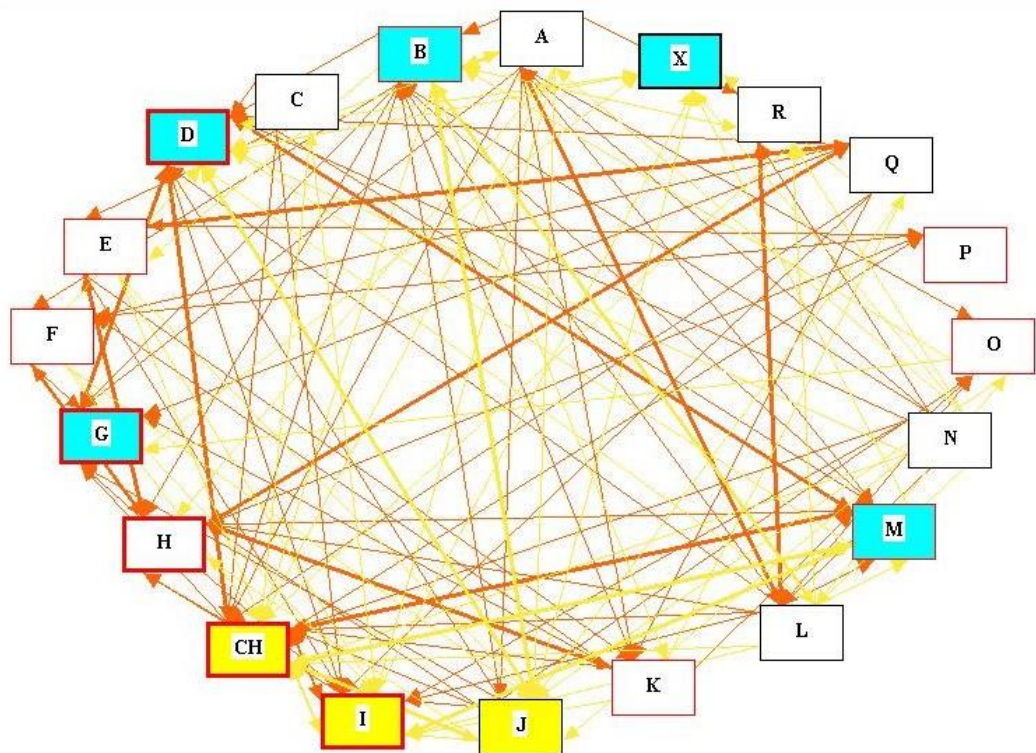
Sympatický je nám ten, kdo je příjemný, s kým se rádi stýkáme, s kým rádi něco děláme, nebo bychom s ním rádi něco dělali. Každý člověk je jiný a má také rád jiné lidi. Proto nemá žádný smysl se o odpovědích radit se spolužáky.

C) Nakonec se zamysli nad tím, proč je ti který spolužák sympatický, nebo nesympatický. Vysvětlení napiš do sloupce „zdůvodnění sympatií“ vedle jeho jména.

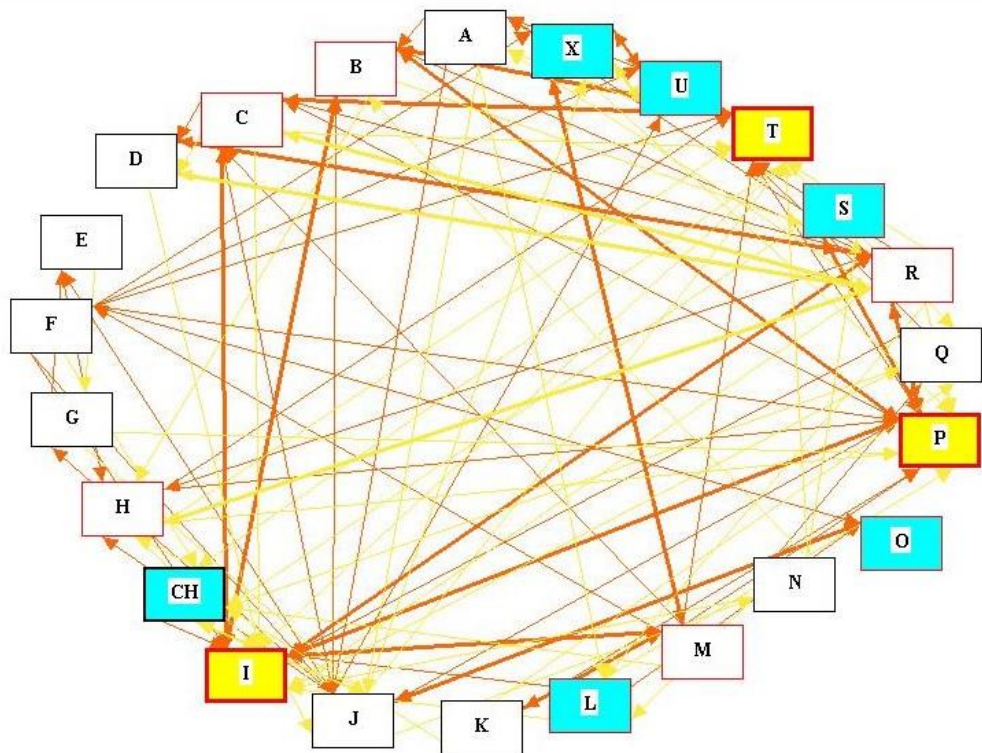
Pracuj bez dlouhého přemýšlení a nikoho kromě sebe nevynechej.

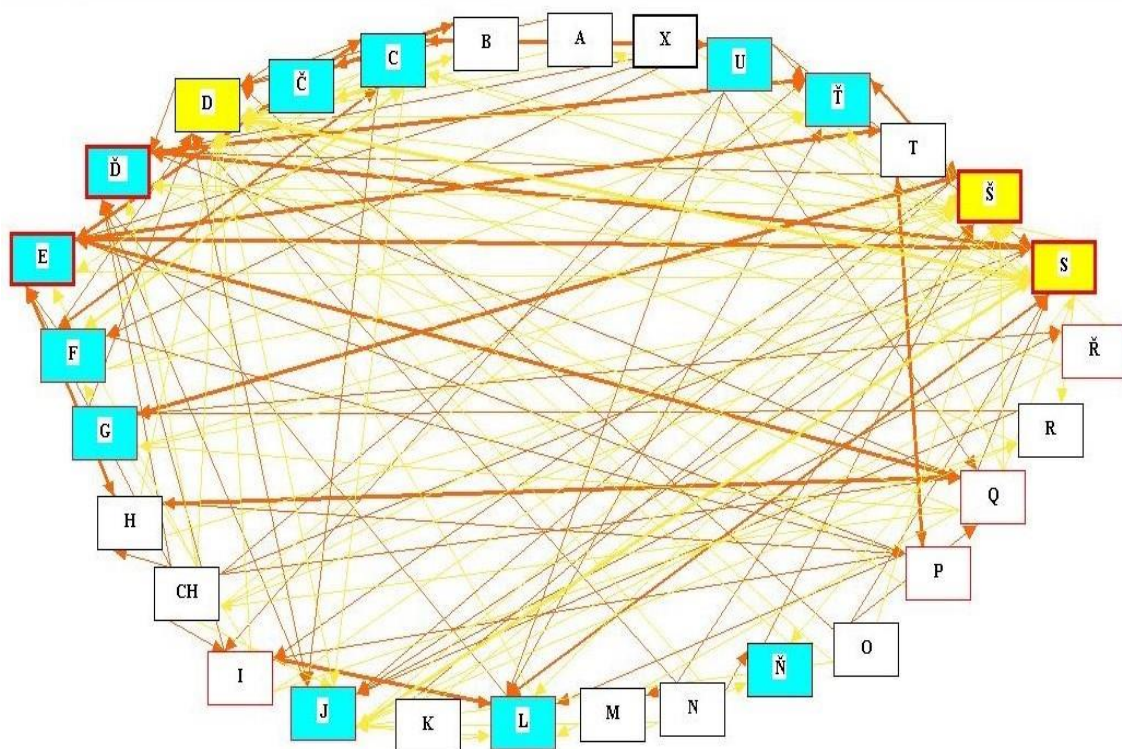
Sociogram (6. třída₁)

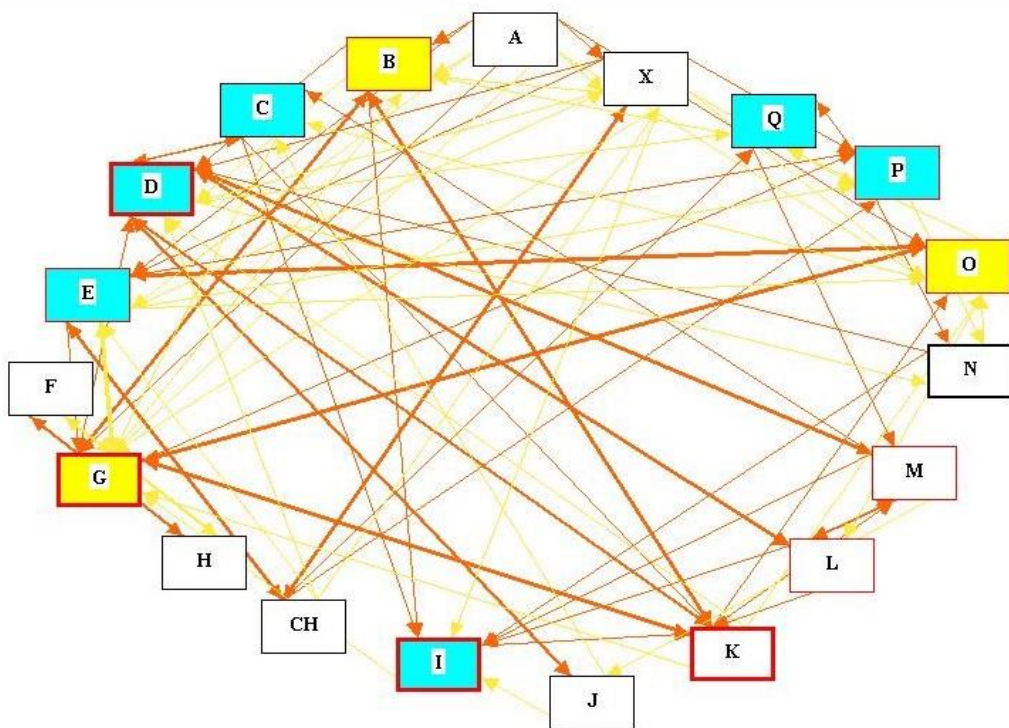
Sociogram (6. třída₂)

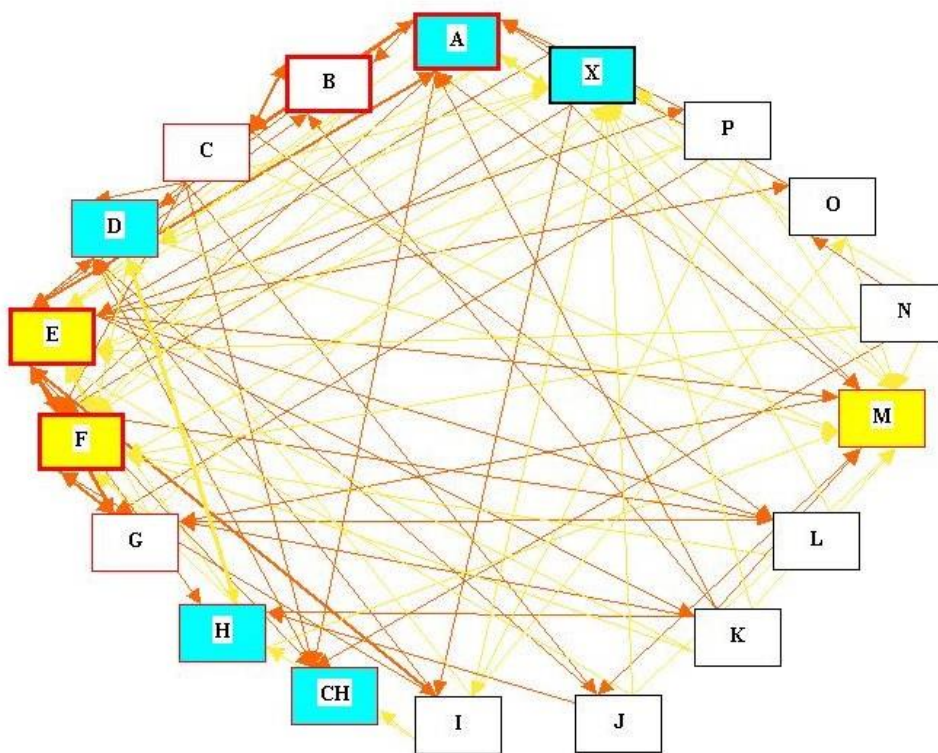
Sociogram (6. třída₃)

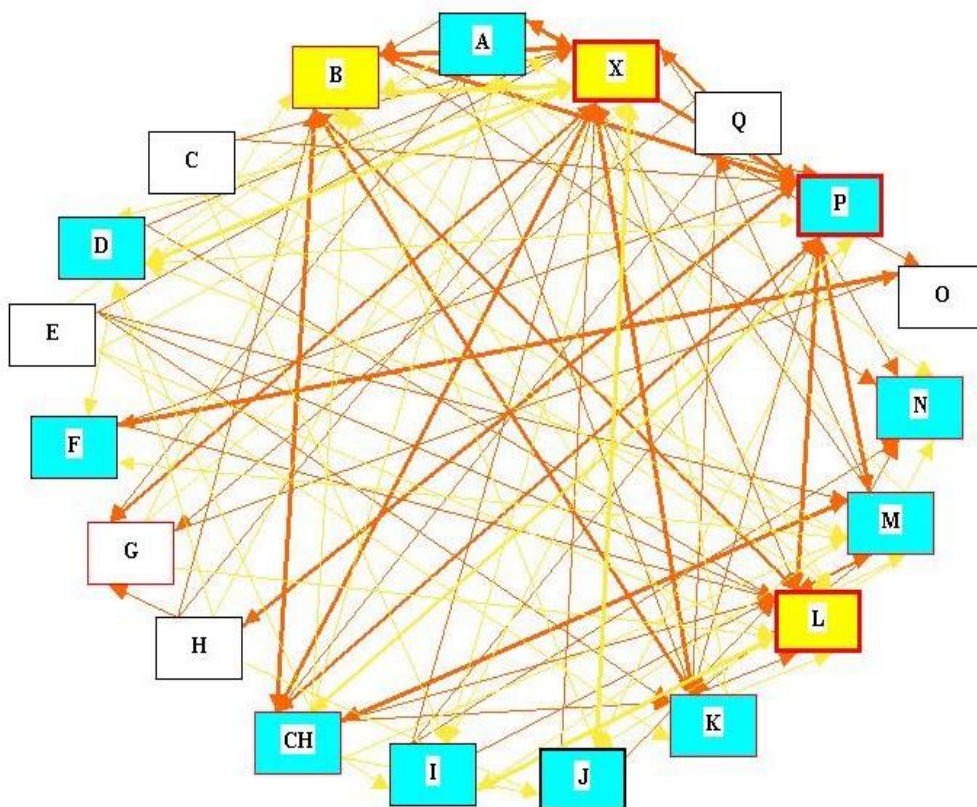
Sociogram (6. třída₄)

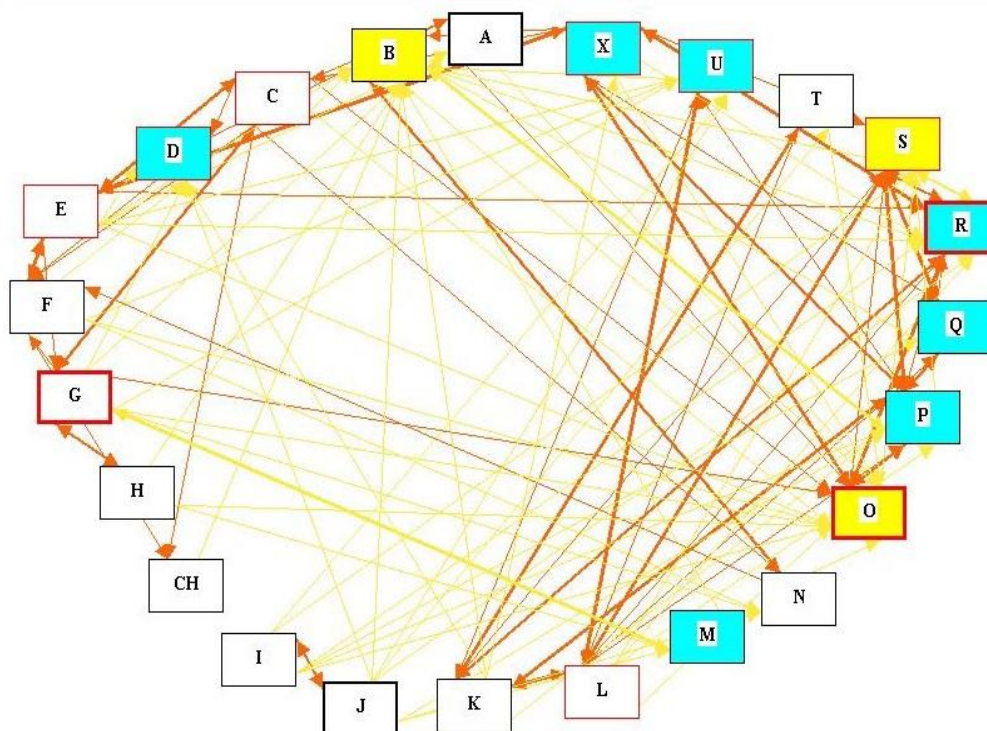
Sociogram (7. třída₁)

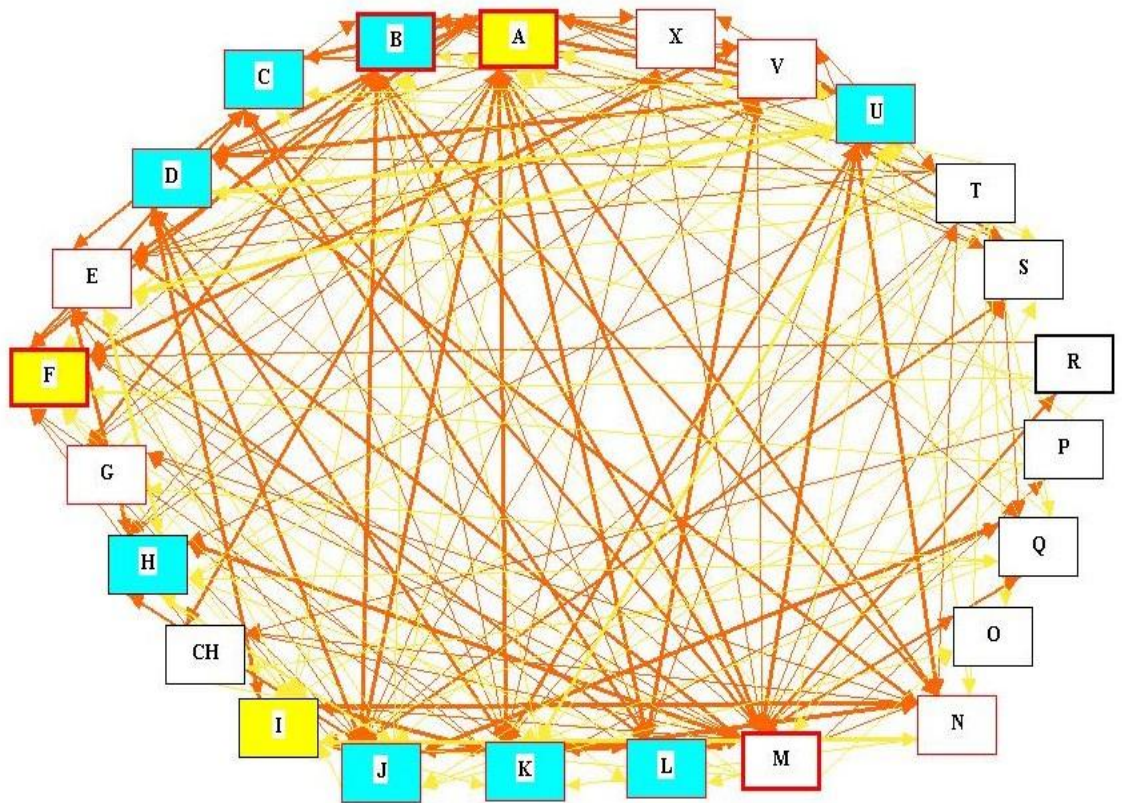
Sociogram (7. třída₂)

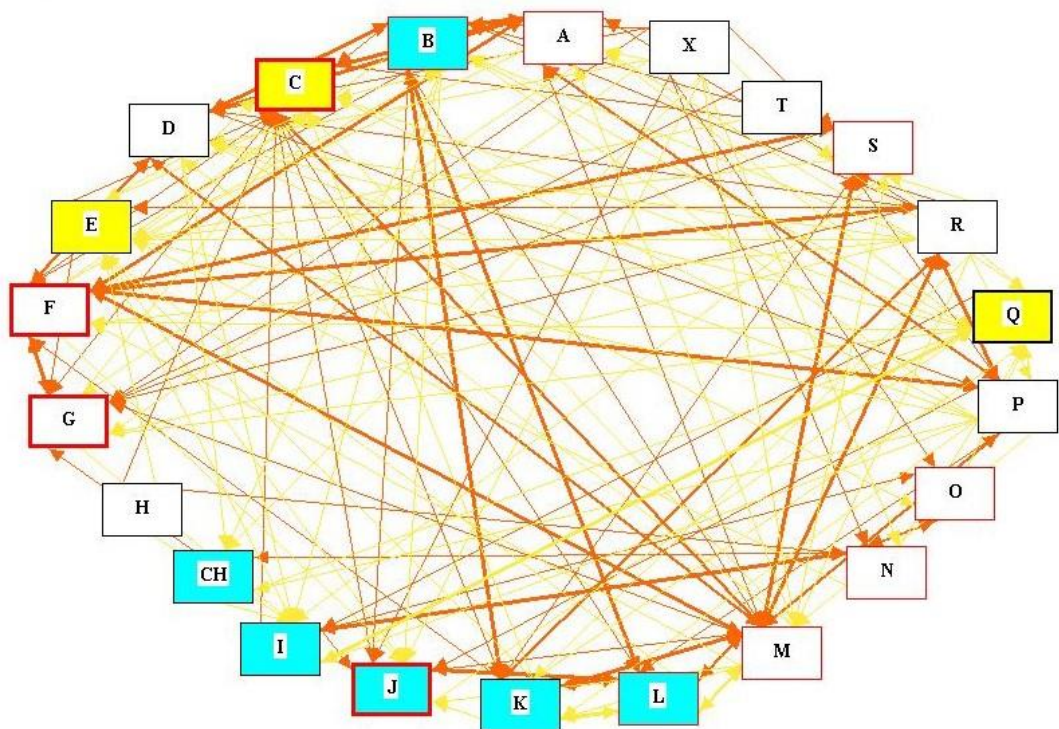
Sociogram (7. třída₃)

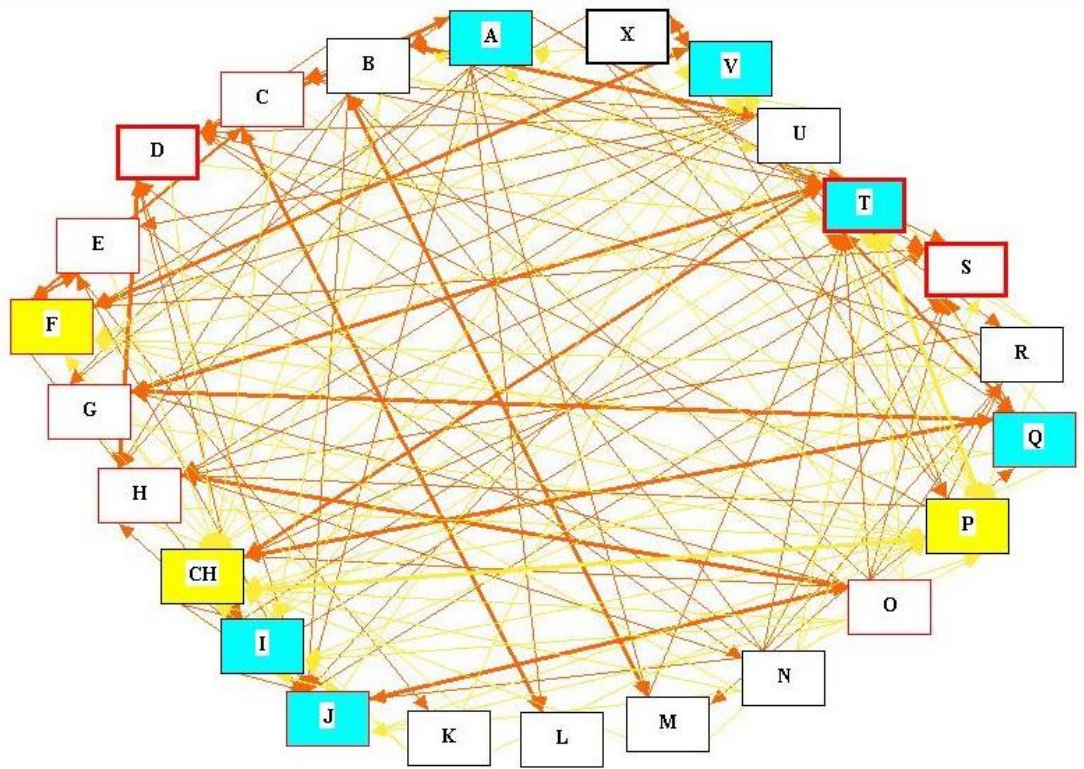
Sociogram (7. třída₄)

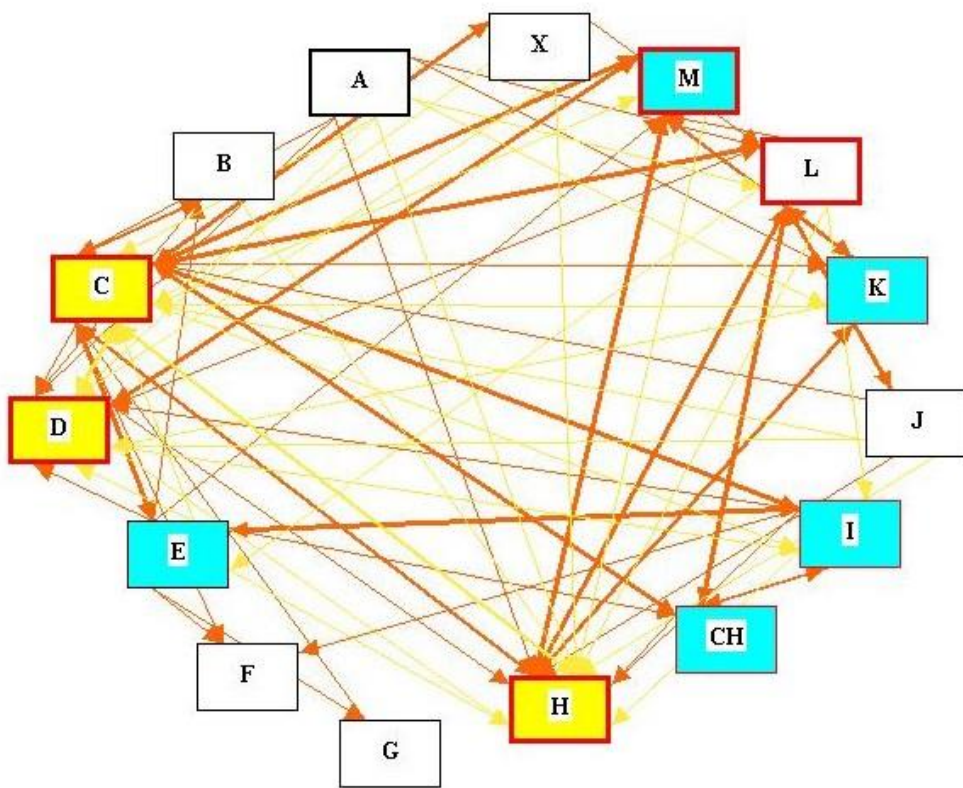
Sociogram (8. třída₁)

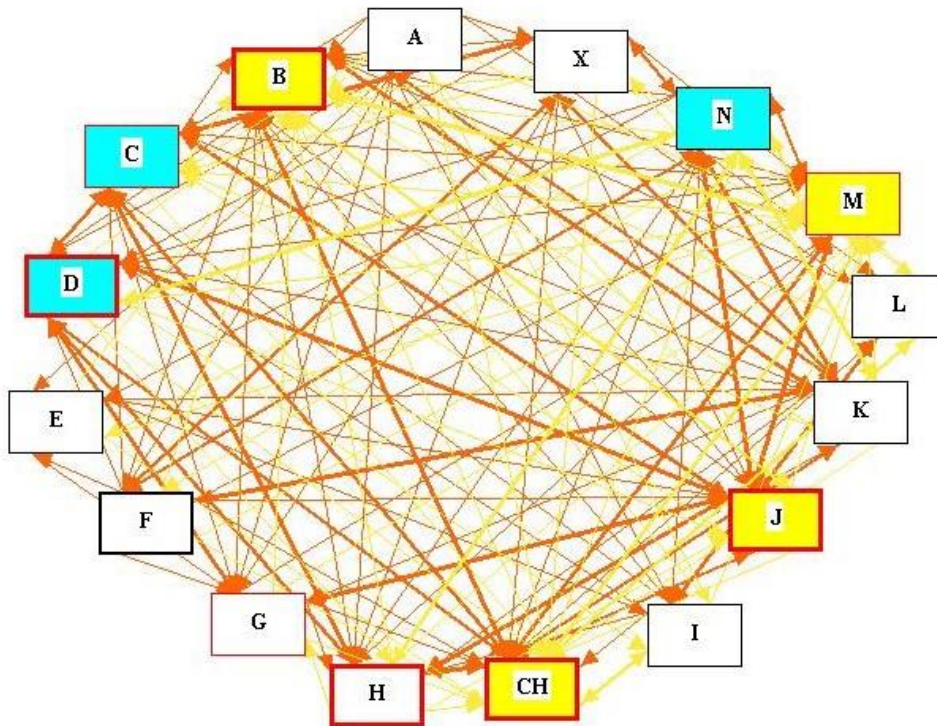
Sociogram (8. třída₂)

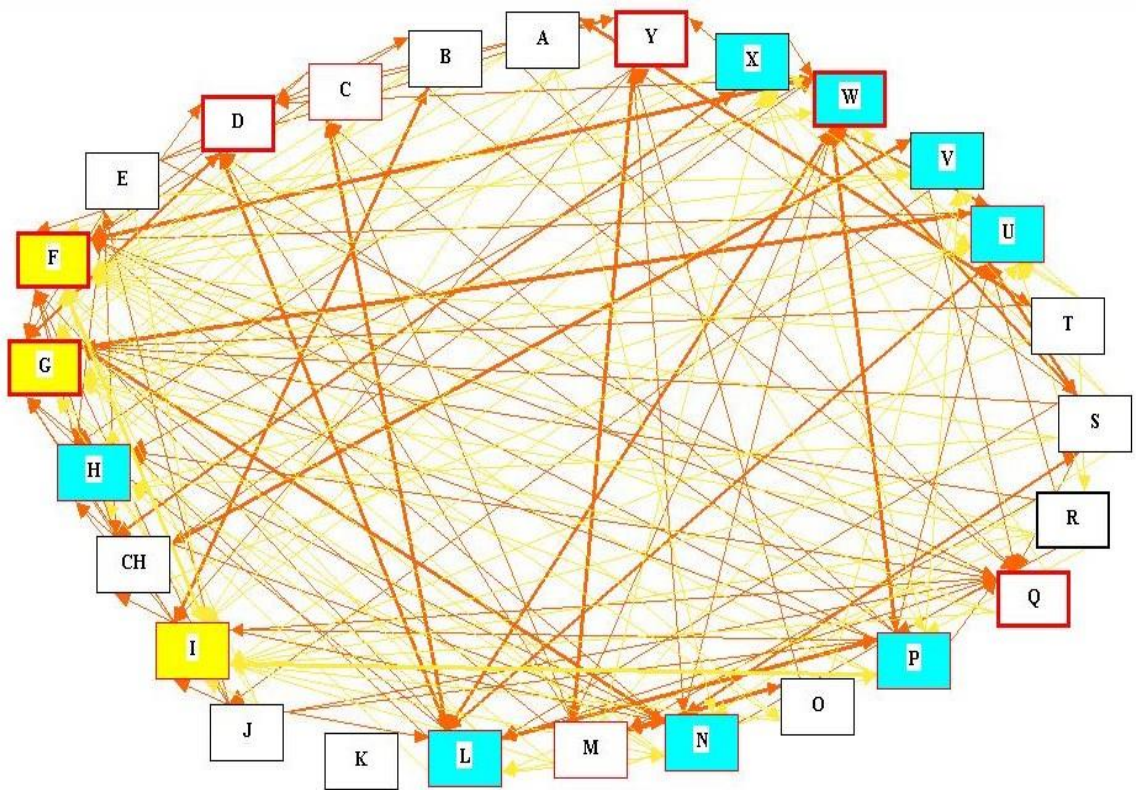
Sociogram (8. třída₃)

Sociogram (9. třída₁)

Sociogram (9. třída₂)

Sociogram (9. třída₃)